

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

18^E JAARGANG

WOENSDAG 1 MAART 1933

No. 896

NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT.

Curatoren: Mr. G. Vissering, Voorzitter; Ir. A. Plate, Onder-Voorzitter; C. H. van der Leeuw, Penningmeester; Mr. W. M. van Lanschot; Mr. L. J. A. Trip; E. D. van Walree. Directeuren: Prof. Mr. F. de Vries; Prof. Dr. N. J. Polak; Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart, Directeur-Secretaris.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Passelt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. N. J. Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

Redacteur-Secretaris: Dr. H. M. H. A. van der Valk.

Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Economisch-Statistisch Kwartaalbericht 75 cents. Leden en donateurs ontvangen het weekblad en het Kwartaalbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

28 FEBRUARI 1933.

De noteringen van de geldmarkt waren deze week weder onveranderd, t.w. prolongatierente 1 pCt., particulier disconto $\frac{1}{4}$ pCt. en callgeld $\frac{1}{4}$ pCt.

* *

Op den weekstaat van De Nederlandsche Bank blijkt de post binnenlandsche wissels nagenoeg op gelijke hoogte te zijn gebleven. De beleeningen vertoonen een teruggang van f 4,4 miljoen. De post papier op het buitenland bleef ongewijzigd, terwijl de diverse rekeningen onder de activa der Bank met f 1,7 miljoen daalden.

De goudvoorraad verminderde deze week met f 3,2 miljoen en de voorraad zilver met f 384.000.

Onder de passiva breidde de biljettencirculatie, blijkbaar mede in verband met den ultimo, zich met f 26,3 miljoen uit. De saldi in rekening-courant namen daarentegen met f 36,3 miljoen af en wel de saldi van anderen met f 7,7 miljoen en het tegoed van 's Rijks schatkist met f 28,5 miljoen. Het beschikbaar metaalsaldo bedraagt f 384.000 meer dan de vorige week; het dekkingspercentage is op nagenoeg 84 pCt. blijven staan.

* *

De groote vraag, wat er in Amerika gebeuren gaat, heeft natuurlijk ook deze week de wisselmarkt ten zeerste beïnvloed. Er heerschte groote onzekerheid. Allerwege worden de koersen gesteund: in Frankrijk wordt de Dollar op ca. 25.34 vastgehouden, in Engeland worden van hooger hand Dollars en Fransche Francs gecontroleerd. Wat er in Amerika in deze richting gedaan wordt, is hier niet bekend, doch het mag wel als zeker worden aangenomen, dat de wisselmarkt ook daar zal worden nagegaan. Hoe lang dit nog zoo door zal moeten gaan en wat van al deze kunstmatige noteringen het gevolg zal zijn, weet natuurlijk niemand, doch waar een koers zich op den duur toch niet laat dwingen, blijft op de wisselmarkt groote voorzichtigheid geboden. Dollars zijn hier van 2.4780 tot 2.4690

teruggelooopen om daarna weder op 2.4760 gebracht te worden; het slot was weder lager op 2.4725. Het Pond Sterling kon zich den eersten dag op het hoogere niveau handhaven — ca. 8.53; laat in den namiddag kwam er aanbod en begon de koers in te zakken. In de volgende dagen kwam de notering zelfs onder de 8.40, waarop weder een reactie tot 8.44 $\frac{1}{2}$ volgde. In Londen ging de Dollarkoers van 3.44 op 3.41 $\frac{1}{2}$ terug. Fransche Francs lager aangeboden en kwamen van 9.77 $\frac{1}{2}$ op 9.74 $\frac{1}{2}$; slot 9.75 $\frac{1}{2}$. Belga's veranderden slechts weinig: 34.75. Marken waren flauwer: 59.22—59.15. Clearing Marken werden door de Bank op 59.12 $\frac{1}{2}$ afgegeven. Zwitsersche Francs waren aanvankelijk vast: 48.12 $\frac{1}{2}$ —48.22; slot flauwer op 48.16. Lires 12.68—12.64—12.67. Peseta's bleven ca. 20.55. Van de Scandinavische koersen ging de Deensche Kroon met het Pond mee naar beneden: 38.——37.70. Zweedsche Kroon iets lager: 45.——44.80. Oslo 43.60—43.30. Finsche Marken noteerden ca. 3.72 $\frac{1}{2}$. Indische Guldens zijn weder voor 99 $\frac{1}{4}$ te krijgen. Canadeesche Dollars ca. 2.05.

Ponden op termijn waren vaster; zij deden voor één en drie maanden resp. $\frac{1}{8}$ en $\frac{3}{8}$ c. disagio. Dollars op termijn waren natuurlijk aangeboden; het was somtijds door het eenzijdige karakter van de markt wel moeilijk wat te plaatsen; de slotnoteringen waren 80 en 1.80 p. déport.

De algemeen heerschende onrust heeft natuurlijk op de goudmarkt heel wat levendigheid gebracht. Jammer genoeg waren de aanvoeren in Londen reeds voor het grootste deel op termijn vóór verkocht. Ook verkeert men in spanning, of er in Amerika, voor wat den gouduitvoer betreft, nog maatregelen zullen worden genomen. Hier deden gouden baren f 1654.50. Sovereigns noteerden 12.15. Voor Eagles was er voor buitenlandsche rekening heel veel vraag; men betaalde 2.49 $\frac{1}{2}$.

LONDEN, 27 FEBRUARI 1933.

Er viel verleden week een besliste vermeerdering waar te nemen in de hoeveelheid kort geld beschikbaar voor de markt, zoodat het namiddag geld wederom grootendeels $\frac{1}{2}$ pCt. verkrijgbaar was, terwijl Zaterdag vrij belangrijke saldi niet te plaatsen waren.

In de discontomarkt trachtten de „clearing” banken aan haar plan, om den koers verder te verhoogen, vast te houden, konden dit echter niet volhouden onder den druk van den grooteren overvloed van geld. Donderdag zakte de koers dientengevolge in, zoodat de inschrijvingen op Vrijdag voor het nieuwe schatkistpapier op ongeveer $\frac{3}{4}$ pCt. plaats hadden. Drie-maands bankaccepten noteeren nu $\frac{13}{16}$ pCt.

De Bank van Engeland zette hare aankopen van goud voort, ditmaal door goud uit de vrije markt op te nemen. Haar voorraad bedraagt nu ruim 142 miljoen Pond. Er valt hierbij op te merken, dat dit niet het gevolg is van een verbetering in industrie en handel, die Engeland goud doet aantrekken, maar teweeg wordt gebracht door kapitaalverschuivingen van het buitenland naar Londen, waarvan het Equalisation Fund een handig gebruik weet te maken.

Er heeft zich in de eerste zes weken van dit jaar een besliste haussepositie in Sterling tegenover een baissepositie in de goudvaluta's (in hoofdzaak Dollars en Francs) ontwikkeld. Verleden week kwam hier eene verandering in, welke een verzwakking, een vrij groote verzwakking van het Pond tegenover Dollars, Francs en Guldens etc. met zich bracht. Zaterdag noteerden Dollars en Guldens: 3.40 $\frac{1}{2}$ en 8.42 $\frac{1}{2}$. Heden zijn Ponden vaster op 3.41 $\frac{1}{2}$ en 8.44 $\frac{1}{2}$.

DE NEDERLANDSCHE HANDELSPOLITIEK.

De steeds toenemende moeilijkheden, welke aan den internationalen handel in den weg worden gelegd en die inzonderheid voor een land als het onze zoo bijzonder nadeelig zijn, doen bij velen de vraag rijzen, welke gedragslijn wij in de toekomst moeten volgen. Dit gaf onze Redactie aanleiding, om het vraagstuk van onze handelspolitiek, waarvan men kan zeggen, dat het „eine alte Geschichte“ is, die helaas „immer neu“ blijft, wederom aan de orde stellen. Het verheugt de Redactie zeer, dat zij in de personen van Dr. E. Heldring, Mr. Dr. L. F. H. Regout en J. Bs Westerdijk een drietal der zake kundige auteurs heeft gevonden, die bereid waren om de door Nederland te volgen handelspolitiek van verschillend standpunt te belichten. Hunne beschouwingen doen wij thans hieronder volgen.

HANDELSPOLITIEK.

Gevolg gevende aan een uitnodiging van de Redactie van dit Tijdschrift laat ik een korte beschouwing volgen over de vraag, of een zwenking in onze handelspolitiek, welke, naar het schijnt, door de Regeering voorbereid wordt, in de huidige omstandigheden aanbeveling verdient, alsmede over de positie van onze scheepvaart tegenover verdere regeeringsbemoeiing. Ik verbind daaraan een voorbehoud voor den verstorenden invloed van mogelijke politieke en monetaire gebeurtenissen in het buitenland.

De mislukking van Genève op het handelspolitiek gebied, de cynische onverschilligheid, waarmede Engeland en Duitschland ons behandelen, hebben menig een in den waan gebracht, dat van het buitenland geen uitkomst meer te verwachten is. Een dergelijk pessimisme is ongewettigd. De nood in de overige wereld is veelal even hoog gestegen als ten onzent, in de Vereenigde Staten hooger dan ergens anders. Dat schept een gunstige voorwaarde voor een wending. In de maanden, die aan de Conferentie van Lausanne voorafgingen, was men vrij algemeen overtuigd, dat zij niets zou opleveren. Het tegendeel geschiedde: men werd het eens, omdat het niet anders kon. Frankrijk moest tot de bijna volledige opheffing der Deutsche herstelbetalingen medewerken. Lausanne was echter slechts een mijlpaal. De betekenis ervan wordt eerst werkelijk, wanneer de Vereenigde Staten toestemmen tot een definitieve regeling der schulden, welke door de vroegere bondgenooten niet terugbetaald kunnen worden, te minder nu Duitschland praktisch gesproken van zijn verplichtingen tot herstelbetaling aan deze landen ontheven is. Het lijdt geen twijfel, dat de bereidwilligheid tot een dergelijken maatregel in Amerika zeer belangrijk aan aanhang gewonnen heeft en de nieuwe President Roosevelt heeft niet gearzeld, reeds vóór de aanvaarding van zijn bewind de noodzakelijke besprekingen met één der voornaamste schuldenaren, Engeland, in te leiden. Het herstel van Engeland is zonder het opheffen of zeer belangrijk verminderen van zijn schuld jegens Amerika niet mogelijk en dit inzicht wordt in Engeland zelf algemeen gehuldigd. Men mag dan ook redelijkerwijs verwachten, dat het tot de vervulling van één der Amerikaanse voorwaarden, stabilisatie van het Pond, zal medewerken, al doet men voorloopig alsof men dit punt naar eigen bevinding wil behandelen. Een andere voorwaarde, door Amerika niet alleen aan zijn bondgenooten doch aan de wereld te stellen: vermindering van handelsbelemmeringen, moet eveneens vervuld worden, wil de stabilisatie der wisselkoersen een enigszins duurzaam karakter dragen, want zonder ruime toelating van goederen als factor in het internationale verrekeningsverkeer zou men onvermijdelijk weder in ondermijning van de pariteit vervallen, hetzij dat deze goud of iets anders tot basis heeft. Aan zoodanige vermindering van handelsbelemmeringen moet Amerika zelf als staat, die ook na de opheffing of drastische vermindering der oorlogschulden crediteur blijft, in de eerste plaats deel-

INHOUD:

	Blz.
HANDELSPOLITIEK door <i>Dr. E. Heldring</i>	162
De Nederlandsche handelspolitiek door <i>Mr. Dr. L. F. H. Regout</i>	164
Welke handelspolitiek is op het oogenblik voor Nederland, in het bijzonder uit agrarisch oogpunt, het meest gewenscht? door <i>J. Bs Westerdijk</i>	166
Omzetbelasting door <i>Prof. Dr. N. J. Polak</i>	170
De Nederlandsche Bank en de Nederlandsch-Indische Pondenleeningen door <i>S. van Bever</i>	171
Beschouwingen over kolen I	172
Zijn tram en bus te Rotterdam op de meest economische wijze gecoördineerd? door <i>Drs. J. M. E. M. A. Zonnenberg</i>	175
ONTVANGEN BOEKEN	178
MAANDIJSERS:	
Productie der Steenkolen-, Bruinkolen- en Zoutmijnen	179
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	179—184
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten. — Goederenhandel.	

nemen. De uitlatingen van Roosevelt en de zeer duidelijke adviezen van bijkans alle Amerikaansche economisten doen voorzien, dat men daar te lande in die richting de oplossing zal zoeken. Berichten van tegengestelden aard weerspiegelen de laatste stuiptrekkingen van een overlijdend bewind. Men mag zich niet ontveinzen, dat er ontzaglijke moeilijkheden op dit gebied aan de beide zijden van den Atlantischen Oceaan te overwinnen zullen zijn, maar op grond van de ouweeraanbare drijfveer, die in de noodzaak van een oplossing zetelt, mag men redelijkerwijs althans een minimum van succes van de reeds ingeleide besprekingen en de daarop volgende Wereldconferentie verwachten, d.w.z. liquidatie van het schuldenvraagstuk, stabilisatie der wisselkoersen, verdwijning van de ergste handelsbelemmeringen zooals deviezen-restricties, contingentteeringen, prohibatieve invoerrechten, enz. Komt het hiertoe, dan beteekent dit definitief het einde van de vertrouwenscrisis, een hervatting der internationale credietgeving, een vermeerderde vraag naar productiegoederen en stijging der prijzen op de wereldmarkt.

Ook mag men hier herinnerd worden aan de meening van de Voorbereidingscommissie van de Wereldconferentie, dat men dient te onderzoeken of voor tarwe, waarvan de cultuur de kostwinning van een groot deel der menschheid beteekent en waarvan groote voorraden de markt overschaduwden, een (tijdelijke) regeling van uitvoer of productie niet een prijsstijging zou bevorderen. Dat onderzoek zou inderdaad van beteekenis zijn, want van dit stapelartikel, dat voor alle landen in de gematigde luchtstreken een zoo grooten factor in hun economisch bestel vormt, is de situatie onhoudbaar. Terwijl de boer in Amerika en Australië ondanks en tengevolge van regeeringsinmenging al enkele jaren een prijs ontvangt, die hem geruineerd heeft, zijn de invoerlanden bezig, de cultuur van het product uit te breiden door hun boer ten laste van den verbruiker ettelijke malen dien prijs te garandeeren, hetgeen op zijn beurt tot de inwendige economische ontwrichting van deze landen bijdraagt. Hoe dichter bevolkt een land, des te minder geschikt om van eigen bodemproduct te leven en des te sterker die ontwrichting. Voor Nederland, waar slechts een klein deel van de bevolking zijn bestaan in de teelt van graan en andere gewassen, voor binnenslandsch gebruik bestemd, kan vinden, zou bescherming van die teelt een einde aan de levensvatbaarheid van zijn overige bedrijven maken. Wanneer de graanteelt enz. door lage wereldprijzen onrendabel gemaakt is, dan moge tijdelijk een zoo gering mogelijke bescherming onvermijdelijk zijn, deze brengt geen genezing, integendeel zij vermindert de toch al gedaalde uitvoermogelijkheid voor andere producten, welke onmogelijk door kunstmiddelen duurzaam gehandhaafd kan worden.

Met de mogelijkheid van internationale saneering in dit jaar voor oogen zou het van verblindheid getuigen, indien wij thans van handelspolitiek veranderen en nog meer maatregelen namen, die onze afslui-

ting van de buitenwereld bevorderen. Integendeel, Nederland dient alles te doen, wat in zijn macht is om het doel, dat men in het buitenland nastreeft, te bevorderen en zich van alle prejudicieerende actie te onthouden. Het is natuurlijk mogelijk, dat de Wereldconferentie mislukt, maar eerst wanneer die mislukking, welke de meest chaotische gevolgen na zich zou slepen en wel eens definitief den ondergang van het avondland zou kunnen beteekenen, ongelukkigerwijze een feit geworden zou zijn, zouden wij te midden van het algemeene amok die maatregelen moeten nemen, welke onze eigen dan zoo sombere worsteling tegen het noodlot, dat wij zoo lang mogelijk hebben trachten af te wenden, verlichten. Wat die maatregelen zouden moeten of kunnen zijn, kan niemand heden zeggen.

Het heeft in dezen gedachtengang geen zin, de handelspolitiek in haar onderdeelen te behandelen. Slechts wil ik de hoop uitspreken, dat Nederland en België onverdroten zullen voortgaan, voor de verdragen van Oslo en Ouchy te ijveren, opdat de stemming ter komende Wereldconferentie althans ten aanzien van den geest dier verdragen gunstig zij. Oslo is de eenige nog drijvende sloep van het gestrande schip „Genève”, de eenige werkende conventie, waarin zijn beginselen belichaamd zijn en Ouchy is een uitwerking ervan. Het heeft zwakke punten, voornamelijk in de onbestemdheid der invoerrechten op landbouwproducten, maar het moet ons alles waard zijn om de instemming der groote mogendheden er mede te verwerven. Dan kan er inderdaad een zich steeds uitbreidende groep van staten, die onderling vrijer en vrijer met elkaar handelen, uit geboren worden. Moge de Britsche regeering nog weinig geestdrift voor Ouchy aan den dag gelegd hebben, in toonaangevende buitenlandsche handelskringen denkt men er anders over. Zoo ontving de Commissie-Trip uit den boezem van de Int. Kamer van Koophandel een krachtig gesteld advies ten gunste van tariefafbraak in den geest van het Ouchy-verdrag. De doorzichtige toelag om ten onzent door een z.g. technische herziening van het tarief van invoerrechten behalve hogere baten voor de schatkist sterker bescherming uit deze bron te verkrijgen, is, op zijn zachtst gezegd, voorbarig.

Tot de bedrijfstakken, welke het meest bij de herleving van het internationale ruilverkeer geïnteresseerd zijn, behoort de scheepvaart. Zij is in normale tijden één van de meest productieve bestaansbronnen en levert dan volgens de berekening van het Centraal Bureau voor de Statistiek ca. f 200 miljoen jaarlijks in het credit van onze betalingsbalans. Voor 1931 was het resultaat van deze berekening reeds op f 115 miljoen gedaald en 1932 heeft opnieuw een ontstellenden, nog niet geraamden achteruitgang gebracht. Zij lijdt, op de internationale markt werkende, sedert den val van het Pond en de Scandinavische valuta's het zwaarst van alle bedrijven onder het boven alle Europeesche peilen uitstekende loonpeil. De handelsbelemmeringen hebben het goederenvervoer op ongekende wijze doen dalen. Onze trampvaart ligt stil en de geregelde lijnen handhaven de vaste en voor den Nederlandschen handel onmisbare verbindingen grootendeels met zwaar verlies. Elk nieuw recht, elke verhoging van recht, contingentieering of deviezenbeperking elders of ten onzent vermeerdert dit verlies. Reeds is een scheepvaart-steunwet voor haar in werking, doch deze kan geen uiteindelijke redding brengen, omdat zij slechts rentedragende credietverleening tegen onderpand kent, die, indien zij zakelijk wordt toegepast, voor de ervan gebruik makende, met verlies werkende reederijen op executie uitloopt. De toestand der scheepvaart in Nederland moet dan ook met uitzondering van dien der Indische lijnen de ernstigste zorgen baren en, indien de verlevendiging van het handelsverkeer niet spoedig komt, zal zij grootendeels moeten bezwijken of slechts met subsidie in het leven te houden zijn, hetzelfde funeste stelsel, dat, door het buitenland overdadig toegepast,

nevens de stagnatie in het handelsverkeer de voornaamste oorzaak van de scheepvaartmisère is. Er moet ons alles aan gelegen zijn, de invoering van dat stelsel hier te lande te voorkomen, doch zolang buitenlandse staten voortgaan, kunstmatig de nationale koopvaardij uit te breiden of in het leven te houden, is geen blijvende verbetering te verwachten. De vraag rijst, of voor de Nederlandsche Regeering niet het oogenblik gekomen is om een initiatief tot internationale vermindering van staatssteun aan de scheepvaart te nemen, zulks overeenkomstig een in het algemeen gestelden wensch, eveneens in het verslag van de Commissie-Trip vervat. Er doen zich twee overwegingen voor, welke voor een dergelijk initiatief zouden pleiten. In de eerste plaats zijn ook de buitenlandse budgetaire posities zoodanig gespannen en is de rol, die daarin de steun aan de scheepvaart speelt, zóó belangrijk geworden, dat de Ministers van Financiën wellicht meer dan ooit verheugd zullen zijn, tot een ontlasting van de begroting op dit hoofd te kunnen medewerken. Voorts is in de laatste maanden een sterke strooming in Engelsche reederskringen merkbaar, welke een einde van het subsidiestelsel in andere landen verlangt, en subsidiair, afweermatregelen tegenover buitenlandsche scheepvaart in Britsche havens. Reeds heeft de Chamber of Shipping bij de Britsche Regeering in dezen zin gerequesteerd en, indien het buitenland te dezer zake halsstarrig blijft, doet een recente uitlating van Minister Runciman represaillemaatregelen voorzien, die waarschijnlijk niet alleen de subsidiëerende staten zullen treffen, maar zich tegen de gansche buitenlandsche scheepvaart zullen richten. Welken vorm zij zouden aannemen, kan men niet zeggen. Er wordt gesproken van de reserveering voor de nationale vlag van de kustvaart, waaronder het verkeer tusschen moederland en dominions gebracht zou worden. In de Engelsche pers is voorts de gedachte verdedigd, goederen met buitenlandsche schepen aan een hooger invoerrecht te onderwerpen dan die, met nationale schepen aangevoerd, ja zelfs op de mogelijkheid van harrijzing van de beruchte navigatie-acte is gezinspeeld. Men behoeft niet dadelijk het ergste te vreezen om te beseffen, dat voor onze scheepvaart dergelijke maatregelen hoogst schadelijk zouden kunnen zijn.

Intusschen is ten onzent één verlichting mogelijk, die reeds lang had moeten verschaft worden. Ons loodsgeldentarium drukt veel te zwaar op de scheepvaart en het havenverkeer. Het bedraagt het zevenvoud van het Belgische. Een drastische verlaging is noodzakelijk. Na veel moeite is men eindelijk zoover, dat een commissie advies ter zake van een herziening zal uitbrengen, hetwelk reeds geruimen tijd met ongeduld tegemoet gezien wordt. Daarentegen geve men niet toe aan den hier en daar uitgeoefenden drang, het vervoer onder de Nederlandsche vlag van staatswege te bevorderen. Wij innen meer vrucht van het buitenland dan dit van ons; voor dergelijke ongewenschte protectie zou onze scheepvaart spoedig zelve het gelag betalen.

Het spreekt vanzelf, dat wij met een juiste politiek ten aanzien van den buitenlandschen handel en de scheepvaart alleen onze interne moeilijkheden niet zullen overwinnen. Wij moeten ten spoedigste uit den vicieuze cirkel van overmatige uitgaven van staat, provincies en gemeenten en daaruit voortvloeiende drukkende belastingen, beide in groote mate veroorzaakt door het veel te hooge gemeentelijke loonpeil, waaraan het algemeene loonpeil, dat over het algemeen ongeveer 30 pCt. hooger is dan dat in naburige landen, aanleunt, met een dientengevolge verzwakt concurrentievermogen op de internationale markt en gestadig stijgende, angstwekkende werkloosheid, op haar beurt geschraagd door te hooge uitkeeringen en overheidsbemoeiing, die de kosten van het levensonderhoud, hier minder gedaald dan waar ook in Europa, verzwakt, enkele takken van den landbouw bevoordeelt en de andere bodembedrijven niet baat.

Tegen de van buiten komende rampen was het opwerpen van een dam hier en daar aangewezen, doch met erkenning van alle moeilijkheden, waarvoor de Regeering stond, moet gezegd worden, dat er meer gemodderd dan geploegd is, meer gestreefd naar de bevrediging van groepsbelangen dan naar beperking van een overmatig geworden productie. Wij zitten met een hutspot, een voos stel van crisiswetten, dat herzien en zoo spoedig mogelijk afgebroken moet worden, indien het niet voordien ineenstort. Noch het economisch uithoudingsvermogen, noch het financieel draagvermogen laten voortzetting gedurende langen tijd toe. De toestand der staatsfinanciën zal in 1934 zóó zijn, dat hij de adviezen van de Commissie-Welter in onze herinnering als flauwe kost zal oproepen. Daarbij gemeentelijke huishoudingen, waarin men slechts langs de lijn van den geringsten weerstand bezuinigd en de kern der moeilijkheden, het loönvraagstuk, omzeild heeft, en Indische financiën, die voorloopig het „het ergste is voorbij” van den Gouverneur-Generaal zullen logenstraffen en een gevaar voor de onze vormen. Indien men het heil voornamelijk gaat zoeken in verdere vermeerdering van reeds te zware lasten, hetzij bij den invoer, hetzij door andere heffingen, dan vermindert men de bestaanskansen van hetgeen nog werkt in ons bedrijfsleven, dat boven alles verlichting noodig heeft. Laat dit toch zooveel mogelijk met rust. Verhinder niet ontijdig de natuurlijke zetting tot een lager prijzenpeil, dat als gevolg van kapitaalsintering — allerwege — en door te hooge openbare en particuliere uitgaven ook na de overwinning der uiterste depressie onder het peil zal blijven, waarop de samenleving zich had ingeschooten. When the Government steps in, the wise man steps out. De Staat kan in de voltrekking van dit proces behulpzaam zijn, onmisbare deelen door overgangsmaatregelen redden, meer niet. In het bijzonder zal de werkloosheid door een zoodanige aanpassing meer getemperd worden dan door het ontijdig toegeven aan groepsbelangen, die het heil in bescherming zoeken. Genezing is slechts mogelijk door vrij ruilverkeer in de wereld.

E. HELDRING.

DE NEDERLANDSCHE HANDELSPOLITIEK.

Het is veel moeilijker over de handelspolitiek te spreken, dan over het vraagstuk van de 40-urige werkweek of over de mogelijk- en wenschelijkheden van Planwirtschaft of zelfs over de depreciatie van den gulden.

Hoe komt dit? Ten eerste omdat bij behoud van vrijhandel de meest hechte nationale tradities betrokken zijn van vrijheid op elk gebied, van woord en gedachte en ook van verkeer met landen en volkeren; omdat met deze zucht naar vrijheid tevens betrokken zijn de beste nationale deugden van durf en aanpakken en onverzettelijkheid bij tegenslag.

Dit onderwerp raakt aldus, wat velen innerlijk het dierbaarste is en zulks maakt, dat ook wie van ander inzicht is, niettemin juist den warmsten pleitbezorger voor onze vrijhandelspolitiek tegemoet zal kunnen treden met een mild begripen niet alleen, maar ook met werkelijke sympathie.

Naast deze zuiver ideëele en naar ons voorkomt, verreweg krachtigste factor, waardoor dit vraagstuk wordt beheerscht, komt de omstandigheid, dat hierbij onderscheidene, onderling moeilijk verenigbare belangen betrokken zijn. De handel, geld- en goederenhandel, zal hierdoor eerder geneigd zijn, het vraagstuk van vrijhandel of bescherming reeds anders aan te voelen, dan de industrie en de z.g. binnenlandsche industrie weer anders, dan de exportindustrie. Daarbij lijkt de belangtegenstelling hier voor vele gevallen welhaast onverzoenlijk. Bij andere vraagstukken kan men nog betoogen, dat de belangen uiteindelijk ineenloopen, op dit gebied schijnt het vaak, ofschoon schijn ook hier niet altijd werkelijkheid is, dat het geven aan den een nooit anders kan geschie-

den, dan ten koste van den ander, zoodat dan als eenige mogelijkheid openblijft een compromis.

Een andere moeilijkheid is nog deze, dat bij dit onderwerp zoo weinig te bewijzen valt. Hier staat opvatting tegenover opvatting, verwachting tegenover verwachting, het afwikkelen, gelijk wij reeds boven zeiden, van het eene belang tegenover het andere. Hoe van zelfsprekend dit moge zijn, zoo schijnt het toch niet geheel overbodig, op dit laatste den nadruk te leggen. Men hoort wel eens de opwerping, dat een voorstander van eenige maatregel de handelspolitiek rakende, gefaald heeft, de noodzakelijkheid of de wenschelijkheid van die maatregel te bewijzen, te bewijzen, dat die maatregel in het algemeen belang is, of verbetering zal brengen. Noch wat betreft de gewenschte handhaving van vrijhandel op een gegeven oogenblik, noch wat betreft het tegenovergestelde, kan er sprake zijn van eenig strikt bewijs.

Wij geven in de navolgende regelen dan ook eene opvatting, onze opvatting, in antwoord op de vraag, wat Nederland op handelspolitiekgebied te doen staat. Wel zullen wij zoo duidelijk mogelijk trachten toe te lichten, op welke gronden onze opvatting berust.

Van ouds speelden in ons Vaderland handel en scheepvaart een groote rol, door Nederlands zeer begunstigde geographische ligging, door zijn koloniën, door den aard zijner bevolking. Wij waren een volk van kooplieden, ook nog wel van landbouwers, maar geen volk van industrie. Als zoodanig waren wij in het buitenland bekend en beschouwden wij ons zelf tot vóór den oorlog en ook daarna.

Toch heeft zich hier eene eerste groote verandering voltrokken, en zulks in betrekkelijk weinige jaren. Nederland is een industrieland geworden, meer b.v. dan Duitschland dit thans is. De twintigste eeuw bracht deze ontwikkeling in steeds sneller tempo. Terwijl in de eerste 20 jaren van deze eeuw de toename van het aantal personen, werkzaam in handel en verkeer ongeveer gelijken tred hield met de bevolkingstoename en zich bij den landbouw vrijwel een stilstand openbaarde, was blijkens de beroepstelling van 1920 het aantal tewerkgestelden in de nijverheid in zeer sterke mate vooruitgegaan. De laatsten waren in 1920 reeds bijna even talrijk in aantal, als de tewerkgestelden in landbouw en handel en verkeer tezamen. De gegevens van de beroepstelling van 1930 zijn vooralsnog onbekend, maar het lijdt geen twijfel, dat de boven besproken ontwikkeling zich sinds dien nog in veel sterker mate zal blijken te hebben voortgezet. En evenmin kan betwijfeld worden, dat in de toekomst voor de snel toenemende bevolking van ons land, vooral slechts van een verdere ontwikkeling der industrie eene bestaansmogelijkheid te wachten is.

Dat Nederland zich ontwikkeld heeft tot een industrieel land, is derhalve eene eerste wijziging, welke zich deels reeds vóór den oorlog, deels daarna binnen onze grenzen heeft voltrokken.

Nog in een ander opzicht kwam er verandering. Nederland is een exporteerend land. Ook als zoodanig werd ons land en wordt het veelal nog in onze dagen aangeduid. De export op de eerste plaats van den landbouw, maar ook van de industrie, was dan ook steeds van groote beteekenis. Maar inmiddels kon het niet uitblijven, dat de groeiende industrie in stijgende mate ook in eigen behoefte voorzag, al werd dit proces door invloeden van buiten, als na-oorlogse valutaconcurrentie en dumping vertraagd.

Wij beschikken hier te lande helaas niet over eene algemeene productie- en verbruiksstatistiek, welke in staat stelt, de juiste verhouding tusschen de binnenlandsche afzet en de export, benevens de met beiden betrokken werkgelegenheid, vast te stellen. Het blijft hier dus een tasten, maar opvallend was, hoezeer vaak in vroeger jaren de feitelijke en potentiële beteekenis van den binnenlandschen afzet voor het eigen bedrijfsleven scheen te worden onderschat. Thans is met de sterk ingekrompen exportmogelijk-

heid van den laatsten tijd in deze opvatting wel verandering gekomen.

Zooals gezegd, een algemeenc productie- en verbruiksstatistiek ontbreekt ons en vooral in dezen tijd doet zich het gemis daaraan sterk gevoelen. Hetgeen inmiddels op dit gebied door het Centraal Bureau van de Statistiek voor en na reeds gepubliceerd werd ¹⁾, toont aan, eensdeels dat in een beduidend aantal juist van de belangrijkste der onderzochte bedrijven, de binnenlandsche afzet in tien jaren tijds in veel sterker mate is gestegen, dan de export, — aldus de rijwiel-, schoenen- en margarine-industrie, de katoenspinnerijen en meelfabrieken, de papierindustrie in betere papersoorten — anderdeels, hoe belangrijke mogelijkheden er op het gebied van eigen behoeftevoorziening alsnog openstaan.

Wie had bij den aanvang van deze eeuw kunnen denken, dat de omvang van de huidige Limburgsche kolenproductie in 1932 ongeveer overeen zou stemmen met het binnenlandsche verbruik en dat dit verbruik in hetzelfde jaar voor omstreeks de helft, ter waarde van rond 50 miljoen gulden door eigen kolen gedekt zou worden? Onze rijwielindustrie voorzag 10 jaren geleden nog slechts voor 38 pCt., thans voor bijna 100 pCt. in de binnenlandsche vraag. Onze papierindustrie voorzag in de betere papersoorten de eigen markt in 1921 voor 42 pCt., in 1930 voor 79 pCt. Onze schoenindustrie voorziet thans voor ruim 80 pCt. in het binnenlandsche verbruik.

Ziehier enkele grepen, ontleend aan gegevens van het Centrale B. v. d. St., welke de sterk groeiende beteekenis van de binnenlandsche markt voor de eigen industrie kunnen illustreeren. Daarnaast zijn een reeks andere industrietakken te noemen: de textielnijverheid, de metaalnijverheid, de aardewerknijverheid en zoovele andere bedrijven meer, voor welke de Nederlandsche markt nog belangrijke afzetmogelijkheden biedt.

Men begripe ons goed. Wij willen hiermede de wenschelijkheid als zoodanig van den export voor ons land allermintst ontkennen. Maar wel meenen wij, dat op onze export vaak te eenzijdig de nadruk wordt gelegd, dat thans reeds het zwaartepunt voor ons volksbestaan zich naar de binnenlandsche markt verlegd heeft en dat deze ontwikkeling onder den drang der exportbelemmeringen, waarover straks nader, nog niet geëindigd is.

Wat in deze voor de industrie geldt, geldt ook voor den landbouw. Ten aanzien van deze laatste wint eveneens de overtuiging veld, dat noodgedwongen ons land zich in de komende jaren meer op de eigen behoefte zal dienen in te stellen, en wel door uitbreiding van den akkerbouw. Wij zeggen noodgedwongen, aangezien eene omzetting van onze bodemproductie op een artikel als tarwe, dat door natuurlijke oorzaken elders met minder kosten geteeld kan worden, op zichzelf oneconomisch is. Zoodanige reorganisatie kan dan ook slechts tijdelijk zijn — al zijn er wellicht tal van jaren mede gemeoid — in dien zin, dat zij haar bestaansgrond verliest, zoodra nieuwe toestanden den terugkeer tot zuivelbereiding of tuinbouw, waarin ons land gespecialiseerd is, zouden mogelijk maken. Omstelling daarentegen van onze exportindustrie tot binnenlandsche industrie, is in tal van gevallen veel gemakkelijker, in den zin van veel economischer te bereiken. Normaal is het immers veeleer, dat de industrie en dit geldt wel in bijzondere mate voor eene zeer sterk gedifferentieerde industrie als de Nederlandsche, zich op de eerste plaats naar de eigen nabijgelegen markt richt. Abnormaal, ook in den zin van oneconomisch, was vaak het beeld, dat ons land bood, dat goederen hier te lande verkrijgbaar, van verre werden aangevoerd.

De groeiende beteekenis van Nederland als industrieland eenerzijds, de afnemende beteekenis van Ne-

¹⁾ Zie vooral het Statistisch Zakboek 1932 bl. 98 t/m. 100, jo. de graphiek van bl. 134.

derland, als exporteerend land anderzijds. Dit zijn dus de wijzigingen, welke wij in ons land zelf meenen te moeten constateeren.

Thans willen wij nog aandacht schenken aan verschijnselen van meer algemeenen aard, welke tevens een antwoord zullen verschaffen op de vraag, of de afname van onze export, gelijk deze ook uit de uitvoerstatistiek der laatste jaren blijkt en daarnaast van onze handel en scheepvaart geacht kunnen worden slechts van tijdelijken aard te zijn, of als meer duurzaam zijn te beschouwen? Deze vraag houdt verband met die andere vraag, of wij leven onder een voorbijgaande crisis, dan wel of ons ook na deze crisis blijvende veranderingen te wachten staan.

Dat wij geen gewone crisis doormaken, maar dat er blijvende structuurveranderingen, gelijk men dit noemt, plaats grijpen, wordt thans, meenen wij, wel algemeen aangenomen. Bezien wij den aard dier structuurveranderingen eens nader, in het bijzonder, in zooverre Europa en dan nog West-Europa daarbij betrokken is. West-Europa was vóór den oorlog vooral op het gebied van fabrikaten en halffabrikaten de leverancier der in technisch opzicht achterlijke werelddeelen. De welvaart van Europa was goeddeels daarop gebouwd. Dit is veranderd, voor eens en voor altijd. Deze achterlijke werelddeelen bestaan thans niet meer. Niet alleen voorzien zij zelf in hun eigen behoefte, maar zij zijn tevens als concurrenten op de wereldmarkt verschenen. En deze ontwikkeling gaat verder. Heden zijn het Japan en Britsch-Indië en Rusland, morgen volgt China en zoo gaat het voort. Hierbij is ook ons land vanzelfsprekend betrokken, zoowel direct als tevens indirect, nl. eveneens in zijn afzet van agrarische andere producten naar nabuurstaten, die op hun beurt getroffen zijn.

Maar dit is niet alles. Europa is sedert den oorlog als het ware overrompeld door een reeks van problemen, als daar zijn de sprongwijze ontwikkeling van de techniek, de bewustwording en de daarmee gepaard gaande hogere levenswensen van den arbeidenden stand, de emancipatie der vrouw, de stopzetting der emigratie, de reeds bovengenoemde industrialiseering van werelddeelen als Azië en Rusland.

Het is tengevolge van dit samenstel van factoren, dat de geheele structuur van Europa in haar grondslagen geschokt is en de uitwerking daarvan openbaart zich eerst in de laatste jaren in vollen omvang. Het streven naar autarkie beteekent in veel gevallen op zichzelf niet anders, dan een laatste redmiddel, waartoe de staten hun toevlucht namen. Vooral sedert 1931, toen ook Engeland zijn vrijhandelsstelsel varen liet, nam de verandering, welke zich in Europa aan het voltrekken is, duidelijke vormen aan. En het is waarlijk niet te denken, dat de aanpassing van het internationale ruilverkeer aan dit alles en een terugkeer tot de vroegere betrekkelijke vrijheid van ruilverkeer, slechts eene kwestie zou zijn van enkele jaren.

Zelfs als postulaat is het algemeene vrije ruilverkeer niet meer te handhaven, nu landen als Japan en Rusland op de wereldmarkt zijn verschenen, straks gevolgd door anderen, met wier levensstandaard die onze Westersche beschaving ten eenenmale onvereenigbaar is. Aanpassing zou hier eenvoudig vernietiging beteekenen, van het naar onze opvattingen meest bescheiden levenspeil.

Zulks onder de oogen te zien, is een eisch van realiteit en wij moeten verklaren niet te kunnen begripen, hoe men de opheffing der handelsbelemmeringen of eene vermindering in ietwat drastische omvang, kan beschouwen als een in het nabije verschiet gelegen mogelijkheid.

Voor wat thans de gevolgtrekkingen van het voorafgaande ten opzichte van onze eigen handelspolitiek betreft, achten wij het een eerste vereischte, dat ons land zich in het huidige tijdsbestek niet op eenigerlei wijze vastlegt, zonder dat hier welomschreven

tegenpraestaties tegenover staan. Wij achten het onverantwoord niet te rekenen, zool niet met de waarschijnlijkheid, dan toch met de mogelijkheid, dat in Nederland een beroep zal moeten worden gedaan op behoud en uitbreiding van den binnenlandschen afzet, als laatste bolwerk van ons eigen volksbestaan. Volksbestaan een beroep zal moeten worden gedaan. Over de vraag, of dit laatste zal gebeuren, zal niet worden beslist door eene voorliefde voor vroegere tradities, maar door omstandigheden buiten ons, zelfs gelijk wij zagen ten deele buiten den wil dier mogendheden gelegen, naar wie onze betrekkingen op de eerste plaats uitgaan.

Het zal niet verwonderen, dat wij aan de hand van het bovengaande tegen de onlangs tot stand gekomen conventie van Ouchy zeer ernstige bedenking hebben. In zooverre in deze conventie een streven naar regionale verdragen tot uiting komt, ware dit streven als zoodanig niet anders dan toe te juichen. Want ook wij zijn van oordeel, dat hetgeen van het internationale ruilverkeer voorshands nog te redden valt, langs dien weg bereikt zal moeten worden. Maar de conventie van Ouchy is van veel wijder strekking. Gesteld immers, dat deze conventie inderdaad door ons land geratificeerd wordt en in werking zou treden, dan bindt Nederland zich tot geenerlei uitbreiding der thans bestaande tarieven over gaan, niet slechts tegenover de verdragsluitende partijen, maar practisch ook tegenover de overige staten. De bevoegdheid, om daarvan af te wijken, welke het verdrag nog openlaat tegenover derde staten, voor het geval deze hun huidige meerendeels zeer hooge tarieven nog verder verhoogen, of met ons land geen handelsverdrag hebben, kunnen wij van niet veel meer, dan van louter formeelen aard beschouwen, mede reeds met het oog op de vergaande consequenties, welke gebruikmaking dezer bevoegdheid met zich zouden brengen.

In deze algemeene gebondenheid achten wij dan ook de grootste fout van de betreffende conventie gelegen, welke deze naar onze overtuiging voor ons land, afgezien van nog andere bezwaren, reeds onaan-nemelijk maakt.

Ziehier, wat ons dus zeker niet gewenscht lijkt. Wat dan wel? Dat wij in het systeem van regionale verdragen voor de toekomst de juiste en praktisch eenige weg zien om onze handelsbetrekkingen met andere staten te regelen, met hoeveel moeilijkheden deze weg ook zij bezaaid, werd terloops reeds door ons opgemerkt. Zonder de volstreekte geslotenheid van het verdrag van Ottawa als voorbeeld te willen stellen, wil het ons toch voorkomen, dat in die richting meer dan in de richting van de algeheele open-deur politiek van Ouchy het stelsel van regionale verdragen zich zal ontwikkelen. Bevordering eener regeling, in de eerste plaats met België, echter op zoodanige wijze, dat wij ons niet binden tegenover derde staten, zonder deze daarom geheel uit te sluiten van deelname, achten wij dan ook alleszins in het belang van Nederland gelegen. Voorcerst dienen hier de resultaten van de te Londen te houden Monetaire en Economische Conferentie te worden afgewacht, waarbij zich wellicht nieuwe richtlijnen openbaren, die ook op de buitenlandsche handelspolitiek van Nederland hun terugslag kunnen doen gevoelen.

Inmiddels zal het o.i. gewenscht zijn, ons eigen tarievenstelsel meer dan tot heden op het behoud en de uitbreiding van den binnenlandschen afzet in te stellen, ook al wordt hierdoor het aanpassingsproces van Nederland aan een lager prijsniveau meer of minder vertraagd, hetgeen evenwel geen beletsel mag zijn, wanneer aanpassing, gelijk wij reeds boven zeiden, nog slechts de betekenis zou verkrijgen van vernietiging van minimum bestaansvoorwaarden.

Voor zoodanige herziening van onze tariefwetgeving achten wij in dezen tijd te meer grond aanwezig, omdat wat men er ook van moge zeggen, grootere aanpassing van onze eigen tarieven aan de elders be-

staande tarieven, steeds meer uitwijst, voor ons land een veiliger weg te zijn tot behoud ook van onzen uitvoer, dan het vasthouden aan een stelsel, waarbij het do ut des reeds bij voorbaat is uitgesloten.

Wel heeft ons land, reeds in navolging van het buitenland, zijn contingentereeringsmaatregelen gekregen. In een aantal gevallen en in het bijzonder tegenover den invoer van landen als Japan en Rusland heeft dit stelsel ongetwijfeld bestaansrecht, maar toch houden wij het er voor, dat dit systeem in het algemeen veel grooter gevaren voor onze verhouding tegenover het buitenland bevat, ondanks zijn tijdelijk karakter, dan rechtstreeksche tariefverhooging. Tegenover deze gevaren en de groote moeilijkheid der toepassing, is de werkelijke betekenis dier steunmaatregelen voor het Nederlandsche bedrijfsleven uiterst gering gebleven.

Onze positie ten opzichte van Indië hebben wij in onze voorafgaande beschouwing opzettelijk onbesproken gelaten, aangezien hierbij factoren een rol spelen van geheel eigen aard, die veeleer een afzonderlijke behandeling eischen. Juist degenen echter, die in een nauwe economische band tusschen Indië en het Moederland overwegende bezwaren zien, zullen zich te meer moeten bezinnen, over hetgeen ons land in Europeesch verband in de komende jaren nog te wachten en te doen zal staan.

L. F. H. RECOUT.

WELKE HANDELSPOLITIEK IS OP HET OOGENBLIK VOOR NEDERLAND, IN HET BIJZONDER UIT AGRARISCH OOGPUNT, HET MEEST GEWENSCHT?

Het is nog niet lang geleden, dat het vraagstuk der bescherming breedvoerig en op uitnemende wijze is behandeld in de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek (vergadering van October 1926). Destijds luidde de vraag: „Is wijziging van de Nederlandsche Handelspolitiek wenschelijk?”

Behalve in de bekende publicaties van genoemde Vereeniging vindt men van de toen gehouden schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling een zeer lezenswaardig overzicht in een brochure, in 1927 in ruimer kring verspreid door de Nederlandsche Vereeniging voor Vrijhandel. O.a. is daarin opgenomen het belangrijke en zeer gedocumenteerde praeadvies van Prof. Mr. A. C. Josephus Jitta, secretaris dier vereeniging.

De conclusies, waartoe deze bekwame vrijhandelaar destijds is gekomen, lagen toen als het ware voor het grijpen, zoowel op grond van theoretische beschouwingen, waarin de lessen der ervaring gedurende vele eeuwen en de bespiegelingen van de bekwaamste economen zijn samengevat, als op grond van de ontwikkeling der Nederlandsche volkswaart, speciaal, wat betreft de nijverheid en den landbouw, in verband met het internationale handelsverkeer.

Die ontwikkeling toont aan hoe onze volkswaart krachtig is gegroeid, dank zij het vrije internationale ruilverkeer. De bloei, zoowel van landbouw als industrie, bleek afhankelijk te zijn van den vrijhandel, omdat die takken van volkswaart zich geheel op de internationale markt hadden georiënteerd.

De waarde van onze bodemproductie bedroeg destijds ongeveer 1 milliard gulden per jaar, waarvan voor eene waarde van bijna 400 mill. gulden werd geëxporteerd. Om dat hooge peil te bereiken, moest voor eene waarde van 200 mill. gulden aan veevoeder en meststoffen worden ingevoerd, buiten de geïmporteerde voedingsmiddelen voor de landbouwend bevolking en de landbouwmachines. Was het wonder, dat de groote meerderheid onzer akkerbouwers, veehouders en tuinders, vrijhandelsgezind is geworden en tot dien tijd gebleven?

Hoezeer zijn sedert de omstandigheden en daardoor bij velen ook de meeningen veranderd!

Nederland is eeuwenlang een landbouwland geweest, hoofdzakelijk voor eigen voorziening. De in-

dustrie is ten onzent betrekkelijk laat tot krachtige ontwikkeling gekomen. Het bevolkingsaccrès kon voor een groot deel worden opgenomen door eene verhoogde bodemopbrengst en door landaanwinning en ontginning.

Mede tengevolge van de voorgaande landbouwerisis van 1877 tot 1895 is hierin eene aanmerkelijke verandering ontstaan. Vooral door het in cultuur komen van de uitgestrekte prairiën van N.-Amerika, tegelijk met de sterke daling der oceaانvrachten, werden de Europeesche markten in de tachtiger en vooral in de negentiger jaren met goedkoope granen als overstromd. Daardoor vielen het eerst de prijzen der producten van den akkerbouw, weldra gevolgd door die der veehouderij. Noodkreten werden door de graanbouwers naar Den Haag opgezonden, smekende om graanrechten. Hoe ijverig hebben wij, jonge Groninger boeren, destijds niet op deze adressen geteekend! Den 14en Maart 1895 zeide de heer Dobbelman in de Tweede Kamer: „Ik wijs op den allertreurigsten toestand van den landbouw, aan ieder „overbekend en waarvan de totale ondergang nog „slechts een quaestie is van een korte spanne tijds.”

Hoe geheel anders is het uitgekomen! De Regeering wilde — „gelukkig”, hebben wij achteraf gezegd — van geen graanrechten weten. Zij bevorderde eene geheel andere oplossing, door met kracht en klem aan te sturen op ingrijpende, technische bedrijfsverbeteringen, op de bevordering en popularisatie der landbouwwetenschap, op lager- en middelbaar landbouwonderwijs, op landbouwproefstations en bovenal op een uitnemend Rijksvoorlichtingsdienst. Daardoor is in een 25-tal jaren schitterend ingehaald, wat wij destijds op landbouwgebied, blijkens de groote landbouwtentoonstelling van 1884 te Amsterdam, geheel anders dan thans, bij het buitenland ten achteren waren. De vrijhandel werkte daarbij krachtig mee om onze geheele bodemcultuur in nieuwe banen te leiden en zulks met verrassend succès.

Ons land — vruchtbaar als bijna geen ander, gelegen aan de druk bevaren Noordzee, in het centrum van het zich sterk ontwikkelend en in bevolking snel toenemend West-Europeesch industriegebied — vond voor de veredelingsproducten van zijn akker- en tuinbouw, naast die van zijne veehouderij, een prachtig afzetgebied.

De Nederlandsche boer ging daardoor als van zelve van koers veranderen. Niet alleen werd de landbouwtechniek verrassend verbeterd en vond het kunstmestgebruik op groote schaal ingang; maar ook werd, in navolging van Denemarken, de zuivelbereiding geïndustrialiseerd en de melkveehouderij sterk uitgebreid, waarvoor op groote schaal veevoeder moest worden geïmporteerd. Daarentegen werd de tarwe- en gerstbouw ingekrompen en gedeeltelijk vervangen door groven tuinbouw en door de teelt van zaderijen, suikerbieten en handelsgewassen.

Alleen op de zeelei van Groningen en in de Veenkoloniën van Groningen, Drenthe en Overijssel hield de graanbouw volledig stand, doordat men er zich — nagenoeg als unicum in de wereld — toelegde op de fabricage van stroo-carton voor verpakkingsmateriaal, eene industrie, die uitgroeide tot een bron van zeer belangrijke neveninkomsten uit den graanbouw.

In de Veenkoloniën ontwikkelde zich bovendien — als nergens elders ter wereld — de aardappelmeelin-

dustrie, bij wijze van kurk, waarop de merkwaardige cultuur dier oorspronkelijk waardelooze z.g. dalgronden — overgebleven na de afgraving van het daarop rustende hoogveen — meer dan een menschenleefijd met groot succès heeft gedreven.

Aldus heeft zich, onder den invloed van den vrijhandel, een groot deel van onzen landbouw, gedurende de laatste halve eeuw ontwikkeld tot een buitengewoon welvarend exportbedrijf. Hetzelfde is het geval geweest met onze industrie, waarbij handel en verkeer zich geheel hebben aangepast. De volgende twee staten, ten deele ontleend aan het praeadvies van Prof. Jitta en verder aan de jaarstatistieken van den in-, uit- en doorvoer en aan de Bijlage bij de Maandstatistiek van den in-, uit- en doorvoer over December 1932, moge daarvan eenig denkbeeld geven.

Totale goederenverplaatsing over de grens (binnen- en buitenlandse richting) × 1000 tonnen.

1875	9.887	1900	44.131	1918	15.741
1880	14.329	1905	62.212	1920	45.853
1885	17.780	1910	83.110	1925	106.645
1890	22.910	1913	105.522	1929	142.052
1895	28.473	1915	35.215	1930	136.114
				1931	119.986

Na den grooten oorlog beleefden landbouw, nijverheid en scheepvaart aanvankelijk eene ongekende welvaart. Allerlei voorraden waren opgeteerd en moesten met spoed worden aangevuld. Precies als na de Napoleontische oorlogen en — zij het in mindere mate — ook na den Fransch-Duitschen oorlog van 1870/71.

Maar die merkwaardige schijnwelvaart duurde niet lang. Reeds in 1920/21 ontstond er een vrij scherpe depressie tot 1925, vooral in het katoengebied der U.S.A., aanvankelijk mede veroorzaakt door te groote voorraden, die den prijs drukten. In 1921 beschouwde men deze depressie nog als een voorbijgaand verschijnsel, dat een volgend jaar wel zou zijn verdwenen.

Intusschen begonnen ook de zeer hoge graanprijzen af te brokkelen. Het indexcijfer voor tarwe, in 1920/21 nog 253 (1910—'14 = 100), was in 1921/22 150, in 1923/24 126, steeg in 1926/27 tot 156, maar daalde daarna tot 116 in 1929/30.

Daarentegen handhaafden zich de productiekosten nagenoeg op het bestaande hoge peil. De algemeene onkosten, alsmede de belastingen, sociale verzekeringen en loonen waren als bevroren en ondergingen in sommige gevallen zelfs nog eene stijging. Daardoor kwam er aanvankelijk ook weinig of geen verandering in de kosten van levensonderhoud. Een en ander veroorzaakte, vooral bij de groothandelsprijzen van grondstoffen en voedingsmiddelen eene onhoudbare wanverhouding tusschen de hoge productiekosten en de lage productenprijzen.

Deze wanverhouding gaf den Volkenbond aanleiding tot de bekende economische conferentie van Mei 1927 te Genève, die met klem aandrang op eene aanpassing der nieuwe prijsverhoudingen en op verlaging der tariefmuren, als „Kinder der Noth” ontstaan na den oorlog in tal van oude en vooral nieuwe Europeesche staten, die in groote geldverlegenheid verkeerden of nieuwe, jonge industrieën hadden te beschermen tegen de concurrentie van oude, gevestigde ondernemingen in het buitenland. Vooral wat

Nederlandsche handelsbeweging zonder munt en muntmateriaal.

Jaren	Invoer		Uitvoer		Saldo uitvoer		Percentage invoer gedekt door uitvoer naar de waarde	Indexcijfers 1928 = 100		
	Gewicht in 1000 tonnen	Waarde in miljoen guldens	Gewicht in 1000 tonnen	Waarde in miljoen guldens	Gewicht in 1000 tonnen	Waarde in miljoen guldens		Invoer	Uitvoer	Groothandelsprijzen
1928	29851	2684	15725	1986	14126	698	74.0	100	100	100
1929	30989	2752	16301	1989	14688	763	72.3	102.5	100	95
1930	31394	2418	16606	1719	14789	699	71.1	90	87	78.5
1931	29899	1893	16819	1312	13080	581	69.3	71	66	65
1932	24589	1299	13992	846	10597	453	65.1	48	43	53

de tariefmuren betreft, zagen de economen algemeen in, dat men zich bewoog in eene fatale richting, die op een débâcle moest uitloopen, als het niet mocht gelukken verdere tariefverhoogingen te voorkomen.

Niettemin getuigden de vijf jaren van 1925 tot October 1929 — bij vrij stabiele groothandelsprijzen — van eene merkwaardige productieve activiteit. De geheele periode was er een van zeer snellen technischen en mechanischen vooruitgang en van uitbreiding, gericht op grooten omzet met vermindering der productiekosten per eenheid.¹⁾

Wij leefden in een tijd, zooals Minister *Verschuur* het op 7 dezer in de Eerste Kamer uitsprakte, „toen wij niet wisten, dat wij zoo gelukkig waren”. Vooral in Nederland, waar de vrijhandelspolitiek den landbouw, de industrie, den handel en de zeevaart tot groote ontwikkeling had gebracht en de algemeene volkswelvaart, met den daarop steunenden algemeenen levensstandaard, tot een voorheen ongekennd hoog peil had opgevoerd.

Plotseling kwam hierin een volslagen ommekeer. En wel geheel onverwachts. Zeer velen meenden, zelfs nog aan den vooravond van „the greatest depression in history”²⁾, dat een nieuwe economische era was aangebroken, waarin de vooruitgang continu zou blijven aanhouden en de oscillaties van „boom” en „slump” voortaan zouden behooren tot de geschiedenis.

Een der oorzaken van dezen ten deele kunstmatigen opbloei was gelegen in de facile wijze, waarop de Amerikaansche banken, waaronder in de eerste plaats de zoo invloedrijke Federal Reserve Banks, credit verleenden aan nagenoeg elk, die maar aannemelijk kon maken voor zaken vreemd kapitaal noodig te hebben.

De Federal Reserve Board was daarmede begonnen in Augustus 1927, teneinde tegen te gaan de toen heerschende deflatie, die werd veroorzaakt door den terugkeer tot den gouden standaard door niet minder dan twintig staten in vijf jaar tijds, waaronder Engeland in 1925.

Deze creditinflatie veroorzaakte op de New-York Stock Exchange onvoorzien „the most astonishing speculative boom in shares in history”³⁾. Bij een gemiddeld indexcijfer voor alle aandelen in 1926 ad 100, bedroeg dit in Juni 1928 145, in September 1929 225 en voor aandelen in „public utilities” 331⁴⁾.

Eindelijk, maar toen het te laat was, trachtten de „Federal Reserve Authorities” aan deze speculatie een drastisch einde te maken, door het credit sterk in te perken en het disconto te verhoogen. Bedoelde speculaties toch geschieden grootendeels met geleend geld. De voorschotten op effecten ter beurze bedroegen in September 1929 niet minder dan \$ 8½ miljard. Reeds waren de indexcijfers van het bouwbedrijf en van de metaalnijverheid sedert het voorjaar van 1929 dalende. De productie der automobiël-industrie — een der gevoeligste aanwijzers van den loop der conjunctuur — kromp in, de spoorwegmaatschappijen deden minder bestellingen. De productenmarkt was flauw. De wol- en graanprijzen waren dalende. De effectenkoersen brokkelden af.

Eindelijk in October brak de crisis los, terstond met groote kracht. Eenmaal aan het rollen, nam de lawine ontzaglijke proporties aan. Een paniek beving de Amerikaansche beursmensen en kooplieden. De totale waarde van alle fondsen samen daalde de eerste crisis-week met 48 pCt. De Amerikanen noemden een verlies van \$ 165 miljard.

De effectenkoersen sleepten de goederenprijzen weldra mee in hun val. Om aan geld te komen, voor de supplétie der effectenonderpanden, werden tal van kooplieden spoedig gedwongen hunne goederen op de

markt te werpen tegen alle prijzen. Een groeiende paniekstemming maakte zich van de geesten der zakenmensen meester.

De gevolgen waren overweldigend. Treffend blijken zij uit de statistische overzichten van groothandelsprijzen in de Econ.-Statistische Berichten. Pakkender nog zijn de grafische voorstellingen in de Econ.-Statistische Kwartaalberichten van hetzelfde tijdschrift. Ik moge verwijzen naar No. VIII van 25 Jan. jl., blz. III.

Daaruit blijkt, dat het indexcijfer der groothandelsprijzen tot Mei 1929 wel vrij sterk schommelde, maar zich toch min of meer op eenzelfde hoog niveau bleef bewegen. In Oct. 1929 kwam hierin eene abrupte verandering, doordat de lijn van toen af sterk en vrij regelmatig begon te dalen, zóó dat het gemiddelde indexcijfer (1923/24 = 100) over de jaren 1926—1929 zich bewegende tusschen 100 en 91, na Oct. 1929 naar beneden schoot tot omstreeks 49 aan het einde van 1932.

Het indexcijfer voor de kosten van het levensonderhoud van arbeidersgezinnen te Amsterdam (1923/24 = 100) bleef gedurende 1926—1930 ook min of meer op hetzelfde niveau van omstreeks 95, maar daalde gedurende 1930—1932 tot 80, aldus met de lijn voor de groothandelsprijzen de merkwaardige V vormende, uit de statistische grafieken der laatste jaren welbekend.

Om zich eene heldere voorstelling te vormen van den ontzaglijken prijsval der bodemproducten zij verwezen naar het statistisch overzicht van groothandelsprijzen¹⁾. Het indexcijfer voor 1925 op 100 stellende bedraagt dat voor tarwe en rogge op 13 Febr. 1933 28 en voor mais 30.

Elders in de wereld is de agrarische toestand niet minder verontrustend. In eene publicatie van het U. S. Dept. of Agriculture²⁾ vindt men de indexcijfers (1910—14 = 100) voor de prijzen, welke de farmers hebben ontvangen en betaald:

	Ontvangen voor hunne producten	Betaald voor hun levensonderhoud en productiekosten	Verhouding tusschen beiden
in 1929	138	155	89 : 100
„ 1930	117	146	80 : 100
„ 1931	80	126	63 : 100
„ 1932	57	110	52 : 100
„ Dec. 1932	52	106	50 : 100

Is het voor den stedeling mogelijk zich naar deze sprekende cijfers ook maar eenigszins te realiseeren, hoe zorgwekkend de toestand van het agrarisch deel onzer bevolking sedert 1929 is geworden? Als men de jaarredes van de voorzitters der Amsterdamsche en Rotterdamsche Kamers van Koophandel er op naleest of de hoofd artikelen onzer groote liberale dagbladen of zelfs de pers onzer moderne landarbeiders, dan moet men het betwijfelen.

Vooral de discipelen uit de school van Adam Smith zijn zoo licht geneigd te meenen, dat de Regeering te ver gaat, althans reeds ruimschoots ver genoeg is gegaan met de steunregelingen aan den landbouw, die alle ingaan tegen de zoo wel gefundeerde en terecht zoo krachtig aangehangen leer van den Schotschen grootmeester der economie en zijne 19e eeuwse volgelingen. Wel geven deze discipelen zich rekenschap van de fundamenteele veranderingen, die er hebben plaats gehad in de economische structuur der maatschappij in de tweede helft der vorige eeuw en in de eerste dertig jaar der huidige, vooral door en na den wereldoorlog, maar — naar het voorkomt — toch nog veel te weinig.

Anders dan indertijd voor de 19e eeuw, brengt de leer van Adam Smith—Ricardo thans geen oplossing voor de brandende economische vraagstukken van den nieuwen tijd. „The clue to the maze of intricate pro-

¹⁾ Econ.-Stat. Berichten van 15 Febr. 1933, p. 135.

²⁾ Crops and markets, p. 31 van de Januari-afl. 1933.

¹⁾ World economic survey 1931—'32. League of Nations, p. 21 vv.

²⁾ Recovery” pp. 24 en 25.

³⁾ Als voren „Recovery”, p. 64.

⁴⁾ De October-crisis door Mr. H. A. van Nierop in „De Economist” van Januari 1930, pp. 48 vv.

„blems through which we have to find our way is to be found in the fact that we are now in a stage intermediate between these two systems — the self-regulating, automatic system in which supply adjusted itself to demand under the stimulus of competitive gain, with the guidance of changing prices, and the system under which future needs are estimated, production is directed and controlled, and distribution is organised”¹⁾.

Mag ik mij verder nog beroepen op een anderen gezaghebbenden en onverdachten voorstander van den vrijhandel, dan is dit de Zweed *Gustav Cassel*, waarvan *Adolf Weber*²⁾ verklaart: „Das Beste über den internationalen Handel sagt in der neueren Literatur *Cassel*, *Theoretische Sozialökonomie*.” Zelf begaf *Weber* zich niet in de oude twistvraag „vrijhandel of bescherming”. „Nur das eine musz hier schon betont werden,” schreef hij, „dasz gröszt mögliche Steigerung des Gesamteinkommens der Gesellschaft, so wichtig sie auch unter allen Umständen ist nicht ohne weiteres der denkbar besten Förderung der gesellschaftlichen Wohlfahrt gleichgesetzt werden darf.”

Ditzelfde werd trouwens toegegeven door een onzer ijverigste en bekwaamste verdedigers van den vrijhandel *Prof. Mr. Josephus Jitta* in zijne rede voor de V. D. kiesvereniging 's-Gravenhage op 14 Febr. jl., toen hij zeide, dat in de tegenwoordige omstandigheden het niet altijd mogelijk is, zich zuiver aan het beginsel van den vrijhandel te houden.

Prof. Cassel heeft in zijn voortreffelijk handboek³⁾ het slot geweid aan den internationalen handel. Daarin verdedigt hij den vrijhandel krachtig tegen het stelsel van bescherming. Nochtans toont hij aan, dat er omstandigheden kunnen zijn, die het voor eene regeering tot wijs beleid maken van de vrijhandelsbeginselen af te wijken.

Voorop stelt hij, „dasz das Einkommen der Gesellschaft, definiert als die Summe der Privateinkommen, bei Freihandel ein Maximum erreicht”. „Wenn der Staat sich andere Ziele setzt als das Heraufbringen des gesellschaftlichen Einkommens auf ein Maximum, so ist es immer denkbar, dasz diese Ziele durch Eingriffe befördert werden können, die vom Gesichtspunkte des Maximaleinkommens nicht zu rechtfertigen wären”. „Gerade der moderne Staat hat den Kreis seiner Aufgaben, besonders auf dem Sozialpolitischen Gebiete, stark erweitert, und es bleibt also eine offene Frage, inwieweit diese neuen Aufgaben eine Abweichung der Handelspolitik von den strengen Grundsätzen des Freihandels begründen können.” „Wenn überhaupt Eingriffe des Staates im Wirtschaftsleben, sei es zum Schutz der Schwachen oder zur Förderung positiver Ziele, gerechtfertigt sind, so gibt es a priori keine Veranlassung, warum sie speziell in der Form von Zöllen verdammt werden sollten.”

In de volgende hoofdstukken worden deze „Eingriffe” critisch beoordeeld. Dit geschiedde in 1927, dus vóór de catastrophale verergering der crisis na October 1929. Moesten deze hoofdstukken opnieuw worden geschreven, dan zouden zij principiëel zeker niet worden gewijzigd, maar heel wat moeten toemen in omvang, als gevolg van de ontzettende uitbreiding, die, sedert de Internationale Economische Conferentie te Genève, gegeven is aan de beperking van den internationalen handel in allerlei vorm (invoerrecht, contingentering, deviezen-clearing, valuta-dumping). Op deze Conferentie verklaarden een

¹⁾ „Recovery” by *Sir Arthur Salter*, 1932, p. 14. Men zie ook *Adolf Weber*, *Allgemeine Volkswirtschaftslehre* 1932, p.p. 336 v.v. Störungen infolge Ausschaltens der volkswirtschaftlichen Selbstregulierung.

²⁾ *Adolf Weber*. *Allgemeine Volkswirtschaftslehre*, 1932, p. 199.

³⁾ *Theoretische Sozialökonomie* von *Gustav Cassel*, Leipzig 1927, pp. 586 vv.

paar honderd gedelegeerden uit een 50-tal landen unaniem:

„that the time has come to put an end to the increase in tariffs and to move in the opposite direction”¹⁾.

Dr. Colijn verwachtte daarvan destijds belangrijken invloed op de economische politiek van de Europeesche landen, zoo, dat men over een 5-tal jaren de Conferentie van 1927 zoude beschouwen als het keerpunt in de handelspolitiek der volken van Europa en misschien zelfs... daarbuiten.

Welk een reuzen-illusie! Een keerpunt? Ja, tot op zekere hoogte is 1927 een keerpunt geworden, nl. voor de landen, die, als Nederland, toen aan den tweesprong waren gekomen, om te beslissen — zooals de Engelsche gedelegeerde *Layton* het uitdrukte — of zij den protectionistischen weg op zouden gaan of volharden bij het stelsel, dat zij tot toen nog volgden.

Welnu, zij hebben beslist; maar naar den geduchten kant. Als van demonen bezeten, hebben zij, wetende hoe verderfelijk elke eng opgevatte nationalistische politiek is, niet alleen voor anderen, maar ook voor het land zelf, dat haar aanvaardt, den weg naar den gemeenschappelijken ondergang ingeslagen. Niet omdat zij het wilden, maar omdat zij niet anders konden; omdat het gold een „sauve-qui-peut”; omdat het ging om het bergen van het veege lijf.

Waren de diverse steunmaatregelen niet genomen, dan zou een niet onbelangrijk deel van Neêrlands soberste en hardste werkers te gronde zijn gericht. Misschien geschiedt dit, ondanks die maatregelen, nóg, maar dan moge het geschieden met het besef, dat onze wetgever althans zijn uiterste best heeft gedaan, om het te voorkomen.

Tot voor kort was onze landbouw-export in miljoenen KG. nog als volgt:

	1930	1931	1932
vleesch en bacon	89	112	104
versche eieren	76	78	75
gecondenseerde melk	178	188	180
boter	42	33	20
kaas	94	86	77
aardappelen	560	507	504
kool	158	104	100
tomaten	80	83	73
nien	106	115	99

Daaruit blijkt, dat, behalve voor boter, de uitvoer van verschillende onzer landbouwproducten nog steeds van vrij groote beteekenis is. Naar de waarde is de achteruitgang uiteraard veel grooter.

Maar ook kan men thans wel reeds op zijne vingers narekenen, dat de naaste toekomst er veel slechter zal uitzien, dan het jongste verleden heeft gedaan. Daarvoor behoeft maar te worden verwezen naar de onlangs plaats gehad hebbende onderhandelingen met Duitschland, onzen voornaamsten afnemer van landbouwproducten en ook op de voortdurende tariefsverhoogingen, contingenteringen en valuta-moeilijkheden van Frankrijk en Engeland. Waar dat alles op uit mag loopen, is niet te gissen, maar, voor wie niet blind is, wel ter dege te vreezen.

Dwingt het buitenland ons, met onze 8 miljoen inwoners op 3.278.000 HA., door de weigering onzer producten, meer en meer tot „zelfverzorging”, dan zullen voortdurend nieuwe overheidsmaatregelen moeten worden genomen in die richting, met als gevolg algemeene verarming en sterke daling van het levenspeil. Wordt de export ons onmogelijk gemaakt, dan zullen wij noodgedwongen den import moeten inkrimpen en zelf moeten trachten voort te brengen, wat tot dusver ons het buitenland tegen veel lagere prijzen leverde. O.a. zal dit moeten geschieden met het tot dusver in groote hoeveelheden ingevoerde veevoeder. In plaats van rogge, gerst, haver, maïs, veevoer enz. te importeerden, zullen wij daarvan, wat wij kunnen, zelf moeten voortbrengen en, om de prij-

¹⁾ *H. Colijn*. *Beschouwingen over de Internationale Economische Conferentie te Genève*. 1927 p. 14.

zen op een eenigszins loonend peil te houden, den invoer moeten tegengaan. Dit zijn echter paardenmiddeelen, die eerst aan de orde komen als ultimum remedium ter voorkoming van dadelijken ondergang. Zoover was het tot dusver nog niet. Toch sluite men de oogen niet voor het onrustbarende feit, dat wij er dagelijks dichter bij komen, waarom dan ook onze landbouworganisaties dit uiterst moeilijke vraagstuk terecht in studie hebben genomen.

Zoolang wij maar even kunnen, moeten wij trachten de grenzen voor den export en bij gevolg ook voor den import nog zooveel mogelijk open te houden door toepassing van het stelsel van wederkeerigheid in het internationaal belang, maar ook, en zulks in de eerste plaats, in ons nationaal belang.

J. BS. WESTERDIJK.

OMZETBELASTING.

Bij de Staten-Generaal is ingediend een wetsontwerp tot heffing eener omzetbelasting. In beginsel juichen wij dit toe; in een volgend artikel zullen wij uiteenzetten op welken grond. Thans willen wij ons beperken tot een schets van de voor het ontwerp gekozen heffingstechniek, waaraan wij eenige critische beschouwingen over de te verwachten economische gevolgen zullen vastknopen.

Iedere omzet van waren in het vrije verkeer wordt onderhevig aan een belasting van één percent van den verkoopprijs, te voldoen door zegels op de factuur.

Als omzet wordt beschouwd iedere overeenkomst, krachtens welke overdracht van waren plaats vindt — voornamelijk natuurlijk koop en verkoop — benevens iedere „verplaatsing van goederen door of vanwege fabrikanten en groothandelaren uit hunne fabrieken, werkplaatsen of opslagplaatsen naar hunne winkels of andere verkoops- of afleveringslokalen, waarin zoodanige goederen voor hunne rekening rechtstreeks aan verbruikers plegen te worden verkocht”.

Bij den invoer van goederen wordt een bijzonder invoerrecht geheven van één percent over de waarde der goederen, met inbegrip van het gewone invoerrecht.

De belasting wordt niet geheven van:

1. Verkoopen door publiekrechtelijke lichamen,
2. „ „ particulieren, beneden f 100,—,
3. „ „ aan publiekrechtelijke lichamen,
4. „ „ particulieren voor eigen verbruik, behalve indien fabrikanten of groothandelaren bij uitzondering rechtstreeks aan particulieren verkoopen,
5. „ „ door coöperatoren aan hun coöperaties,
6. „ „ van brood, aardappelen, margarine en turf, van gouden munten, goud in baren en een-aantal munten van ander metaal,
7. transacties, die geen directe verplaatsing der goederen tengevolge hebben, als termijnzaken en andere beursaffaires.

Bij retourzending en restitutie op het factuurbedrag wordt de belasting terugbetaald. Eveneens heeft teruggaaf plaats bij uitvoer van goederen. Deze laatste teruggaaf omvat de omzetbelasting of het bijzonder invoerrecht, waarvan men aantoon, dat ze zijn betaald op de uitgevoerde goederen of de daarin verwerkte grondstoffen.

De heffing is, blijkens het bovenstaande, beperkt tot den groothandel. Deze zal natuurlijk trachten, de belasting over te wentelen op den consument. In vele gevallen zal dat wel mogelijk zijn, al zal het niet gemakkelijk vallen, den prijs van een pond zout met een percent te verhoogen. Bij de meeste artikelen zal dit, o.a. door verschuivingen in de samenstelling, wel gaan en derhalve zal de belasting grootendeels als verteringsbelasting werken.

Zij zal als zoodanig vrij onregelmatig werken, doordat het eene artikel veel minder omzetten doormaakt dan het andere. Vleesch zal veelal slechts éénmaal worden belast, nl. als de zelfslachtende slager — dit is géén pleonasme! — een slachtdier koopt. Maar voor en aleer een katoenen kleedingstuk aan den particulier wordt verkocht, heeft de importeur van ruwe katoen bijzonder invoerrecht betaald bij invoer en omzetbelasting bij verkoop aan den spinner, daarna hebben de spinner bij verkoop der garens, de wever bij verkoop van „stukgoed” en de confectie- of de linge-riefabrikant bij verkoop van de kleedingstukken, en wellicht ook nog de grossier bij de distributie daarvan, omzetbelasting betaald.

Een ernstig bezwaar is deze onregelmatigheid intusschen geenszins. Veel ernstiger is de daarmede samenhangende onregelmatigheid van heffing, naarmate bewerking en/of distributie door één en dezelfde onderneming, dan wel door verschillende zelfstandige schakels in de economische keten worden volvoerd. De textielfabrikant, die spint en weeft, betaalt minder omzetbelasting dan de elkaar opvolgende spinner en wever samen. De fabrikant, die rechtstreeks aan den kleinhandel verkoopt, betaalt minder dan de niet zelf detailleerende producent en de grossier samen. De belasting werkt dus integratie en uitschakeling van den tusschenhandel in de hand. Aangezien de concurrentie van zelfstandige producenten en handelaars tegen concerns en rechtstreeks verkoopende groote producenten zeer scherp is, zal de belasting, hoe laag die ook moge zijn, op de verhoudingen bij deze mededinging grooten invloed hebben. De kleinere, zelfstandige tusschenproducenten en de grossiers, die, vooral in tijden van structuurveranderingen in het economisch leven, een nuttige selectieve en experimenteele functie vervullen, worden op die wijze ernstig in hun bedrijfshandelingen bemoeilijkt.

Ook in de concurrentie tusschen overheidsbedrijven en particuliere ondernemingen en in die tusschen coöperatieve en speculatieve suiker-, aardappelmeel-, zuivel- en andere fabrieken scheidt deze belasting, door de vrijstellingen hierboven onder 1, 3 en 5 genoemd, ongelijkheid.

Niet slechts in binnenlandsche concurrentieverhoudingen grijpt de belasting in, ook in die van de binnenlandsche nijverheid ten opzichte van de buitenlandse. Het kant en klaar uit het buitenland ingevoerde eindproduct wordt aan de grens met een percent bijzonder invoerrecht belast, maar voor het in het binnenland vervaardigde wordt niet alleen bij verkoop 1 percent geheven, maar ook bij aankoop van de grondstof, en als die grondstof in het binnenland is geproduceerd ook bij aankoop van de grondstof dáárvoor, enzoovoort. Het uniforme bijzondere invoerrecht heeft zodoende een economischen invloed, omgekeerd aan de strekking van onze tariefwet, die het toonbankartikel hooger belast dan het halffabriekaat en dit weer hooger dan de grondstof.

Ook de exportindustrie ondervindt den last dezer heffing, voor zoover de fabrikant zijn grondstoffen niet zelf importeerde of niet zelf van den binnenlandschen oerproducent kocht. Immers zal hij bezwaarlijk kunnen aantoonen, dat zijn leverancier bij diens aankoop de belasting heeft voldaan.

Zijn deze ernstige bezwaren te ondervangen?

Men zoude de belasting kunnen heffen bij den laatsten verkoop, dien van den kleinverkooper aan den verbruiker. Dan treft men ieder goed slechts éénmaal. Wellicht is dit de aanvankelijke opzet van het ontwerp geweest, getuige de vrijstelling van het artikel brood, dat zoo goed als nimmer object van groothandel is, getuige het verzuim om, teneinde de belasting niet op den broodprijs te laten drukken, tarwe en rogge, benevens meel en bloem van deze graansoorten vrij te stellen. Door heffing bij den verkoop aan den verbruiker zou men de belasting zuiver als verteringsbelasting doen werken.

Vermoedelijk zou echter de controle bij die wijze

van heffing te bezwaarlijk zijn. Men zou dan de heffing kunnen doen geschieden bij den verkoop, resp. aflevering aan den voorlaatsten koper, nl. aan hem, die gewoon is aan den verbruiker te verkoopen. De zulken zijn in het handelsverkeer in het algemeen niet moeilijk te onderkennen; in zekeren zin wijst het ontwerp reeds in die richting (art. 2 lid 1 en art. 9 lid 2). Aflevering door den producent of groothandelaar aan eigen winkels of, bij uitzondering, aan particulieren zou dan, evenals in het onderhavige ontwerp, belastbaar moeten worden gesteld.

Zou ook deze regeling op te groote technische bezwaren stuiten, dan nog waren eenige, hoewel niet alle, bovenvermelde bezwaren te ondervangen. Naast schrapping van de vrijstellingen voor verkoopen aan en door publiekrechtelijke lichamen en voor verkoopen door coöperatoren aan coöperaties, zouden dan twee wijzigingen in aanmerking komen. Ten behoeve van den tusschenhandel zou men vrijstelling of teruggaaf kunnen mogelijk maken voor goederen, waarvan de verkooper kan aantonen, dat hij ze in denzelfden staat, waarin hij ze verkocht, heeft gekocht, bij welken koop de omzetbelasting of het bijzondere invoerrecht is voldaan. En ten behoeve van het concurrentievermogen onzer nijverheid tegenover de buitenlandsche zou men het bijzondere invoerrecht kunnen stellen op 1 percent voor de goederen, die door het gewone tarief van invoerrechten niet of met minder dan 5 percent worden belast, op 2 percent voor de goederen, waarvoor dat tarief 5 percent of meer, doch minder dan 8 percent bedraagt, en op 3 percent voor de goederen, waarop volgens dat tarief 8 percent of meer wordt geheven. De verdubbeling resp. verdrievoudiging van het recht berust natuurlijk op ruwe schatting: tegenover de lagere waarde van de in de eindproducten verwerkte halffabrikaten en grondstoffen staat de mogelijkheid, dat die meerdere malen van hand tot hand zijn gegaan, alvorens den vorm te hebben verkregen, waarin zij worden ingevoerd.

Een technisch bezwaar is wellicht ook de uit art. 7 en uit de toelichting daarop blijkende eisch om bij het sluiten eener verkoopovereenkomst onverwijld den koper een gezegelde factuur uit te reiken. In de practijk factureert men gewoonlijk eerst na of kort vóór de levering. Bij dit gebruik zou de wet zich kunnen aansluiten.

Het komt ons voor, dat de verschillende hierboven vermelde bezwaren zeer wel zijn te ondervangen. Wij hebben daartoe eenige wegen aangegeven, wellicht zijn er nog meer en betere. Het zou ons leed doen, indien van deze belasting wegens technische bezwaren moest worden afgezien. Waarom dit ons zou spijten, zullen wij een volgend maal uiteenzetten. P.

DE NEDERLANDSCHE BANK EN DE NEDERLANDSCH-INDISCHE PONDENLEENINGEN. ¹⁾

De Heer S. van Bever schrijft ons:

Den 25 Juli 1932 is een wet afgekondigd, inhoudende voorziening in de behoefte aan geldmiddelen in verband met de aflossing der Ned.-Ind. Pondenleeningen 1921 C en 1923 B. Thans is een wijziging van deze wet voorgesteld, die zeker tot eenige bespreking aanleiding geeft.

In Jan. 1932 was door Ned.-Indië van De Ned. Bank en de Javasche Bank resp. ten hoogste £ 8.264.000 en £ 2.500.000 gekocht op termijnlevering tegen een koers, liggende tusschen 9.25 en 9.45 per £. Deze bedragen moesten dienen voor rente en aflossing der leeningen 1921 C en 1923 B, welke leeningen tezamen oorspronkelijk £ 11.000.000 bedroegen en voor het eerst versterkt of in haar geheel aflosbaar zijn op

¹⁾ Dit artikel was reeds ter perse, voordat de behandeling van het desbetreffende Wetsontwerp in de Tweede Kamer plaats vond. Met het oog op de verdere parlementaire behandeling meenen wij niettemin, thans nog tot publicatie te kunnen overgaan. (Red.)

7, Juli en 7 Augustus 1933. Daar voor de lezers van dit orgaan bedoelde overeenkomst als bekend kan worden verondersteld, verwijzen wij voor nadere bijzonderheden hierover naar de bijlagen, behoorende bij Wetsvoorstel N. 364 Zitt. Tweede Kamer 1931—1932.

De Wet van 25 Juli 1932 (Staatsblad 393) bepaalde o.m. dat, wanneer Ned.-Indië wil overgaan tot aflossing van bovengenoemde pondenleeningen en daarvoor niet te voren een nieuwe guldenleening zal hebben gesloten, Nederland voor het benodigde bedrag aan Ned.-Indië een crediet zal openen. Dit crediet zal in ongeveer 30 termijnen (afhankelijk van den datum van het aangaan van den overeenkomst) worden terugbetaald, of zooveel eerder als Ned.-Indië hiervoor een nieuwe leening zal hebben aangegaan. Ter dekking van dit crediet zal onze Minister van Financiën schatkistpapier kunnen uitgeven.

Nu de datum, waarop de beide leeningen in haar geheel losbaar zijn nadert en de levering der ponden door Ned. Bank en Javasche Bank drie maanden tevoren moet worden aangezegd, komt onze Regeering met een wijziging van de Wet van 25 Juli 1932, die deze feitelijk tot een geheel nieuwe maakt.

In plaats van het oorspronkelijke crediet door Nederland aan Ned.-Indië te verstrekken, wordt thans voorgesteld, dat De Ned. Bank en de Javasche Bank, ieder voor het bedrag der door hen te leveren ponden, een leening zullen verstrekken voor een termijn van ten hoogste 29 jaar à 3½ pCt. fix. Deze leening zal voorts aflosbaar zijn in 29 jaarlijksche termijnen of in zijn geheel op eenig vroeger tijdstip, door partijen overeen te komen. Ook kunnen de banken ieder voor zich eenzijdig de leening opzeggen, indien ze meenen, dat dit in het belang der geldcirculatie noodzakelijk is.

Over deze voorgestelde wijzigingen wenschen wij eenige opmerkingen te maken, waarbij wij kortheids-halve alleesp spreken over de transactie met De Ned. Bank.

Geheel eens zijn wij het met de beide Ministers, die dit wetsontwerp onderteekenen, waar zij in hun Memorie van Toelichting schrijven: „In wezen komt deze transactie derhalve neer op een *Conversie* (curs. van ons) van een 5 pCt. en 6 pCt. rentedragende pondenschuld van het Land in een guldenleening van een rentetype van 3½ pCt.”

Maar dan rijst direct de vraag: hoe kan De Ned. Bank een leening van f 76.424.425 voor den duur van ten hoogste 29 jaar verstrekken? Is het niet in strijd met de thans geldende octrooibepalingen een dergelijk bedrag voor langen termijn vast te leggen? Want al bevat dit Wetsontwerp de bepaling, dat De Ned. Bank de leening kan opzeggen, wanneer dit in het belang der geldcirculatie gewenscht is, wij behoeven er hier niet op te wijzen, dat dit dan waarschijnlijk zal zijn in een tijd van groote geldschaarschte, wanneer een meer dan gewoon beroep op de circulatiebank wordt gedaan. Maar in een dergelijken tijd zal aflossing niet mogelijk zijn, daar men deze leening dan zeker niet op een andere wijze zal kunnen onderbrengen. In dergelijke omstandigheden is een opzeggingstermijn van drie maanden ook nog zeer lang, om directen invloed op de circulatie te kunnen uitoefenen. Deze bepaling schijnt ons dan ook meer in de Wet te zijn gebracht, om deze schijnbaar beter aan de octrooibepalingen te doen aanpassen, dan dat zij in wezen op de circulatie eenig effect kan sorteeren. Bovendien wordt door de eenzijdige opzegging door De Ned. Bank een macht, die thans bij het Parlement berust (nl. het bepalen van het tijdstip voor het aangaan en aflossen van Staatsleeningen) overgebracht naar de particuliere Circulatiebank.

Ook dient hier nog opgemerkt, dat — indien geen crediet op langen termijn was bedoeld — de Wet van Juli 1932 niet gewijzigd behoefde te worden. Deze Wet voorzag in de dekking door middel van Schatkistpapier, dat ruimschoots en goedkoop thans op de open markt verkrijgbaar is.

Behalve de bezwaren tegen den duur van de leening, lijkt ons de vorm van deze leeningovereenkomst tamelijk gedwongen.

Het verstrekken van leeningen kan, volgens het Octrooi, door De Ned. Bank slechts geschieden tegen behoorlijk onderpand. Dit staat niet los van de geldcirculatie als zoodanig. Immers hierdoor is een rem ontstaan, waardoor het onmogelijk wordt, elk ongelimiteerd bedrag door middel van den drukpers in circulatie te brengen. M.a.w. bedragen kunnen slechts ter leen worden verstrekt, wanneer tegelijkertijd andere geldswaarden aan de circulatie worden onttrokken, die dan als onderpand voor de leening moeten dienst doen. Het in onderpand gegeven effect ver-tegenwoordigt immers overgespaarde gelden.

De kwaliteit van het onderpand kan de bank dan ook niet onverschillig zijn; in dit opzicht is zij, — en terecht — nogal kieskeurig. Is het in de Wet thans genoemde onderpand nu ook van dien aard, dat het overgespaarde gelden belichaamt, waartegenover De Ned. Bank circulatiemiddel afgeeft? Het onderpand zou moeten bestaan uit schatkistwissels. Schatkistwissels zijn een *hulpmiddel* tot het tijdelijk verkrijgen van geld, doch met de uitdrukkelijke bedoeling op korten termijn af te lossen. Deze aflossing zal geschieden, hetzij door terugvloeiing van de tijdelijk gebruikte middelen, hetzij door het aangaan van leeningen op langen termijn, waardoor tevens overgespaarde gelden uit de circulatie worden genomen. Wanneer De Ned. Bank voor deze leening dan ook schatkistpapier als onderpand neemt, dan heeft zij met dat onderpand geen overgespaarde geldswaarde aan de circulatie onttrokken, doch een uit niets geschapen papier als onderpand geaccepteerd. Schatkistpapier in zijn gewonen vorm en functie in omloop gebracht, staat niet los van de geldcirculatie. En al is het niet in bezit van de Circulatiebank, niemand onzer zal de bankstaat van De Ned. Bank beoordeelen, zonder rekening te houden met deze in omloop zijnde vlot-tende schuld. Wij kunnen deze geldleening dan ook niet anders zien dan door middel van uitzetting der circulatie, d.w.z. door middel van den drukpers ver-kregen.

In dit verband is de bepaalde rentevoet ook niet geheel zonder beteekenis. De Circulatiebank tracht — zoo heette het tot nu toe — door middel van het rentetype de geldcirculatie te beïnvloeden. Zij bezit hierin een middel regelmatig op te treden, om den wisselkoers te beschermen. Afgezien van de al of niet juistheid van deze theorie, door dit wetsontwerp schakelt men ongeveer 80 millioen van dezen invloed uit. Men bepaalt hier, zonder eenigen theoretischen grondslag, een rentetype voor gelden, door middel van den drukpers verkregen. Het is ons niet duidelijk, waarom dit 3½ pCt. moet zijn; deze gelden behooren in wezen, evenals het papieren geld, niet rentedragend te zijn. Het rentetype kan voortspruiten uit het feit, dat men de zaak teveel van commercieel standpunt heeft gezien; het is verklaarbaar. Met het afgeven der ponden liquideert de bank haar rekening „Buitenlandsche wissels”, maar hiermede verdwijnen dan ook de groote voordeelen hieraan verbonden, en het is begrijpelijk, dat de bank naar een middel gezocht heeft zich hiervoor schadeloos te stellen. Wordt dit wetsontwerp aangenomen, dan is de bank de eerste jaren een vast inkomen van 2½ millioen verzekerd. Men kan dit in het belang van de bedrijfshuishou-ding van de bank gewenscht vinden, gedacht kan zijn aan de overschotten zoowel voor den Staat als voor de aandeelhouders, zelfs kan men hierin een middel hebben gezien, om de van den Staat geleende 20 mil-lioen te helpen terugbetalen. Wanneer dergelijke com-mercieele overwegingen tot deze overeenkomst aan-leiding hebben gegeven, dan lijken deze mij echter — zooals hierboven uiteengezet — in strijd, zoowel met den geest van de octrooibepalingen als met een ge-zonde geldpolitiek.

Zonder — als zoovele anderen — direct klaar te

staan met het woord „inflatie”, kan men er op wijzen, dat een credietverleening door De Ned. Bank op deze wijze, niet met een goede circulatiepolitiek in overeenstemming is.

Wij hebben er op andere plaatsen — evenals anderen dit reeds deden — meermalen op aangedrongen dat ten opzichte der credietverleening De Ned. Bank actiever behoorde op te treden dan tot nu toe. Hier-toe is echter noodig, dat zij de vereischte organen in het leven roept, die door haar gesteund zullen worden in een dusdanigen vorm, dat een gezonde geldpolitiek kan worden gevoerd. De fout van de voorgestelde credietverleening is juist, dat de benodigde organen ontbreken. Zij is voor een bepaald doel klaar ge-maakt, en tracht nu tusschen de bestaande bepalingen door te zeilen.

BESCHOUWINGEN OVER KOLEN.

I.

Onze medewerker voor steenkolen schrijft ons:

In alle landen behalve in Engeland was men zich er van bewust in de kolenindustrie, dat men in 1932 een periode tegemoet ging met toenemende moeilijkheden en de verwachtingen waren zeer somber. Men vreesde in den aanvang van het jaar, dat bij het afloopen der oude jaarcontracten de concurrentie van Engeland met zijn gedeprecieerde valuta nog sterker gevoeld zou worden dan gedurende de laatste maanden van 1931 het geval geweest was. Op een toename van de vraag behoefde men niet te rekenen en men bereidde zich voor op een ongekend zwaren strijd om, ieder voor zich, zooveel mogelijk van deze afnemende vraag tot zich te trekken. De strijd op de internationale markt is dan ook zeer hardnekkig gestreden en met behulp van diverse afweermatregelen tegen de Engelsche concurrentie zijn de kolenproducenten van het vasteland in staat geweest nog een grooter deel van de orders te boeken dan men vermoed had. In plaats van een zegetocht van de Engelsche kolen, zooals men in Engeland gehoopt had, heeft men slechts een langzaam voortdringen gezien en het aandeel van Engeland heeft niet zoodanig kunnen toenemen, dat de productie en de exportcijfers boven het niveau van 1931 uitkwamen.

Overal heeft men de productie moeten inkrimpen en ook Nederland en Polen, die in 1931 nog de twee eenige uitzonderingen op dezen regel waren, zagen zich genoodzaakt tot productievermindering over te gaan. Steunend op de beschermde binnenlandsche markt heeft men allerwege gepoogd door export tegen afbraakprijzen de industrie tot op een zoo hoog mogelijke capaciteit werkzaam te houden ten einde de productiekosten te drukken. Tevens heeft men nog technische verbeteringen weten aan te brengen en bijna overal de productie per man per dag nog kunnen vermeerderen. Het is dit jaar bij de zoozeer gerationaliseerde kolenindustrie niet alleen geweest een krampachtig strijden voor het behoud van veroverde afzetgebieden, maar ook en zelfs nog meer een strijd voor het behoud van omzet met het oog op de productiekosten en de werkgelegenheid.

In het laatst van het afgelopen jaar, omstreeks in de maand September, kwam er eenige opleving in de zaken, die tengevolge had, dat omzet en productie wat toenamen zonder dat evenwel de prijzen er op reageerden. In het algemeen was de markt opgewekter. Het ging hierbij niet alleen om een verbeterde vraag naar huisbrandkolen voor den komende winter, maar ook van de zijde der industrie was meer belangstelling, hetgeen aanleiding was, dat men hier en daar meende, dat het laagste punt in de crisis bereikt was. Behalve dat de verbetering slechts in vergelijking met de voorafgaande maanden van 1932 te constateeren was en de vraag niet boven het niveau van 1931 uit kon komen, zijn op het oogenblik de teekenen er nog niet naar, dat werkelijk betere tijden voor de kolenindustrie in de onmiddellijke toekomst te wachten zijn.

Met bijzondere, waaraan 1932 zijn beteekenis in de annalen der kolenindustrie zal ontleenen, is niet zozeer de vermindering van de productie en den omzet en de voortdurende druk, dien de groote voorraden op de markt hebben uitgeoefend, noch het mondjesmaat koopen der koopers en het gebrek aan „forward business”, als wel de invloed van de gedeprecieerde valuta van Engeland, Europa's grootste kolenproducent en exporteur.

Laten wij eerst enkele der belangrijkste cijfers en gebeurtenissen de revue doen passeeren.

In *Duitschland* produceerde men in de laatste twee jaren:

	1932	1931
Kolen	104.700.000	118.600.000
Bruinkolen	122.390.000	133.220.000
Productie aan de Roer	73.274.922	85.627.584
Duitsch—Opper-Silezië	15.270.000	16.790.000

De productie in *Duitschland* is dus met ruim 11,5 pCt. achteruitgegaan. De afname van de productie aan de Roer is evenwel grooter geweest nl. bijna 14,5 pCt. en het blijkt, dat men in het Roerdistrict wel het zwaarst door de crisis getroffen is. Dit ligt overigens voor de hand, aangezien in de afzetgebieden van dit gebied de internationale concurrentie het meest gewoed heeft. In *Duitsch-Opper-Silezië* is met een productievermindering van 9 pCt. de kolenindustrie beter tegen de crisis bestand gebleken en het merkwaardige is, dat men hier in 1932 niet genoodzaakt is geweest tot het stilleggen van geheele mijnen over te gaan, terwijl dit in het naburige Poolsch Opper-Silezië in toenemende mate moest gebeuren.

Het behoeft natuurlijk geen betoog, dat de verdere inkrimping van de productie aan de Roer buitengewoon pijnlijk is geweest, waar er in 1931 reeds een inkrimping van 20 pCt. ten opzichte van 1930 was voorafgegaan. Hoe verder men genoodzaakt is op deze wijze voort te gaan, des te grooter zijn de offers, die gevraagd worden. In 1931 werden aan de Roer 15 mijnbedrijven gesloten met een gezamenlijke productie van 9.316.000 ton per jaar en 23.745 arbeiders. Gedurende de periode van Jan./Oct. 1932 moesten nog weer 5 mijnbedrijven worden stilgelegd met een jaarproductie van 3.290.000 ton en 8.393 arbeiders. Aangezien het gemiddeld aantal arbeiders en de gemiddelde productie van deze laatste bedrijven grooter is, blijkt wel, dat ook grootere bedrijven tenslotte den strijd hebben moeten opgeven. Waar de mogelijkheid zich opende heeft men de productie op de meest economisch werkende bedrijven weten te concentreren, hoewel dit vaak met groote moeilijkheden, ook van politieke aard, gepaard ging. *Duitschland* is het land, dat ook met zijn kolenindustrie in rationalisatie is voorgegaan. Wat evenwel rationeel is voor een omzet als in 1929 is dit niet meer uit den aard der zaak voor een omzet als in de laatste twee jaren. Men heeft dan ook bij het verlopen van het getij de bakens verzet en wel veelal op een voor obligatie- en aandeelhouders gevoelige wijze. Inmiddels zijn gedurende de crisis de lonen der mijnwerkers aanzienlijk verlaagd. Op 1 Januari 1931 zagen wij een verlaging van 6 pCt., op 1 October 1931 van 7 pCt., en op 1 Januari 1932 nog weer eens een 10 pCt. Het loontarief werd in Mei ongewijzigd verlengd evenals in October de regeling van de werktijden. De 8-urendag bleef dus gehandhaafd.

Op 1 Januari 1932 werden de prijzen voor de Roerkolen met 10 pCt. verlaagd, terwijl van Mei tot September de normale zomerrabatten golden. Wel is het percentage, dat door het Syndicaat is omgezet in de onomstreden gebieden, waar de zooveel hogere binnenlandsche prijzen gelden, in het afgelopen jaar grooter geweest dan in 1931, maar hiertegenover stonden de onvoordeelige prijzen in de omstreden gebieden. De zware concurrentie op deze gebieden wordt door de Umlage van het Syndicaat geïllustreerd. Deze bedroeg in Januari 1931 R.M. 2,51 en toen deze in November 1931 tot R.M. 3,72 gestegen was, sprak

men reeds van een ongekende hoogte. In September 1932 evenwel was de Umlage tot R.M. 3,97 opgelopen. Gelukkig is er in de laatste maanden een verbetering in den toestand gekomen. De dagelijksche verkoop van het Syndicaat vermeerderde in October 1932 t.o.v. September 1932 met 12 pCt. en t.o.v. Augustus 1932 met 21 pCt., terwijl deze toename in dezelfde perioden in 1931 respectievelijk 1,6 pCt. en 2,7 pCt. bedroeg.

Door deze verbetering kon de Umlage in October tot R.M. 3,87 verlaagd worden, terwijl tevens de quota voor de Verkaufsbeteiligung tot 40 pCt. verhoogd kon worden. Afgezien van de opleving op het laatst is het duidelijk, dat de opbrengsten zeer slecht geweest zijn. In alle jaarverslagen der mijnbedrijven wordt een eensgezinde en dringende klacht geuit tegen de geweldige drukkende belastingen. Ter illustratie hiervan citeeren wij het jaarverslag der Klöcknerwerke, waarin vermeld staat, dat in de geheele mijnindustrie de sociale lasten en de zogenaamde Wohlfahrtsausgaben, welke ongeveer voor de helft op de werkgevers en voor de helft op de arbeiders drukken, pl.m. 30 pCt. der in totaal verdiende lonen en salarissen hebben uitgemaakt tegenover ongeveer 10 pCt. in 1913.

In *Polen* is de productie schrikbarend achteruitgegaan, hetgeen een groot contrast vormt met de cijfers van het jaar 1931. Terwijl in dat jaar nog een toename te constateren viel, is nu over 1932 de productie met ruim 33 pCt. verminderd. Gedurende Januari/November werd geproduceerd: in 1931 35.081.059 ton en in 1932 23.376.571 ton.

Ook *Polen* is in het afgelopen jaar zeer door de crisis aangegrepen. In Augustus zien wij o.m. de volgende indexcijfers, die een beeld van den toestand geven. Sedert 1927 (= 100) zijn de groothandelsprijzen voor landbouwproducten in *Polen* gedaald tot 49 in Augustus 1932, terwijl de detailprijzen voor nijverheidsproducten slechts tot 87 achteruitgingen. De landbouw is dan ook in een noodtoestand geraakt. In de steden zijn alleen de prijzen van levensmiddelen zeer gedaald, maar de overige kosten van levensonderhoud zijn nog weinig goedkoper geworden. Bovendien hebben de laatste jaren geweldige loonsverlagingen plaats gehad. Vergeleken met 1927 (= 100) bedroegen verleden jaar in Warschau b.v. de indexcijfers voor woninghuur 170 en voor vuur en licht 124. De producten van de in kartellen georganiseerde grootindustrieën geven in Augustus jl. een indexcijfer van 103 en het indexcijfer voor kolen bedroeg 121 (1927 = 100). Tegen deze verhoudingen is verleden jaar een heftige reactie ontstaan, tengevolge waarvan de regeering zich genoodzaakt zag een daling van de kartelprijzen te bevorderen. Bij een gering goud- en deviesensbezit en in de herinnering aan de afschrikwekkende ervaringen, welke men indertijd bij de inflatie heeft opgedaan, heeft men niet het voorbeeld van Engeland en de Scandinavische landen willen navolgen en den gouden standaard verlaten. De regeering heeft daarentegen onder bedreiging de invoerrechten te zullen opheffen, of de spoorwegtarieven voor bepaalde artikelen te zullen verhoogen, in de prijspolitiek van de kartellen ingegrepen, teneinde het evenwicht tusschen de landbouw- en industriële goederenprijzen te herstellen. De kolenindustrie heeft hierbij een bijzondere positie ingenomen. Zij steunt in alle opzichten op de binnenlandsche markt. Het verschil in prijs van kolen voor het binnenlandsche verbruik en voor den export is nergens zoo groot. Dezelfde kolen, die voor het binnenland 30 Zloti per ton vrij op wagon aan de mijn kosten worden tegen een prijs van 18 Zloti fob. Danzig geëxporteerd. Waar het nu steeds moeilijker werd de binnenlandsche prijzen te handhaven, werd het steeds meer en meer bezwarend den export op peil te houden tegen de geweldige concurrentie van Engeland. Daarom heeft de regeering tegenover de kolenindustrie een andere houding aangenomen dan ten opzichte van andere

gekartelleerde industrieën, en heeft zij er tenslotte voor gezorgd, dat de exportconventie, waarbij de Poolse producenten onder toezicht van de regering ter versterking van hun export aaneengesloten waren en welke het hun mogelijk gemaakt heeft de laatste jaren zoo geweldig concurrerend op te treden, niet uiteengespat is en in October voor zes maanden werd verlengd. Ook werden de spoorwegtarieven voor geïmporteerde kolen met 250 pCt. verhoogd.

Nederland. De cijfers voor ons land zijn volgens opgave van het Centraal Bureau v. d. Statistiek als volgt:

	Invoer		Uitvoer	
	1932 ton	1931 ton	1932 ton	1931 ton
Steenkolen	6.513.366	3.500.731	3.426.832	4.093.087
Cokes	316.176	315.663	1.932.293	2.216.787
Steenkoolbriketten	354.412	398.931	328.251	464.186
Bruinkoolbriketten	170.781	191.771	12.452	10.510
Totaal..	7.354.735	9.407.096	5.699.828	6.784.570
Bunkercolen voor vreemde schepen			1.026.754	1.734.203
Bunkercolen voor Nederlandsche schepen			471.369	766.081
Totaal.....			7.197.951	9.284.854

Het verbruik en de productie blijken uit het volgende:

	1932 ton	1931 ton
Totale invoer.....	7.354.735	9.407.096
Totale uitvoer.....	7.197.951	9.284.854
Saldo invoer.....	156.784	122.242
Productie v. d. Limb. mijnen....	12.756.448	12.901.391
„ van bruinkolen.....	152.492	162.886
Verbr. in Nederl. zonder bunkercol.	13.065.724	13.186.519
Bunkercolen voor Nederl. schepen	471.369	766.081
Totaal Nederl. verbruik..	13.537.093	13.952.600

In vergelijking met de andere kolenproducerende landen maakt ons land wel een buitengewoon gunstig figuur met een zoo geringe productievermindering en met een productie, die nog groter is dan alle aan 1931 voorafgaande jaren. Dit neemt niet weg, dat toch ook in ons land de tijden moeilijk geweest zijn voor onze mijnen. Zij zijn echter in staat geweest voor een groot deel van hun verminderden export compensatie te vinden in het binnenland, hetgeen zij te danken hebben aan den steun, welke zij van de Regeering onder vinden, die alle publiekrechtelijke en semi-publiekrechtelijke en zelfs enkele privaatrechtelijke instellingen in ons land noodzaakte of verzocht uitsluitend Nederlandsche kolen te gebruiken.

In verband met het feit, dat de Nederlandsche mijnen in het binnenland compensatie zochten te vinden en vonden voor de achteruitgang van haren export, welke voornamelijk door de contingentteering van den invoer naar Frankrijk en België veroorzaakt is, ontstond tusschen de Westfaalsche en de Hollandsche kolen in ons land een ongebreidelde concurrentie, waardoor de prijzen zowel voor huisbrand als voor industriekolen in het afgelopen jaar scherp daalden. Dit is een afwijking van den gewonen loop van zaken, waardoor de markt in 1932 in ons land een bijzonder beeld te zien geeft. Gedurende een lange reeks van voorafgaande jaren n. plachten de importeurs van Westfaalsche kolen en de Nederlandsche producenten door hun prijspolitiek juist deze verliesbrengende concurrentie te voorkomen, waardoor de markt steeds een stabiel prijsverloop vertoond heeft en door een zekere gelijkmatigheid gekenmerkt werd. 1932 en de openingsmaand van het nieuwe jaar maken hierop dus een uitzondering. Voor huisbrandkolen herstellen zich de prijzen met den aanvang van September, nadat men voor die categorie wederom van het systeem der ongebreidelde concurrentie was teruggekomen. Voor industriekolen treedt geen verbetering in. De regeeringshulp en de bovenstaande situatie op de markt heeft belet, dat Engelsche kolen hier te lande hun kansen konden uitbuiten. Niettegenstaande onze open

grenzen en de gedeprecieerde valuta is de invoer van Engelsche kolen met 18 pCt. achteruitgegaan!

De invoer van Duitschland liep met 24,5 pCt. terug en van België/Luxemburg met 31 pCt.

De export van kolen is het meest achteruitgegaan naar België en wel met 33 pCt. Naar Frankrijk was de export 9 pCt. minder, terwijl de export naar Duitschland en Zwitserland een weinig is toegenomen.

Verreweg het ongunstigste cijfer geeft het bunkerbedrijf te zien. De leverantie van bunkercolen liep in totaal met 40 pCt. achteruit, terwijl in Engeland, onze grootste concurrent op bunkergebied deze leverantie met 3 pCt. verminderde.

België. In België geven de gebeurtenissen in het afgelopen jaar een zeer treurig beeld van de verhoudingen in het moderne economische leven. Evenals in andere landen hadden de Belgische mijnen met groote afzetmoeilijkheden te kampen. Tegen het eind van Juni waren de voorraden tot 4.062.640 ton opgelopen. Ten einde de concurrentie beter weerstand te kunnen bieden, meenden de werkgevers een loonsverlaging van 10 pCt. te moeten doorvoeren. Nadat het mijnwerkerscongres de verlaging van 5 pCt., vooruitspruitende uit de verlaging van de indexcijfers voor levensonderhoud, hadden aanvaard en de werkgevers van de overige 5 pCt. hadden moeten afzien, ontstond een ernstig conflict, daar de arbeiders tegen deze verlaging in staking gingen, niettegenstaande de besturen der vakverenigingen zich tegen staking verzetten. De staking, die in de Borinage begonnen was en zich daar al spoedig tot een 12.000 arbeiders had uitgebreid, sloeg vervolgens over op alle andere districten en zelfs op andere bedrijven en dreigde tenslotte te ontaarden in een revolutionaire beweging onder leiding der communisten. In Juli was het conflict begonnen en het duurde 65 dagen, voordat het werk aan de mijnen wederom normaal hervat was. Waar werkgevers en arbeiders niet in staat waren hun conflict tot oplossing te brengen, moest het de regeering zijn, die een oplossing bracht, en zooals het in den tegenwoordigen tijd pleegt te gaan, de oplossing werd gevonden in een verscherpte contingentteering. Het invoercontingent werd van 1 October af verminderd van 55 pCt. van den gemiddelden maandelijkschen invoer van de eerste helft van 1931 tot 45 pCt. Aan de mijnwerkers werd een loonsverhoging in het uitzicht gesteld van 1 pCt., welke afhankelijk gesteld werd van de voordeelen, die de mijnen zouden putten uit de overeenkomst met Duitschland, waarover men in onderhandeling was en nu nog is. Inmiddels waren de voorraden gedaald tot 2.272.900 ton op 1 October en de prijzen, in het bijzonder voor huisbrandkolen, gestegen. In deze soorten ontstond vervolgens een schaarschte, welke in een prijsverhoging van 15 frs. p. t. en méér uitdrukking vond en veroorzaakte, dat de regeering genoopt werd het invoercontingent voor huisbrand te verruimen. Van de zijde van den handel, vooral van Antwerpen uit en eveneens van de zijde van verbruikers, is heftig geprotesteerd tegen de contingentteering, maar in het afgelopen jaar heeft het niet mogen baten, hoewel men op de meest dringende wijze op de schade geweten heeft, die dit systeem aan vele en diverse belangen heeft berokkend.

De productie, die in het algemeen maandelijks een 2 miljoen ton pleegt te bedragen, daalde gedurende de staking tot 726.000 ton in Juli en 443.000 ton in Augustus. Gedurende de periode Jan./Nov. 1932 werd 18.748.000 ton geproduceerd tegen 24.572.000 ton in het voorafgaande jaar in deze maanden.

In *Frankrijk* geeft de kolenindustrie eenzelfde beeld te zien als in België, voor zoover ook hier gedurende het geheele jaar kwesties over contingentteering zich hebben voorgedaan. Er werd een loonsverlaging ingevoerd in het begin van het jaar. In Noord-Frankrijk werd deze vastgesteld op 2½ pCt. ingaande op 1 April.

Op 15 April werd door de mijnen een conventie ge-

teekend, waarbij een verkoopsovereenkomst tusschen alle Fransche mijnen en de mijnen in het Saargebied werd gesloten.

Behalve de departementen aan de kust werd geheel Frankrijk in drie districten verdeeld nl. het Noorden, het Oosten en het Centrum tezamen met het Zuiden. Deze districten werden nu aan bepaalde mijnen als haar speciaal afzetgebied verzekerd, met uitsluiting van slechts enkele departementen, welke „neutraal” bleven en waar bij overschrijding van het toebedeelde contingent geen boete betaald hoeft te worden.

Een verruiming van het contingent voor huisbrandkolen was ook in Frankrijk noodzakelijk.

Nadat in 1931 een productievermindering van 7 pCt. t.o.z. van 1930 was voorafgegaan, liep de productie met nog eens 8 pCt. terug t.o.z. van 1931. Zij bedroeg 46.900.000 ton in 1932 tegen 51.100.000 ton in 1931.

De export van de diverse landen leverde de volgende resultaten:

	1932	1931	— achteruitgang
	ton	ton	%
Engeland (Eng. ton)	38.899.490	42.749.740	— 9 %
Duitschland	18.312.449	23.122.976	— 21 %
Nederland	7.197.951	9.284.854	— 22 %
België	3.490.950	5.466.560	— 36 %
Frankrijk Jan./Nov.	2.930.057	3.429.430	— 14½ %
Polen Jan./Nov.	9.404.301	13.168.413	— 28½ %
Vereenigde Staten van			
N. Amerika Jan./Nov.	8.490.937	11.780.864	— 28 %

De export van kolen naar Zweden, Noorwegen, Denemarken en Finland, totaal, gedurende Jan./Nov.:

van uit:	Jan./Nov. '32	Jan./Nov. '31	— achteruitgang
	ton	ton	+ vooruitgang
Polen	4.903.000	6.100.000	— 19½ %
Duitschland	490.000	578.000	— 15 %
Engeland	4.331.000	3.114.000	+ 39 %

De export van kolen naar Frankrijk en België totaal, gedurende Jan./Nov.:

van uit:	Jan./Nov. '32	Jan./Nov. '31	— achteruitgang
	ton	ton	
Engeland	9.598.000	11.631.000	— 17½ %
Duitschland	7.406.000	9.147.000	— 19 %
Nederland	2.327.000	3.130.000	— 25½ %

De export naar Italië bedroeg:

van uit:	Jan./Nov. '32	Jan./Nov. '31	— achteruitgang
Engeland	4.643.000	5.394.000	— 14 %
Duitschland	1.314.000	2.616.000	— 49½ %

De export van Engeland naar:	1932	1931	+ vooruitgang	— achteruitgang
Duitschland	2.308.507	3.769.265	— 39 %	
Ierland	1.929.803	2.424.699	— 20 %	
Canada	1.615.176	906.269	+ 78 %	

ZIJN TRAM EN BUS TE ROTTERDAM OP DE MEEST ECONOMISCHE WIJZE GECOÖRDINEERD?

Drs. J. M. E. M. A. Zonnenberg schrijft ons ¹⁾:
Mijn antwoord op het artikel van Ir. Nieuwenhuis in de E.-S.B. van verleden week wil ik in tweeën splitsen, daar Ir. Nieuwenhuis om, zooals hij zegt, plaatsruimte te sparen, de aandacht op enkele bijzaken (o.a. een onbeduidende rekenfout, die met mijn betoog letterlijk niets te maken heeft gehad) trachtte af te leiden en daarbij over het geheel genomen langs de kern van mijn betoog heenpraat.

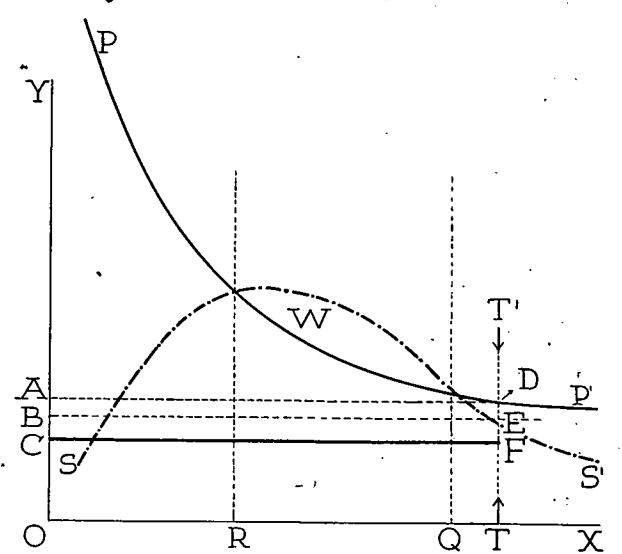
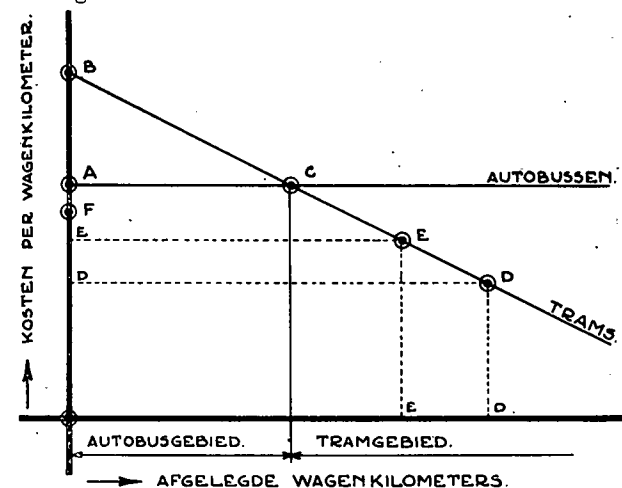
Mijn eerste taak bij dit debat is dus de kern van mijn betoog weer naar voren te brengen. Daarna zal ik mij eenige kantteekeningen veroorloven op de bijzaken, door Ir. Nieuwenhuis aangevoerd.

Ik wil dan ook beginnen met het inderdaad zeer netelige kostenvraagstuk en wel met het door Ir. Nieuwenhuis gegeven citaat met grafiek ontleend aan zijn artikel in „de Ingenieur” van 1930 No. 19. Dit citaat

¹⁾ Noot der Redactie: Dit antwoord kon wegens plaatsgebrek in de vorige aflevering niet meer worden opgenomen.

bepaalt zich vooreerst tot een beantwoorden van de vraag: „tram of bus?”, en vergelijkt deze vraag voor groote en kleine steden. Vervolgens wordt daarin over bussen gesproken, die parallel met trams zouden loopen. Toch heet dit citaat „de zaak waar het eigenlijk om gaat” (nl. de meest economische coördinatie van tram en bus) duidelijk bloot te leggen. Commentaar overbodig!

De grafiek (die ik hieronder nog eens heb doen afdrukken en waaronder ik een tweede, door mij zelf vervaardigde grafiek heb geplaatst, waarop ik zoo aanstonds nader terugkom) is gevaarlijker, daar zij vooral bij minder ter zake zijnde lezers licht een onjuisten indruk kan wekken. Zij is, zooals hieronder nader aangetoond zal worden, nl. niet van toepassing op de voor Rotterdam geldende situatie, die al in een verder stadium verkeert en zij dient dus aangevuld te worden. Aan die aanvulling wil ik een kleine verheldering van bovengenoemd citaat vooraf laten gaan:

Opmerking: Deze grafiek is niet op schaal geteekend.
Toelichting:
Langs de lijn OY zijn de kosten en opbrengst per tramwgm. afgezet.
Langs de lijn OX is het aantal wagenkm. afgezet.
PP' stelt het verloop der kostencurve voor per tramwgm.
SS' het verloop der opbrengstcurve voor per tramwgm.
CF het verloop der kostencurve bij autobuswgm.
TT' het stadium waarin Rotterdam zich bevindt in 1931.
OA de hoogte der kosten per tramwgm. in 1931.
OB de opbrengst per tramwgm. in 1931.
OC de kosten per autobuswgm. in 1931.
OR het z.g. autobusgebied.
RQ het z.g. tramgebied.
QX het tweede autobusgebied.
Punt E hoogte der opbrengst per tramwgm. in 1931.
Punt D hoogte der kosten per tramwgm. in 1931.
Vlak W winst van het trambedrijf in het tramgebied.

1. *Kleine steden* van 100.000 tot 150.000 à 200.000 inwoners hebben op een enkele uitzondering na, zwakke vervoerstromen. Deze geven *lage opbrengsten* per wagenkilometer (in het vervolg af te korten: wagenkilometer — wgkm.). Bij een in dergelijke steden onvermijdelijk klein trambedrijf drukken dan de vaste kosten van baan en leiding te zwaar, zoodat het daar waarschijnlijk zal zijn, dat de *kosten per wgkm. hooger liggen dan de opbrengsten*. Deze situatie is in beeld gebracht in mijn hieronder afgedrukte grafiek in het z.g. eerste autobusgebied OR (zie toelichting op mijn grafiek). Hier bracht de autobus dus een ideaaloplossing, daar zij vrijwel constante kosten per wgkm. heeft (zie mijn grafiek, de lijn CF), zoowel bij een Lilliput- als een Gulliverautobusbedrijf. Voor die kleine steden is de autobus buiten kijf het aangevzen vervoermiddel (vgl. Wiesbaden). De grafiek van Ir. Nieuwenhuis is *hiervoor* bruikbaar, al voldoet zij niet geheel, *daar over het verloop der opbrengsten* niets staat aangegeven. Ook vermoed ik, dat, indien er eens aan de werkelijkheid ontleende cijfers bij waren geplaatst, de loop van verscheidene lijnen (bijv. de lijn AC) anders zou zijn geweest.

2. Nu de steden, die volgens Ir. Nieuwenhuis in de „tramsfeer” liggen. Hier komt de weinige bruikbaarheid zijner grafiek eerst ten volle tot uiting. *Zij is nl. niet af. Bovendien bevat zij geen opbrengstcurve*. Immers, zoo vraag ik me af, *wat heb ik aan een dalende kostencurve, indien de opbrengstcurve nog harder daalt?* Dit geval is nl. *bij een te groote uitbreiding van een trambedrijf* (en zelfs ook van een autobusbedrijf) *mogelijk*. Ook den heer Nieuwenhuis is dit feit niet geheel ontgaan. Blijkens beschouwingen door mij gevonden in het door hem aan den Wethouder der Bedrijven gerichte Rapport van September 1928 op de blz. 3, 4 en 46 (bovenaan), welke laatste bladzijde door mij werd behandeld in mijn naschrift bij het artikel van Mr. Mees, verwachtte Ir. Nieuwenhuis wel degelijk *relatieve* vermindering van inkomsten door de tramuitbreidingen te Rotterdam. Hiermede moet m.i. Ir. Nieuwenhuis zelf de onvolledigheid zijner grafiek toegeven. Om de verschillen tusschen de zijne en de mijne duidelijker te doen uitkomen; heb ik beide onder elkaar laten afdrucken (zie pag. 175).

Mijn grafiek toont ook daarin een vollediger beeld, daar zij het verschijnsel van de juiste coördinatie van tram- en busdiensten als economische noodzakelijkheid naar voren doet komen. Na het tramgebied (zie mijn grafiek: RQ) volgt er weer een autobusgebied (zie mijn grafiek: QX).

Ir. Nieuwenhuis doet mij dan ook groot onrecht aan door te beweren, dat ik al deze factoren niet zag. Dat vooreerst mijn grafiek zich nauw bij de werkelijkheid aansluit, blijkt uit de opsomming van de verkeerseconomische mogelijkheden van den autobus, te vinden op blz. 54/55 van het proefschrift van den heer Mees, terwijl ik ten overvloede Ir. Nieuwenhuis met een concreet voorbeeld ontleend aan de cijfers van bijlage XVI van zijn jaarverslag 1931 zal aantoonen, dat de toen te Rotterdam bestaande situatie groote overeenkomst vertoont met het door mij voor Rotterdam gedachte punt in mijn grafiek (nl. de lijn TT'). Uit deze cijfers van bijlage XVI is te berekenen:

	Tram- dienst	Autobus- dienst
	cents	cents
Totaalopbrengsten per wgkm. over 1931	38,25	28,26
Totaalkosten „ „ „ 1931	45,69	29,07
Totaaltekort „ „ „ 1931	7,44	0,81

Ir. Nieuwenhuis passe deze cijfers slechts op vorenstaande grafiek toe! Deze toch toont ook aan, dat de tram, willen er geen groote verliezen uit dien hoofde ontstaan, alleen dié wgkm. kan rijden, die een aanmerkelijk hoogere opbrengst geven. Vanaf het tweede snijpunt der beide hyperbolen *treedt de autobus ook voor de in de „tramsfeer” liggende steden op*, (dit zal Ir. Nieuwenhuis moeilijk kunnen ontkennen, daar hij in Rotterdam ook de noodzakelijkheid van althans

enkele autobUSDiensten heeft moeten erkennen). De autobus kan nog vervoerstromen met succes bedienen, dien aanzienlijke verliezen met tramexploitatie zouden gaan opleveren.²⁾

Zoals boven reeds gezegd, ligt de onvolledigheid der grafiek van Ir. Nieuwenhuis vooral in het feit, dat hij vergat, kosten en opbrengst met, elkaar in verband te behandelen. Te veel aanbod van dure vervoermiddelen doet hun opbrengsten tenslotte onder het, door hun teveel wel lage, kostenniveau dalen. Indien er geen „Ersatz”-middel is, zal dit aanbod vermoedelijk niet gebeuren. Geschiedt het toch, dan zal het te dure vervoermiddel weer ingekrompen worden (opheffing van tramlijnen). Is er wel een „Ersatz”-middel, hetwelk deze grensprijzen loonend kan opnemen, dan zal dit de tram van dit niet loonende vervoer verdringen. Hier ligt nu de taak van den economischen directeur. Hij rekent precies uit (of nagenoeg precies) tot hoever hij kan gaan. Voor experimenten neemt hij dat vervoermiddel, dat zonder enorme lasten na te laten, weer opgeheven kan worden.

Daar nu de diepste kern van vervoerexploitatie een bepaalde vervoerstroorn is, begon ik dus met een indeeling te geven van vervoerstromen en noemde hen: resp. zware of primaire, minder zware of secundaire en zwakke of tertiaire stroomen. Als maatstaf gebruikte ik daarbij tevens de gemiddelde opbrengst per dag. Deze maatstaf is, zoals hieronder nog aangebond zal worden, zeer goed bruikbaar en heeft bovendien het voordeel voor de lezers begrijpelijker te zijn dan de opbrengst per rijtuigkilometer.

Ir. Nieuwenhuis denkt mijn indeeling in primaire, secundaire en tertiaire lijnen door een uiterst klein, onvolledig en door den vorm, waarin het gegeven wordt, bovendien misleidend cijferrijtje afdoende te critisceren, en mijn indeeling, immers gebaseerd op een „onbruikbaren” maatstaf zou hierdoor dan ook meteen „waardeloos” zijn gemaakt.

Om deze krasse bewering te ontzenuwen, leek het mij het beste, Ir. Nieuwenhuis mijn indeeling nog eens „vorzuführen”, gebaseerd op den „besten maatstaf”, nl. de gemiddelde opbrengst per wgkm.

Voordat ik hiertoe overga, dient echter een kleine correctie aangebracht te worden. Ir. Nieuwenhuis stelt bij het vergelijken van de gemiddelde opbrengst per wgkm. bij de R.E.T., met de kosten: 1 bijwgkm. is gelijk ½ motorwgkm. (zie bijlage XVI Jaarverslag 1931), terwijl hij dit bij de opbrengsten der lijnen *apart* niet doet (zie bijlage III Jaarverslag 1931). Om dus kosten per wgkm. zuiver tegenover opbrengsten per wgkm. te stellen, heb ik ook bij de afzonderlijke lijnen: 1 bijwagenkm. is gelijk ½ motorwgkm. gesteld. Bij mijn hierna volgende tabel, die voor zichzelf spreekt, geef ik echter zoowel de niet-herleide (en dus niet zuiver tegenover de kosten per wgkm.) opbrengsten per wgkm. (welke cijfers ontleend zijn aan bijlage III van het Jaarverslag over 1931) als mijn cijfers, welke als bovenvermeld herleid zijn en dus wel zuiver tegenover de kosten zijn te zetten.³⁾

²⁾ Waarom, zullen vele lezers zich misschien afvragen, dan de tram niet geheel afgeschaff? De vraag is, gezien de opheffingen van de trams ook in steden als Parijs en Madrid (die niet tot het genre Wiesbaden zijn te rekenen), gemotiveerd. Daar echter de capaciteit van vele heden-daagsche straten het dan zeer groote aantal autobussen niet zal kunnen toelaten, worden de bestaande tramlijnen, die bovendien dikwijls zware, met winst te exploiteeren, vervoerstromen bedienen, veelal nog gehandhaafd. Tot uitbreiding van de tram wordt echter steeds minder overgegaan (zie ook algemeene tendens tot consolidatie tramnet, proefschrift Mees blz. 28).

³⁾ De door Ir. Nieuwenhuis uitvoerig behandelde lijn 11 is evenals lijn 20 een grensgeval. Hier komt inderdaad een bezwaar van alle indeelingen überhaupt naar voren. Ik moest dan ook lijn 11, mijn indeeling getrouw, net bij de secundaire lijnen voegen. Indien Ir. Nieuwenhuis tabel II van mijn naschrift bij het artikel van Mr. Mees had bestudeerd, zou hij gezien hebben, dat lijn 11 van origine een

Gemiddelde opbrengst per wagenkilometer over 1931, vergeleken met de kosten.

Lijn	I. Primaire lijnen		II. Secundaire lijnen		III. Tertiaire lijnen	
	Verge- lijkbare cijfers	Onverge- lijkbare cijfers	Verge- lijkbare cijfers	Onverge- lijkbare cijfers	Verge- lijkbare cijfers	Onverge- lijkbare cijfers
2:	42,91	32,20	1: 30,41	29,91	6: 18,20	18,20
3:	40,14	32,82	7: 26,24	26,24	17: 31,88	31,88
4:	53,48	53,48	10: 30,97	30,97	19: 14,26	14,26
5:	38,71	37,65	11: 40,15	40,13	22: 29,73	29,73
8:	52,76	48,02	12: 29,35	25,—	23: 27,75	27,75
9:	35,92	30,11	20: 38,—	36,44	24: 18,37	18,37
14:	40,08	34,85	21: 28,22	28,22	25: 25,02	25,02
15:	46,63	46,07				
16:	47,11	47,11				
18:	33,61	30,85				
Gemidd. 10/9	43,13	39,31	31,90	30,99	23,60	23,60
maal:	47,92	43,68	35,44	34,43	26,22	26,22
gemiddelde (hierdoor is bedoeld invloed crisis uit te schakelen)						
Kosten per tram.						
wegkm.	45,69		45,69		45,69	
Kosten per autobus-						
wegkm.						

Zooals uit bovenstaande tabel valt af te leiden, geeft ook de „beste maatstaf” van Ir. Nieuwenhuis dezelfde resultaten. Dit kon ook niet anders, daar zij in zekeren zin op de meer primaire begrippen ver-voerstroom en gemiddelde opbrengst per dag is ge-baseerd.⁴⁾

Bij het verder schrijven van zijn artikel betreurt Ir. Nieuwenhuis het opens zich met mijn „waardelooze” indeeling te hebben ingelaten en geeft hieraan, als volgt uiting:

„Omdat ik de indeeling van het net in primaire, secundaire en tertiaire verkeerstroomen niet aanvaard kan, laat ik de discussie tusschen den heer Zonnenberg en Dr. B. Mees over deze zaak in Econ.-Stat. Berichten van 18 „Januari 1933 blz. 49—53 verder buiten beschouwing.”

Ik meen niet te moeten nalaten hierover mijn verbazing uit te drukken, daar de discussie tusschen Dr. Mees en mij toch zeer goed leesbaar is, ook al laat men de groepeerings in primaire, secundaire en tertiaire stroomen, voor wat zij in de oogen van Ir. Nieuwenhuis is.

Ik dank vervolgens den heer Nieuwenhuis voor de beantwoording van mijn vraag betr. lijn 24, moet hem echter tot mijn spijt wederom naar mijn hiervoor afgedrukte tabel en grafiek verwijzen. De opbrengst van lijn 24 lag nl. in het autobusgebied. Zelfs waren naar alle waarschijnlijkheid de variabele kosten (bestuurder, conducteur, stroom, afschrijving, rente en onderhoud der oude tramwagens) alleen al te hoog om dezen dienst loonend te maken. Zoodat dus het feit, dat weg en bovenleiding al bestonden (deze opmerking van Ir. Nieuwenhuis is niet geheel juist, zie Rapport aan den Wethouder der Bedrijven blz. 37, bij lijn 24) toch moeilijk tot rendement kon leiden. Vervolgens is het mogelijk, dat, indien lijn 24 niet was ingesteld, er minder dure nieuwe motorwagens zouden zijn aange-

zwakke primaire lijn is geweest en nu als een sterke secundaire fungeert. Dat de opbrengst van deze lijn door het gebruiken van grooter materiaal, hetgeen het weglaten der bijwagens tengevolge had, is gestegen, toonen de cijfers van Ir. Nieuwenhuis niet correct aan. Immers de bijwgkm. dienen herleid te worden, wil men een nauwkeurige vergelijking met de kosten mogelijk maken. De cijfers worden dan als volgt:

Lijn	Opbrengst per wgkm. vergelijkbare cijfers	Opbrengst per wgkm. onvergelijkbare cijfers
1929	37,64 cents	31,22 cents
1930	38,37 „	35,55 „
1931	40,15 „	40,13 „

⁴⁾ Wat betreft de „onbruikbaarheid” van mijn maatstaf voor het afmeten van spitsvervoer, wil ik den heer Ir. Nieuwenhuis opmerken, dat zijn maatstaf, de wgkm. hiervoor evenmin bruikbaar is. Het is dus niet juist dit gebrek alleen mijn maatstaf te verwijten: Ir. Nieuwenhuis had het dan ook zijn maatstaf dienen te verwijten.

schafft en enkele oude meer zouden zijn omgebouwd. Indirect zouden er dan zeer zeker kapitaaluitgaven zijn bespaard. Daar autobussen voor lijnen met slap vervoer bruikbaar zijn (zie proefschrift Mees, schema No. 2b op blz. 54/55), waag ik het op bovengenoemde redenen te betwijfelen, of de uitkomsten bij autobusbediening slechter waren geweest. Ir. Nieuwenhuis heeft mij hiervan in zijn antwoord niet afdoend kunnen overtuigen.

Wel zou *trameexploitatie op lijn 24 loonender dan busexploitatie* kunnen zijn geweest, indien men op lijn 24, die volgens Ir. Nieuwenhuis, „bijna uitsluitend spitsverkeer had” *alleen een dienst op de spitsuren had georganiseerd*, daar men toch eenmaal die tramrijtuigen nu heeft. Ik kan mij in deze tijden niet indenken, dat dit dergelijke moeilijkheden met de personeelvoorziening zou hebben gegeven, dat om die reden er van af zou zijn gezien.

Onder de aanvallen, gericht tegen de kern van mijn betoog, reken ik die op mijn (volgens Ir. Nieuwenhuis van groote onkunde getuigende) „globale” berekening, welke hierop neerkomt, dat ik de kosten per autobus per jaar een stuk lager berekende dan die per tramwagen per jaar. Hoewel ik in een noot bij mijn artikel aangaf, waarom ik deze berekening uiterst globaal hield en dus vele factoren „van technischen en financiële aard” verwaarloosde, komt Ir. Nieuwenhuis dit nog eens verwijtend opmerken. Indien ik dezen „onkundigen” globalen maatstaf met den „besten” maatstaf vergelijk, dan blijkt ook hier weer treffende overeenkomst.

Totaalkosten per	Tramdienst	Autobusdienst
wgkm. over 1931	45,69 cts.	29,07 cts.
eenheid van vervoer over 1931	f 25,566	f 18,643

De reden, dat ik den laatsten maatstaf verkoos, was ook hier, dat ik een voor iedereen gemakkelijk te vatten maatstaf wilde leveren. Wel blijkt uit een vergelijking van de verhouding der kosten per wgkm. met de verhouding der kosten per eenheid van vervoer, dat de kosten per *dienstdoende* eenheid van *tram*-vervoer hooger zullen liggen. Daar ik echter bij het door mij berekende benodigde tramwagengedrag op ruimer reserve materiaal heb gerekend en kon rekenen, dan bij het autobussenpark en ik bovendien niet kon weten, hoeveel trammaterieel dienst deed, moest ik natuurlijk het reservematerieel mede omslaan bij mijn berekening. Dit kon voor den minder deskundigen lezer het resultaat slechts naar den voor Ir. Nieuwenhuis gunstigen kant beïnvloeden (nl. de autobus werd daardoor relatief te duur voorgesteld). Mijn berekening betr. „selfsupportingness” van het trambedrijf zal het weinig aangetast hebben, daar het juiste aantal trameenheden tegen een hooger prijs ingezet hetzelfde beteekent als een te groot aantal tegen een iets lageren prijs. De door mij op blz. 1040 E.-S. B. 1932 gegeven wagenparkgetallen zijn voor de tramdiensten dan ook: inclusief ruim reservematerieel.

* *

Ik ga nu over tot de bijzaken, die Ir. Nieuwenhuis uitvoerig behandelde en meen hierop „for the sake of good order” enkele kantteekeningen te moeten geven.

Ik aanvaard vooreerst de oplossing door den heer Nieuwenhuis gegeven, voor wat ik noemde „een raadsel van zeer betreurenswaardigen aard”, volstrekt niet. Ook van een nieuw opgezet bedrijf behoort direct een aparte bedrijfsrekening te worden gegeven en gepubliceerd, zelfs al is het mogelijk, dat „ondeskundige bevooroordeelden” hieruit verkeerde vergelijkingen waren gaan maken. M.i. is er dan toch nog altijd de „deskundige onbevooroordeelde”, die dit a priori kan voorzien en zijn toelichting op een dergelijke bedrijfsrekening zoodanig kan inrichten, dat een eventueel drom van ondeskundige en bevooroordeelde schrijvers reeds van te voren gedecimeerd is. Een aparte bedrijfsrekening kan m.i. nog voor andere dan vergelijkings-

doeleinden gebruikt worden. Zij kan ons inlichten, of een vervoermiddel zichzelf bedruipt, winst maakt of verlies geeft en onder welke voorwaarden deze toestanden resp. zullen optreden.

Vervolgens komende tot de „lichtvaardigheid”, waarmee ik te werk ga, stel ik er prijs op te verklaren, dat door mij aan de te dier zake gespatieerde opmerking van Ir. Nieuwenhuis indertijd rijkelijk aandacht is gewijd. De overschrijding van het begroote aantal reizigers met 4.618.292 gecombineerd met oorzaak 2o. van blz. 9 van het Jaarverslag over 1930, waarin staat:

„wegens uitbreiding van het tramnet en wegens gebrek „aan geschikt rollend materieel moesten, om aan de be„hoeften van het publiek tegemoet te kunnen komen gedurende het jaar 1930 ongeveer 3.000.000 wagenkilometers „meer worden afgelegd dan bij het opmaken der begrooting „voor 1930 kon worden voorzien”;

verzwakken den malaisefactor wel zoodanig, dat ik zijn inschakeling in 1930 tegenover de *wel*-uitdrukkelijke inschakeling in 1931 een *niet*-uitdrukkelijke geïefde te noemen.

Het lange citaat van Ir. Nieuwenhuis ontleend aan „de Ingenieur” van 1932 No. 49, motiveert het „flinke verlies” over 1931 met de opmerking, dat van een trambedrijf in normale tijden „bezwaarlijk meer gevergderd kan worden, dan dat het self-supporting is” en dat men er dus zeker van kan zijn, „dat het in tijden van depressie groote tekorten oplevert”. Dit lezende vroeg ik mij af: zijn er dan geen redenen te over alle beschikbare gegevens te verzamelen, om eens nauwkeurig te onderzoeken, hoe een autobusbedrijf in deze reageert? ⁵⁾

Bij trambedrijven staan vast de factoren: groote kapitaalinvesteering, relatief veel personeel, vernietiging van veel kapitaal bij opheffing, reparaties in eigen bedrijf met hooge loonen en sociale lasten.

Bij autobusbedrijven: aanzienlijk lagere kapitaalinvesteering, bijna geen kapitaalvernietiging bij opheffing, de helft minder personeel; mogelijkheid van uitbesteding van reparaties aan particulieren.

Deze laatste twee punten zijn bij de te Rotterdam bestaande loonsvoorwaarden heusch wel van enig belang, daar deze loonen, volgens Ir. Nieuwenhuis „boven het welvaartspeil van de overgroote meerderheid der bevolking uitgaan”.

Alle aanleiding bestond er dus de minder kapitaal en personeel eischende soepele autobus *hier ter stede* nauwlettend gade te slaan, juist omdat bij een stedelijk trambedrijf zoo gauw „duidelijk aanwijsbare oorzaken” van verliesbrengenden aard optreden. Het is mij dan ook volmaakt onbegrijpelijk, dat de heer Nieuwenhuis, deze oorzaken wetende, in plaats van consolidatie van het tramnet (in overeenstemming met de algemeen heerschende tendens, zie proefschrift Mees blz. 28) een enorme uitbreiding bepleitte.

Tenslotte komende tot het Comité Bus en Tram, kan ik niet anders zeggen, dan dat dit Comité in het aan het proefschrift Mees ontleende citaat tendentius is voorgesteld. Dit Comité gaf in een uiteenzetting op blz. D van de „N.R.Ct.” van 14/12/30 den ge-

⁵⁾ Het autobusbedrijf schijnt volgens Ir. Nieuwenhuis in deze zeer soepel te reageren en zodoende altijd als vol belast te kunnen worden beschouwd. Ir. Nieuwenhuis is nl. van meening, dat de autobussen het door de crisis gederfde percentage van 9,8 van de totale opbrengst van het vervoer, alleen hadden kunnen vervoeren, indien er „onmiddellijk méer materieel” was uitgerukt.

Ik kan mij het autobusbedrijf nu weer niet zoo ideaal voorstellen. De bezetting per wagenkilometer daalde van 1930 op 1931 van 3,53 passagier op 2,82 passagier. Indien voor 1931 hetzelfde aantal reizigers per wagenkilometer was geboekt, had, naar ik berekende, ongeveer 11fl. 66.550 meer worden ontvangen, zonder eenige verhooging der exploitatiekosten. Daar m.i. een bezetting van 3,53 passagiers per vgkm. nog geen maximale is te noemen, geloof ik, dat afgezien van enkele extrabussen op spitsuren de exploitatiekosten weinig meer zouden hebben bedragen, indien die 9,8 pCt. meer was ontvangen.

leidelijk toenemenden invloed van de autobus in vier Engelsche steden aan en waarschuwde daarom voor tramoverdrijving hier ter stede. Ik acht deze geste van het Comité accoord met de algemeene tendens vermeld op blz. 28 van het proefschrift van Mr. Mees en begriip dan ook diens houding in deze niet. Daar de autobus aanvullend verkeer in dergelijke steden moet bedienen, is het dus heel logisch (en in dit verband inopportuun), dat de tramlijnen aldaar bijna driemaal zooveel passagiers vervoerden. Wat overigens dit citaat met mij te maken heeft, snap ik niet. Ik heb niets anders dan voor Rotterdam officiële cijfers getoetst aan algemeene tendenzen, die o.a. in het proefschrift van Mr. Mees zijn vermeld, en geen enkel cijfer van het Comité gebruikt. De beschuldiging van Ir. Nieuwenhuis, dat ik „gronden” van het Comité „au sérieux” schijn te hebben genomen, is waarschijnlijk geponeerd „pour le besoin de la cause”. Bij mij doet het echter alleen veronderstellen, dat dit Comité Ir. Nieuwenhuis toch indertijd dwars heeft gezeten, al verzekert hij in zijn artikel van den zwaren strijd, die het Comité toen voerde, niets te hebben gemerkt. Maar, ik herhaal, van het uitspelen hiervan tegenover mij had met het oog op de plaatsruimte inderdaad kunnen worden afgezien.

* *

Resumeerende kan ik niet anders constateeren dan dat Ir. Nieuwenhuis er niet in geslaagd is aan te toonen, dat tram en bus indertijd te Rotterdam *wel* op de meest economische wijze zijn gecoördineerd. Vandaar dat ik mijn betoog (op de rekenfout na, die er echter niets aan toe- of afdoet) ten volle moet handhaven.

ONTVANGEN BOEKEN.

Beschouwingen over de Oorzaken van de Crisis in de Wereldeconomie door Prof. Dr. G. Eyskens (Brussel 1932, Standaard Boekhandel, Prijs Fr. 2,50).

Een verhandeling over de crisis, waarin de schrijver in het kort de voornaamste conjunctuurtheorieën behandelt.

De arbeider en de bedrijfsleiding in Amerika door Prof. Dr. G. Eyskens. (Brussel, Antwerpen, Leuven 1931; N.V. Standaard-Boekhandel. Voor Nederland in exploitatie bij Uitgeversbedrijf „De Spieghel”, A'dam. Prijs f 3,50 ingen., f 4,50 linnen).

Dit boek verdient de aandacht, omdat de schrijver door een studiereis van twee jaren de Amerikaansche toestanden van nabij heeft leeren kennen. Zooals Prof. Eyskens ons in zijn voorwoord mededeelt, tracht de Amerikaansche nijverheid de groote tekortkomingen van de z.g. wetenschappelijke inrichting van den arbeid te vergoeden door een beroep te doen op een nieuw stelsel, het Personnel Management, dat evenals het Taylorsysteem maximum productiviteit najaagt, maar rekening houdt met den mensch-factor in de productie.

Juist de nieuwe methoden, aangewend om de verhoudingen tusschen werkgevers en arbeiders te regelen, vormen meer bepaald het voorwerp dezer studie. Daar echter die nieuwere methoden slechts een logische uitgroei en bekroning en gedeeltelijk een positieve reconstructie van het Taylorstelsel zijn, blijft de schrijver bij dit laatste even staan, om het nader te leeren kennen in zijn ware theoretische grondslagen, toepassingen en tekortkomingen.

Malaise. Historisch-Economisch Bezien door D. van Elzas. Tweede, goedkope uitgave. (Den Haag 1932. W. P. van Stockum en Zn.).

Een populaire verhandeling over de verschijnselen en de oorzaken van de malaise.

Het economisch getij, bijdrage tot de verklaring van het conjunctuurverschijnsel door S. de Wolff. (Amsterdam 1929; J. Emmering)

(Zie vervolg op pag. 184.)

PRODUCTIE DER STEENKOLEN-, BRUINKOLEN- EN ZOUTMIJNEN.
(Gegevens verstrekt door den Hoofdingenieur der mijnen.)

I. Gezamenlijke Steenkolenmijnen.

	Jan. 1933	Jan. 1933	Jan. 1932
Prod. Steenkolen in tonnen	1.088.309	1.088.309	1.525.492
Aantal normale werkdagen	26 ¹⁾	26	25

II. Bruinkolenmijn „Carisborg“.

	18.775 ²⁾	18.775	16.408
Netto-productie in tonnen			
Aantal normale werkdagen	26	26	24

III. Zoutmijnen. (Kon. Ned. Zoutindustrie te Boekelo.)

Afgeleverd:	Gezamenl. Steenkolenmijnen	Bruinkolenmijn „Carisborg“	Zoutmijnen
Geraff. zout(ton)	4.795	4.795	4.373
Industriezout(„)			
Afvalzout(„)			
Aantal normale werkdagen	26	26	25

Aantal arbeiders.	Gezamenl. Steenkolenmijnen	Bruinkolenmijn „Carisborg“	Zoutmijnen
1 Febr. 1933.....	{10.880 ³⁾ 4) {24.305 ⁵⁾	88	198
1 Febr. 1932.....	{11.273 ³⁾ 6) {26.695 ⁵⁾	110	141

¹⁾ Staatsmijn Emma, Hendrik en Maurits en de Domaniale Mij; ²⁾ Staatsmijn Wilhelmina, 23 Laura, Julia, Oranje Nassau mijn III, Willem Sophia, 22 Oranje Nassau mijn I, II en IV. ³⁾ 13.799 ton ruwe bruinkool, 4.976 ton bruinkoolbriketten. ⁴⁾ Bovengronds. ⁵⁾ Incl. 2.029 arbeiders der nevenbedrijven. ⁶⁾ Ondergronds. ⁷⁾ Incl. 1.985 arbeiders der nevenbedrijven.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN. GELDKOERSEN. OPEN MARKT.

	1933				1932	1931	1914
	25 Febr.	20/25 Febr.	13/18 Febr.	6/11 Febr.	22/27 Febr.	23/28 Febr.	20/24 Juli
<i>Amsterdam</i> Partic. disc. Prolong.	1/4-1/2 1	1/4-1/2 1	1/4-1/2 1	1/4-1/2 1	1 3/16-2 1 1/4-3/4	1-1/16 3/4-1/4	3 1/2-3 1/16 2 1/4-3/4
<i>Londen</i> Daggeld... Partic. disc.	1/4-1 3/4-13/16	1/4-1 3/4-15/16	1/2-1 7/8-15/16	1/2-1 3/4-7/8	2 1/2-4 3 1/8-4 1/8	1 1/2-3 1/4 2 1/8-1 1/16	1 3/4-2 4 1/4-3/4
<i>Berlijn</i> Daggeld... Maandgeld Part. disc.	4 3/8-5 3/8 4 1/4-5 1/4	4 3/8-5 3/8 4 1/4-5 1/4	4 1/8-5 1/4 4 1/4-5 1/4	4 1/8-5 1/4 4 1/4-5 1/4	7-8 1/4 7 1/4-8 1/4	3 1/2-8 1/2 —	— —
<i>Waren- wechel.</i>	4-1/4	4-1/2	4-1/4	4-1/4	7 1/4-8	5 1/4-1 1/2	—
<i>New York</i> Daggeld ¹⁾ Partic. disc.	1-1/4 1	1-1/4 1/2-1	1-1/4 1/2	1-1/4 3/8-1/2	2 1/2-3/4 3	1 1/2-3/4 1 5/8	1 3/4-2 1/2 —

¹⁾ Koers van 24 Febr. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN. KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
21 Febr. 1933	2.47 1/2	8.51 1/2	59.20 1/2	9.76 3/4	34.74	100 1/8
22 „ 1933	2.47 9/16	8.45	59.14	9.75 3/4	34.73 1/2	100 1/8
23 „ 1933	2.47 1/2	8.43	59.14	9.75 1/2	34.74 1/2	100
24 „ 1933	2.47 1/2	8.42 3/4	59.12	9.75 1/2	34.74	100
25 „ 1933	2.47 1/2	8.43 1/2	59.16	9.75 3/4	34.75 1/2	100
27 „ 1933	2.47 9/16	8.44 3/4	59.15 1/2	9.75 1/2	34.75	99 3/4
Laagste d.w ¹⁾	2.4685	8.39 1/2	59.07 1/2	9.74 1/2	34.70	99 1/4
Hoogste d.w ¹⁾	2.4790	8.53 1/2	59.24	9.78	34.77 1/2	100 1/4
20 Febr. 1933	2.47 1/8	8.53 3/4	59.22	9.77 1/2	34.75	100 1/8
13 Febr. 1933	2.49 9/16	8.56	59.21	9.73 1/2	34.68 1/2	100 1/8
Muntpariteit	2.4878	12.1071	59.263	9.747	34.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
21 Febr. 1933	48.22 1/2	—	7.38	1.48	12.67	20.55
22 „ 1933	48.18 1/2	—	7.37	1.48	12.67 1/2	20.55
23 „ 1933	48.20	—	7.37	1.48	12.65	20.52 1/2
24 „ 1933	48.25	—	7.36	1.48	12.65	20.52 1/2
25 „ 1933	48.18	—	7.36	1.48	—	—
27 „ 1933	48.16	—	7.36	1.48	12.67	20.52
Laagste d.w ¹⁾	48.10	—	7.33	1.42 1/2	12.60	20.40
Hoogste d.w ¹⁾	48.30	35.25	7.40	1.52 1/2	12.72 1/2	20.65
20 Febr. 1933	48.13	—	7.38	1.48	12.67	20.57 1/2
13 Febr. 1933	48.06	—	7.38	1.48	12.73 1/2	20.43
Muntpariteit	48.12 1/2	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopen- hagen*)	Oslo *)	Hel- sing- fors 1)	Buenos- Aires 1)	Mon- treal 1)
21 Febr. 1933	45.10	38.10	43.70	3.80	65	2.05
22 „ 1933	45.—	37.80	43.30	3.74	65	2.05
23 „ 1933	44.90	37.70	43.20	3.74	65	2.06
24 „ 1933	44.85	37.75	43.35	3.72 1/2	65	2.05 1/2
25 „ 1933	44.85	37.70	43.25	3.74	65	2.05 1/2
27 „ 1933	44.90	37.70	43.40	3.73	65	2.05
Laagste d.w ¹⁾	44.45	37.25	43.—	3.67 1/2	—	2.03
Hoogste d.w ¹⁾	45.10	38.25	43.70	3.82 1/2	65	2.08
20 Febr. 1933	45.10	38.10	43.65	3.78	65	2.06
13 Febr. 1933	45.60	38.10	43.90	3.77 1/2	65	2.07 1/2
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.4878

*) Noteering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. Laatsbekende noteeringen te Amsterdam en Rotterdam op 28 Februari 1933 voor telegrafische uitbetaling op:

	Gulden per	Pari	Koers	Bank- disco
<i>Europa.</i>				
Londen *)	£	12.10 ⁸	8.44 1/2	2
Berlijn *)	100 Mark	59.26	59.03	4
Parijs *)	100 Franc	9.747	9.76 1/2	2 1/2
Brussel *)	100 Belga	34.59	34.76	3 1/2
Luxemburg	100 Franc	—	6.95	—
Zürich *)	100 „	48.—	48.23	2
Praag	100 Kronen	—	7.36	3 1/2
Weenen *)	100 Schilling	35.—	35.10	6
Boedapest	100 Pengö	43.51	43.40	4 1/2
Boekarest	100 Lei	1.4880	1.48	7
Sofia	100 Leva	1.797	1.80	8 1/2
Belgrado	100 Dinar	4.379	3.65	7 1/2
Istanbul	Turksch £	10.93	1.17 1/2	—
Athene	100 Drachme	3.23	1.42 1/2	9
Milaan	100 Lira	13.09	12.65	4
Madrid	100 Peseta	48.—	20.52 1/2	6
Lissabon	Escudo	2.68 1/2	0.077	6 1/2
Kopenhagen *)	100 Kronen	66.67	37.75	3 1/2
Oslo *)	100 „	66.67	43.60	4
Stockholm *)	100 „	66.67	44.95	3 1/2
Reickjaviak	100 IJsl. Kr.	66.67	38.10	—
Warschau	100 Zloty	27.91	27.95	6
Kovno (Litauen)	100 Lita	24.88	24.75	7
Riga (Letland)	100 Lat	48.—	48.—	5 1/2-6
Reval (Estland)	100 Estl. Kr.	66.67	66.25	5 1/2
Helsingfors	100 Finnmrk.	6.26 1/2	3.73	6
Moskou	Tjerwonets (10 Roebel)	12.80	12.80	—
Danzig	100 Gulden	48.42	48.40	4
<i>Amerika.</i>				
New-York *)	\$	2.4878	2.47 1/2	2 1/2
Montreal	Canad. \$	2.4878	2.05 1/2	—
Mexico	Mex. Dollar	1.24	0.69 1/2	6
Buenos Aires	Peso (papier)	1.0568 ¹⁾	0.64 1/2	—
La Paz (Bolivia) 2)	Boliviano	0.9080	—	—
Rio de Janeiro	Milreis (pap.)	0.8075 ²⁾	0.19	—
Valparaiso	Peso (papier)	0.30	0.15	6-7
Bogota (Columbia) 3)	Peso	2.42	2.36	—
Quito (Ecuador)	Sucre	0.49 ⁸⁾	0.41 1/2	—
Lima (Peru)	Sol	0.69 ⁷⁾	0.40 1/2	—
Montevideo (Urug.)	Peso	2.5725	0.98	—
Caracas (Venezuela)	Bolivar	0.4795	0.37	—
Pamararibo	Gulden	1.—	1.00 1/2	—
San José (C. Rica)	Colon	—	—	—
Guatemala	Quetzal	2.48 1/2	2.47 1/2	—
Willemstad (Curaç.)	Gulden	1.—	1.01	—
Managua (Nicar.) 3)	Cordoba	2.48 1/2	—	—
San Salvador 3)	Colon	1.2440	0.92	—
<i>Azië.</i>				
Calcutta	Rupee	0.91	0.63 1/2	3 1/2
Batavia	Gulden I.G.	100	0.99 1/2	4 1/2
Kobe	Yen	1.24	0.50 1/2	4.38
Hongkong	Dollar	—	0.56 1/2	—
Shanghai	Taël	—	0.71 1/2	—
Singapore	Straits Doll.	1.4125	0.98	—
Manilla	Phil. Peso	1.24	1.23	—
Teheran 4) (Perzië)	Pahlavi	—	10.55	—
Bangkok	Baht	—	0.98	—
<i>Afrika.</i>				
Kaapstad	£	12.10 1/2	8.46 1/2	4
Alexandrië	Egypt. £	12.42	8.67	—
<i>Australië.</i>				
Melbourne, Sidney en Brisbane	£	12.10 1/2	6.75 1/2	—
Nieuw Zeeland	£	12.10 1/2	6.78	—

1) Goudpeso. 2) Milreis Goud. *) Not. te Ajdam. Ov. not. part. opg. 3) Zichtkoers. 4) Munteenheid = Rial (= een Kran.)

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
21 Febr. 1933	3,42 ⁵ / ₁₆	3,94 ⁹ / ₁₆	23,93 ¹ / ₂	40,43
22 " 1933	—	—	—	—
23 " 1933	3,41 ¹ / ₂	3,94 ³ / ₄	23,95 ³ / ₄	40,48
24 " 1933	3,40 ¹⁵ / ₁₆	3,94 ¹ / ₂	23,93	40,42 ¹ / ₂
25 " 1933	3,40 ¹⁵ / ₁₆	3,94 ¹⁵ / ₁₆	23,95	40,43
27 " 1933	3,42 ¹ / ₂	3,94 ¹³ / ₁₆	23,95 ¹ / ₂	40,49
29 Febr. 1932	3,48 ¹ / ₂	3,93 ¹ / ₂	23,80	40,24
Muntpariteit	4,86	3,90 ⁵ / ₈	23,81 ¹ / ₂	40 ⁵ / ₁₆

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Londen	Noteerings-eenheden	11 Febr. 1933	18 Febr. 1933	20/25 Febr. '33 Laagste/Hoogste	25 Febr. 1933
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 ¹ / ₂	97 ¹ / ₂	97 ¹ / ₂	97 ¹ / ₂
Athene	Dr. p. £	605	600	580	625
Bangkok	Sh. p. tical	1/10 ⁵ / ₈	1/10 ⁵ / ₈	1/10 ⁵ / ₈	1/10 ¹ / ₂
Budapest	Pen. p. £	19 ³ / ₄	19 ³ / ₄	18 ³ / ₄	20 ³ / ₄
Buenos Aires	d. p. \$	41 ¹ / ₂	41 ¹ / ₂	41	42
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 ⁵ / ₈	1/6 ⁵ / ₈	1/6 ¹ / ₂	1/6 ⁵ / ₁₆
Constantin ..	Piast. p. £	715	715	705	715
Hongkong	Sh. p. \$	1/3 ¹ / ₂	1/3 ¹ / ₂	1/3 ¹ / ₂	1/4
Kobe	Sh. p. yen	1/27 ¹ / ₈	1/3 ¹ / ₂	1/2 ¹ / ₂	1/3 ¹ / ₈
Lissabon	Escu. p. £	109 ¹ / ₂	110	109 ¹ / ₂	110 ¹ / ₂
Mexico	\$ per £	12.31	11.15	11.75	12.40
Montevideo ..	d. per £	33	33	32	34
Montreal ...	\$ per £	4.11 ¹ / ₂	4.13 ¹ / ₂	4.07	4.14 ¹ / ₂
Rio de Janeiro	d. per Mil.	5 ¹ / ₈	5 ¹ / ₈	5 ¹ / ₈	5 ¹ / ₈
Shanghai ...	Sh. p. tael	1/7 ¹¹ / ₁₆	1/8	1/7 ¹ / ₄	1/8 ¹ / ₂
Singapore ...	id. p. \$	2/327 ¹ / ₃₂	2/31 ¹¹ / ₁₆	2/31 ¹¹ / ₁₆	2/32 ⁵ / ₃₂
Valparaiso ..	\$ per £	—	—	—	—
Warschau ...	Zl. p. £	30 ⁵ / ₈	30 ⁵ / ₈	30	31

1) 90 dg.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS ²⁾

Londen ¹⁾	N.York ²⁾	Londen
21 Febr. 1933... 17 ¹ / ₁₆	28 ⁵ / ₈	21 Febr. 1933... 120/6 ¹ / ₂
22 " 1933... 17	—	22 " 1933... 121/8
23 " 1933... 17 ⁹ / ₁₆	27 ¹ / ₂	23 " 1933... 122/-
24 " 1933... 17 ¹⁵ / ₁₆	26 ⁵ / ₈	24 " 1933... 121/10
25 " 1933... 17 ¹⁵ / ₁₆	26 ¹ / ₂	25 " 1933... 121/10 ¹ / ₂
27 " 1933... 17 ¹ / ₁₆	26 ¹ / ₂	27 " 1933... 121/5
29 Febr. 1932... 19 ¹ / ₂	30 ⁷ / ₈	29 Febr. 1932... 118/5
27 Juli 1914... 24 ¹⁵ / ₁₆	59	27 Juli 1914... 84/10 ¹ / ₂

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS

Vorderingen.	15 Febr. 1933	23 Febr. 1933
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 63.618.630,48	f 51.394.278,01
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	" 190.560,16	" 179.945,13
Voorschotten op ult. Januari 1933 aan de gem. verst. op v. haar d. de Rijksadm. te heffen gem. ink. bel. en op. op de Rijksink. bel.	" 1.900.929,67	" 1.900.929,67
Voorschotten aan Ned.-Indië	" 247.194.223,84	" 249.144.780,31
Id. aan Suriname	" 13.725.145,28	" 13.832.502,65
Id. aan Curaçao	" 7.100.398,49	" 6.960.458,04
Kasvoord. weg. creditverst. a/h. buitenl.	" 99.257.604,25	" 100.842.955,-
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabellen	" 24.830.436,15	" 22.367.796,12
Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfond ¹⁾	" —	" —
Id. op andere Staatsbedrijven ¹⁾	" 18.256.878,34	" 17.668.903,99
Verstr. t. laste der Rijksbegr. kasgeld-leeningen aan gemeenten (saldo)	" 41.357.562,84	" 41.232.562,84

Verplichtingen.

Voorschot door de Ned. Bank ing. art. 16 van haar octrooi verstrekt	—	—
Schuld a/d Bank v. Ned. Gemeenten	—	—
Schuldbiljetten in omloop	f 319.494.000,—	f 319.481.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 83.030.000,—	" 82.980.000,—
Zilverbons in omloop	" 1.606.164,50	" 1.600.625,50
Schuld op ult. Januari 1933 aan de gemeenten, wegens aan haar uit te keeren hoofdsom der pers. belasting, aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting	" 7.249.989,90	" 7.249.989,90
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. ¹⁾	" 9.845.665,—	" 9.199.133,22
Id. aan het Staatsbedrijf d. P. t. en T. ¹⁾	" 113.860.404,51	" 108.099.940,59
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	" 125.402,68	" 132.402,68
Id. aan diverse instellingen ¹⁾	" 50.595.460,34	" 54.861.389,10

1) In rekg.-crt. met 's Rijks Schatkist.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen:	21 Febr. 1933	28 Febr. 1933
Betaalmiddelen in 's Lands kas	f 62.952.000,—	—
waaronder Muntbiljetten	" 431.000,—	—
Saldo Javasche Bank	" 3.053.000,—	f 3.083.000,—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	" 248.594.000,—	" 254.691.000,—
Schatkistpromessen	" 1.700.000,—	" 1.700.000,—
Schuldbiljetten	" 13.410.000,—	" 13.410.000,—
Muntbiljetten in omloop	" 2.106.000,—	" 1.753.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.	" 62.000,—	—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	" 790.000,—	" 823.000,—
Voorschot van de Javasche Bank	—	—

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 27 Februari 1933.

Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., euz. in disc.	Hfdbk. f 27.261.702,51 Bijbnk. " 527.320,02 Ag. sch. " 5.707.043,41	f 33.496.065,94
Papier o. h. Buitenl. in disconto	"	—
Idem eigen portef. f	73.427.457,—	—
Af: Verkochtnaar voor de bk. nog niet afgel. "	—	73.427.457,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f 26.103.976,29 Bijbnk. " 4.024.155,33 Ag. sch. " 41.868.798,27	f 71.996.929,89
Op Effecten	f 70.731.556,85	—
Op Goederen en Spec. "	1.265.373,04	71.996.929,89
Voorschotten a. h. Rijk	—	—
Munt en Muntmateriaal		
Munt, Goud	f 98.199.975,—	—
Muntmat., Goud ..	921.648.187,47	—
	f 1.019.848.162,47	—
Munt, Zilver, enz. "	25.875.983,99	—
Muntmat., Zilver ..	—	1.045.724.146,46 ¹⁾
Belegging ¹ / ₅ kapitaal, reserves en pensioenfond ^s	—	20.171.267,66
Gebouwen en Meub. der Bank	—	5.000.000,—
Diverse rekeningen	—	12.791.469,19
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221) "	—	19.331.195,17
		f 1.281.938.531,31
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	—
Reservefond ^s	" 3.000.000,—	—
Bijzondere reserve	" 5.000.000,—	—
Pensioenfond ^s	" 8.227.253,29	—
Bankbiljetten in omloop	" 958.630.615,—	—
Bankassigtiën in omloop	" 149.995,72	—
Rek.-Cour. f Het Rijk	27.899.308,39	—
saldo's: { Anderen ..	254.618.970,04	282.518.278,43
Diverse rekeningen	—	4.412.388,87
		f 1.281.938.531,31

Beschikbaar metaalsaldo

Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is. ..

1) waarvan in het buitenland f 3.020.302,58.

Voornameste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. Metaal-saldo ¹⁾	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
27 Febr. '33	98.200	921.648	958.631	282.668	548.918	84
20 " '33	98.200	924.855	932.242	318.904	548.534	84
13 " '33	98.200	929.436	939.058	310.993	552.833	84
6 " '33	98.200	929.404	951.138	301.005	551.834	84
30 Jan. '33	98.200	929.309	951.423	308.899	549.517	83
23 " '33	98.201	934.345	930.007	332.753	553.236	83
29 Febr. '32	97.690	781.591	1007.832	164.120	436.247	77
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ²⁾
27 Febr. 1933	33.496	—	71.997	73.427	12.791
20 " 1933	33.515	—	76.436	73.427	14.502
13 " 1933	33.915	—	70.477	73.425	15.028
6 " 1933	34.725	—	71.201	73.425	15.832
30 Jan. 1933	36.697	—	76.690	73.425	15.447
23 " 1933	36.922	—	74.086	73.425	15.358
29 Febr. 1932	69.146	—	99.134	84.309	34.499
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Sedert den bankstaat van 4 Jan. 1929 op de basis van ¹/₅ metaaldekking. 2) Onder de activa.

SURINAAMSCH-BANK.

Voornameste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekeningen ¹⁾
28 Jan. 1933..	877	1.159	435	778	2.252
21 " 1933..	871	1.086	616	784	2.300
14 " 1933..	864	1.197	478	786	2.268
7 " 1933..	856	1.253	477	787	2.274
30 Jan. 1932.	896	1.370	597	970	701
5 Juli 1914...	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 28 Februari 1933.

Er is weinig verandering te vermelden van de tarwe-markt in de afgelopen week. Op sommige dagen waren de koersen aan de termijnmarkt te Winnipeg iets hooger en trachten verkoopers meer te maken, doch koopers waren over het algemeen niet geneigd, verhoogingen te betalen en wachten dan liever af. De omzetten bepalen zich grootendeels tot spoedig verwachte partijen, waarmede houders het geschiktst aan de markt zijn. Engeland koopt geregeld Manitoba tarwe en ook op het continent gebeuren daarin geregeld zaken. Daar de molens door regeeringsmaatregelen gedwongen zijn veel inlandsche zachte tarwe te verwerken, richt de vraag zich veelal tot de harde tarwesoorten. In Duitschland en Frankrijk koopt men bij voorkeur de beste kwaliteiten. In Midden-Europa is meer vraag naar buitenlandsche tarwe ontstaan, waar de voorraden van den eigen oogst verminderd zijn. Overladingszaken zijn gedaan in Plata en Manitoba tarwe vanuit West-Europeesche havens. In Duitschland wegen de invoeren en uitvoeren van tarwe vrijwel tegen elkaar op. Van Augustus tot en met Januari werden 493.400 tons tarwe uitgevoerd en 450.700 tons ingevoerd. Volgens de laatste berichten wordt de tarwe-opbrengst in Argentinië geschat op 29.467.000 quarters tegen de vorige schatting van 28.980.000 quarters. Argentinië verscheept op het oogenblik veel tarwe, het aanbod in stoomende posities is dringend, en oefent een druk op de markt uit. Ook uit Australië worden groote hoeveelheden verscheept naar Europa niettegenstaande de groote verkopen naar China, welke nog steeds worden afgesloten. Ook voor deze tarwesoort is de stemming niet vast, de prijzen werden in den loop der week verlaagd. Het slot aan de termijnmarkt te Buenos Aires was op 25 Februari onveranderd, te Rosario 7 centavos lager. Op 27 en 28 Februari zijn in Argentinië de markten gesloten. Te Winnipeg sloot de termijnmarkt $\frac{1}{2}$ dollarcent per 60 lbs. lager, te Chicago 1 dollarcent lager. In den toestand van wintertarwe kwam in de Ver. Staten geen verbetering. In het Zuidwesten houden de klachten aan en in het Noordwesten langs de Pacific vrees men, dat in vele streken opnieuw gezaaid zal moeten worden. Van invloed op de koersen te Chicago waren de ongunstige berichten niet. Volgens het internationale landbouwinstituut te Rome zijn de vooruitzichten van wintertarwe in Europa op het oogenblik gunstig en was gedurende de periode van koude een voldoende sneeuwlaag aanwezig. Alleen in Rusland schijnen de omstandigheden niet overal gunstig te zijn geweest.

De rogge-markt is weinig levendig geweest. Duitse en Poolse rogge worden op het oogenblik niet op aflading in de eerste hand aangeboden. In hoofdzaak komt het rogge-aanbod van Argentinië, vanwaar in voldoende hoeveelheden wordt verscheept. De zaken zijn van matigen omvang en de prijzen zijn iets gedaald.

De stemming voor maïs was in de eerste helft der afgelopen week gedrukt en eenige binnenkomende partijen Donamaïs en Mixedmaïs moesten tot lage prijzen worden opgeruimd. De aanzienlijke disponibele voorraden drukten de prijzen, terwijl de consumptievraag teleurstellend klein bleef. Platamaïs, waarvan het aanbod beperkt is en waarvan geen voorraden van beteekenis aanwezig zijn, kon zich beter handhaven. Voor deze laatste maïsoort wordt een flinke premie betaald, zoowel voor consumptie in ons eigen land als ook voor heruitvoer. Langzaam is tegen het einde der week eene verbetering ingetreden, toonde het binnenland meer belangstelling en werden eenigszins hoogere prijzen betaald. De verschepingen uit de ijsvrije Donauhavens blijven van ongeveer gelijken omvang. Voor latere

verscheping is de Donau geregeld met maïs aan de markt, voor die posities vond een matige verhooging plaats. De uitvoeren van Zuid-Afrika waren de vorige week grooter dan gedurende den laatsten tijd, voornamelijk ter vervulling van oude contracten. Nieuwe zaken komen niet tot stand, daar de prijzen in verband met de heerschende droogte te hoog zijn gestegen. Argentinië verscheept van den ouden oogst matige hoeveelheden. Het slot te Buenos Aires was op 25 Februari 2 centavos hooger, te Rosario 1 centavos hooger dan een week geleden. De termijnmarkt te Chicago sloot $1\frac{1}{4}$ dollarcent per 56 lbs. lager. Geregeld wordt Platamaïs van den nieuwen oogst aangeboden. Hoewel de gevraagde prijzen niet hoog zijn, wordt van dit aanbod slechts weinig gebruik gemaakt, daar weinig leveringscontracten in de consumptie worden afgesloten en de speculatie niets onderneemt. In Argentinië blijft men bij de meening, dat van den geheelen oogst 45 pCt. door sprinkhanen en droogte verloren zou zijn. De vooruitzichten van het tot rijpheid komende gedeelte zijn gunstig.

Het verbruik van gerst is toegenomen en flinke zaken zijn tot stand gekomen. Voornamelijk wordt Platagerst gevraagd, welke met een hoog natuurgewicht wordt aangeboden en goed van kwaliteit is. Voor spoedig verwachte partijen zijn de prijzen iets gestegen en wordt een premie boven latere betaald. Ook deze zijn iets in prijs gestegen. Donagerst en Russische gerst worden tot ongeveer gelijke prijzen aangeboden, doch aan de Platagerst wordt over het algemeen de voorkeur gegeven.

De handel in haver was stil. Voor Boheemsche haver zijn de prijzen iets gedaald en zijn niet gemakkelijk koopers te vinden, ook omdat tengevolge van ijs op de Elbe niet valt te zeggen, wanneer de verladen partijen zullen aankomen. In de prijzen voor Platahaver kwam weinig verandering. De termijnmarkt te Buenos Aires sloot op 25 Februari onveranderd.

SUIKER.

Een overwegend vaste stemming kon zich gedurende de afgelopen week op de verschillende suikermarkten handhaven.

In Amerika ging betrekkelijk weinig om tengevolge van den feestdag in het midden der week. Ruwsuiker werd afgedaan tot varieerende prijzen tusschen ca. 0.78 d.c. en ca. 0.83 d.c. basis Cubasuiker spoedig leverbaar.

De New-Yorksche termijnmarkt opende flauw, waarna de noteeringen echter na eenige sprongen op een ca. 10 punten hooger niveau belandden. De laatste twee dagen gaven weer eene niet onverklaarbare reactie te zien en het slot luidde als volgt: Mrt. 0.85, Mei 0.85, Juli 0.90, Sept. 0.93 en Dec. 0.96, terwijl de laatste noteering voor Spot Centr. 2.85 bedroeg.

De ontvangsten in de Atlantische havens der Ver. Staten bedroegen deze week 43.000 tons, de versmeltingen 36.000 tons tegen 43.100 en de voorraden 138.000 tons tegen 178.400 tons verleden jaar.

De laatste Cuba-statistiek is als volgt:

	1933	1932	1931
	tons	tons	tons
Productie (Raming)	2.000.000	2.602.864	3.122.186
Ontvangsten	50.585	77.979	118.514
Totaal sedert 1/1	71.367	208.811	399.460
Verschepingen	8.080	40.669	55.651
Voorraad in afscheepshavens	644.335	935.405	1.137.656

In Engeland was de stemming heel wat rustiger dan gedurende de voorafgaande weken. In de eerste plaats zijn raffinadeurs voorloopig gedekt, terwijl ook de daling van

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	19/25 Febr. 1933	Sedert 1 Jan. 1933	Overeenk. tijdvak 1932	19/25 Febr. 1933	Sedert 1 Jan. 1933	Overeenk. tijdvak 1932	1933	1932
Tarwe	5.559	142.374	151.897	—	1.713	150	144.087	152.047
Rogge	8.389	47.368	54.432	100	1.000	590	48.368	55.022
Boekweit	756	6.553	4.248	—	25	—	6.578	4.248
Maïs	21.373	172.176	252.672	5.119	52.686	63.766	224.862	316.438
Gerst	4.505	33.252	57.449	—	2.157	4.605	35.409	62.054
Haver	2.389	35.686	32.291	—	548	1.292	36.234	33.583
Lijnzaad	14.032	46.195	31.621	21.203	68.832	57.117	115.027	88.738
Lijnkoek	2.650	11.468	18.098	—	—	—	11.468	18.098
Tarwemeel	396	4.833	4.605	347	1.998	1.895	6.831	6.500
Andere meelsoorten	540	6.105	8.043	174	1.087	2.741	7.192	10.784

STATISTISCH OVERZICHT

	GRANEN EN ZADEN										TUINBOUWARTIKELEN						VLEESCH			
	TARWE Manitoba No. 2 loco Rotterdam Amsterdam per 100 K.G.		ROGGE No. 2 Canada loco R'dam/A'dam per 100 K.G.		MAIS La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 K.G.		GERST 62/63 K.G. Z. Russische loco Rotterdam A'dam per 2000 K.G.		LIJNZAAD La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 K.G.		ROODE KOOL 1e kwaliteit 1-5 pond p. 100 KG. Broek op Langendijk ⁶⁾		WITTE KOOL 1e kwaliteit 1-5 pond p. 100 KG. Broek op Langendijk ⁶⁾		UIEN gewoon p. 100 KG. Broek op Langendijk ⁶⁾		RUND- VLEESCH (versch) Gem.v. 3kw. per 100 KG. Rotterdam		VARKENS- VLEESCH (versch) per 100 KG. Rotterdam	
	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1925	17,20	100,0	13,07 ⁶⁾	100,0	231,50	100,0	236,00	100,0	462,50	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1926	15,90	92,4	11,75	89,9	174,25	75,3	196,75	83,4	360,50	77,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1927	14,75	85,8	12,47 ⁶⁾	95,4	176,00	76,0	237,00	100,4	362,50	78,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1928	13,47 ⁶⁾	78,3	13,15	100,6	226,00	97,7	228,50	96,8	363,00	78,5	17,23	100,-	4,55	100,-	13,25	100,-	93,-	100,-	77,50	100,0
1929	12,25	71,2	10,87 ⁶⁾	83,2	204,00	88,1	179,75	76,2	419,25	90,6	9,10	52,8	7,38	162,4	11,78	88,9	96,40	103,7	93,12 ⁶⁾	120,2
1930	9,67 ⁶⁾	56,3	6,22 ⁶⁾	47,6	136,75	59,1	111,75	47,4	356,00	77,0	5,77	33,5	2,05	45,1	2,14	16,2	108,-	116,1	72,90	94,1
1931	5,55	32,3	4,55	34,8	84,50	36,5	107,25	45,4	187,00	40,4	6,96	40,4	3,06	67,3	1,94	14,6	88,-	94,6	61,9	61,9
1932	5,22 ⁶⁾	30,4	4,62 ⁶⁾	35,4	77,25	33,4	100,75	42,7	137,00	29,6	1,84	10,7	1,49	32,8	8,07	60,9	61,-	65,6	37,50	48,4
Jan. 1931	6,52 ⁶⁾	37,9	4,-	30,6	84,50	36,5	86,25	36,5	207,50	44,9	5,61	32,5	3,40	74,8	1,92	14,5	96,-	103,2	56,-	72,3
Febr. "	5,77 ⁶⁾	33,6	3,90	29,8	87,50	37,8	85,75	36,3	206,25	44,6	6,24	36,2	3,01	66,2	2,24	16,9	91,-	97,8	50,-	64,5
Maart "	5,62 ⁶⁾	32,7	4,20	32,1	103,00	44,5	104,75	44,4	214,00	46,3	11,23	65,1	4,72	103,8	3,25	24,5	90,-	96,8	51,-	65,8
April "	5,90	34,3	4,42 ⁶⁾	33,8	112,00	48,4	117,00	49,6	197,75	42,8	—	—	—	—	—	—	97,-	104,3	47,-	60,6
Mei "	6,15	35,8	4,97 ⁶⁾	38,0	95,75	41,4	124,00	52,5	189,00	40,9	—	—	—	—	—	—	98,-	105,4	45,-	58,1
Juni "	5,75	33,4	5,05	38,6	86,75	37,5	116,50	49,4	191,50	41,4	—	—	—	—	—	—	101,-	108,6	41,-	52,9
Juli "	5,42 ⁶⁾	31,5	4,70	35,9	84,25	36,4	115,75	49,0	211,00	45,6	—	—	—	—	—	—	95,-	102,2	49,-	63,2
Aug. "	4,97 ⁶⁾	28,9	4,02 ⁶⁾	30,8	74,50	32,2	119,50	50,6	185,50	40,1	—	—	—	—	—	—	94,-	101,1	54,-	69,7
Sept. "	4,77 ⁶⁾	27,8	4,27 ⁶⁾	32,7	68,00	29,4	97,00	41,1	164,25	35,5	—	—	—	—	—	—	84,-	90,3	50,-	64,5
Oct. "	5,-	29,1	4,47 ⁶⁾	34,2	68,50	29,6	94,75	40,1	160,25	34,6	—	—	—	—	—	—	75,-	80,6	49,-	63,2
Nov. "	5,82 ⁶⁾	33,9	5,47 ⁶⁾	41,9	81,00	35,0	114,50	48,5	169,75	36,7	—	—	1,52	33,4	5,04	38,1	72,-	77,4	48,-	61,9
Dec. "	4,92 ⁶⁾	28,6	4,95	37,9	69,25	29,9	111,25	47,1	145,75	31,5	2,40	13,9	1,47	32,3	5,39	40,7	70,-	75,3	43,-	55,5
Jan. 1932	5,05	29,4	5,07 ⁶⁾	38,8	71,25	30,8	114,00	48,3	142,50	30,8	1,87	10,8	1,49	32,8	8,69	65,6	70,-	75,3	40,-	51,6
Febr. "	5,30	30,8	5,07 ⁶⁾	38,8	74,00	32,0	108,50	46,0	142,25	30,8	1,29	7,5	1,28	28,2	8,98	67,8	68,-	73,1	34,-	43,9
Maart "	5,52 ⁶⁾	32,1	5,80	44,4	86,75	37,5	118,00	50,0	143,25	31,0	1,78	10,3	1,68	36,9	12,26	92,6	67,-	72,0	32,-	41,3
April "	5,65	32,7	6,22 ⁶⁾	47,6	88,75	38,3	124,50	52,8	135,25	29,2	—	—	—	—	—	—	63,-	67,7	28,-	36,1
Mei "	5,60	32,6	6,20 ⁶⁾	40,5	78,00	33,7	116,00	49,2	130,25	28,2	—	—	—	—	—	—	63,-	67,7	26,-	33,5
Juni "	5,22 ⁶⁾	30,4	4,15	31,7	80,75	34,9	105,75	44,8	128,75	27,8	—	—	—	—	—	—	67,-	72,0	34,-	43,9
Juli "	4,90	28,5	4,-	30,6	78,75	34,0	100,25	42,5	129,75	28,1	—	—	—	—	—	—	64,-	68,8	35,50	45,8
Aug. "	5,20	30,2	4,07 ⁶⁾	31,2	77,50	33,5	98,25	41,6	133,00	28,8	—	—	—	—	—	—	62,-	66,7	40,50	52,2
Sept. "	5,47 ⁶⁾	31,8	4,20	32,1	78,50	33,9	88,50	37,5	150,75	32,6	—	—	—	—	—	—	55,-	59,1	42,50	54,8
Oct. "	5,25	30,5	3,92 ⁶⁾	30,0	74,50	32,2	79,50	33,7	138,25	29,9	—	—	—	—	—	—	51,-	54,8	44,-	56,8
Nov. "	4,90	28,5	3,90	29,8	71,25	30,8	79,00	33,5	135,25	29,2	—	—	1,06	23,3	4,10	31,0	53,-	57,0	46,-	59,3
Dec. "	4,72 ⁶⁾	27,5	3,80	29,1	66,25	28,6	75,25	31,9	135,00	29,2	3,02	17,5	0,84	18,5	3,99	30,1	53,-	57,0	46,-	59,3
Jan. 1933	4,95	28,8	3,75	28,7	73,00	31,5	75,25	31,9	136,50	29,5	3,02	17,5	0,67	14,7	3,38	25,5	50,50	54,3	44,75	57,7
6 Febr. "	4,75	27,6	3,70	28,3	72,00	31,1	75,00	31,8	131,00	28,3	—	—	—	—	—	—	50,-	53,8	44,50	57,4
13 " "	4,80	27,9	3,65	27,9	69,00	29,8	74,00	31,4	130,00	28,1	2,73	15,8	0,60	13,2	2,53	19,2	50,-	53,8	45,-	58,1
20 " "	4,80	27,9	3,75	28,7	70,50	30,5	74,00	31,4	129,00	27,9	2,17	12,6	0,60	13,2	1,92	14,5	49,-	52,7	44,50	57,4
27 " "	4,75	27,6	3,70	28,3	72,00	31,1	75,50	32,0	130,50	28,2	2,63	15,3	0,60	13,2	1,72	13,0	48,-	51,6	46,-	59,3

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 K.G. Zuid-Russische. 3) Tot Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1931 het betreffende jaar en de gemiddelde prijzen van Nov. en Dec. van het daaraan voorafgaande jaar. 4) 3 Febr. 5) 10 Febr. 6) 17 Febr. 7) 24 Febr.

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

	MINERALEN						TEXTIELGOEDEREN						DIVERSEN								
	STEENKOLEN Westfaalsche/ Hollandsche bunkerkolen, ongezeefd f.o.b. R'dam/A'dam per 1000 K.G.		PETROLEUM Mid. Contin. Crude 33 t/m 33,90 Bé s. g. per barrel		BENZINE Gulf exp. 64/66 ⁶⁾ §cts. per U.S. gallon		KATOEN			WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.			WOL gekamde Australische, Crossbred Colonial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.		KOE- HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pnd.		KALK- SALPETER Gld. per 100 KG. netto				
	f.	%	§	%	§cts.	%	§ cts.	%	pence	%	pence	%	pence	%	pence	%	f.	%	f.	%	
1925	10,80	100,0	1,68	100,0	14,86	100,-	23,25	100,0	29,27	100,-	9,35	100,-	55,00	100,0	pence	29,50	100,0	34,70	100,0	12,-	100,0
1926	17,90	165,7	1,89	112,5	13,65	91,9	17,55	75,5	16,24	55,5	6,30	67,4	47,25	85,9	24,75	83,9	28,46	82,0	10,11	96,8	
1927	11,25	104,2	1,30	77,4	14,86	100,-	17,50	75,3	16,78	57,3	7,27	77,8	48,50	88,2	26,50	89,8	40,43	116,5	11,48	95,7	
1928	10,10	93,5	1,20	71,4	9,98	67,2	20,00	86,0	19,21	65,6	7,51	80,4	51,50	93,6	30,50	103,4	47,58	137,1	11,48	95,7	
1929	11,40	105,6	1,23	73,2	10,-	67,3	19,15	82,4	17,05	58,2	6,59	70,5	39,-	70,9	25,25	85,6	32,25	92,9	10,60	88,3	
1930	11,35	105,1	1,12	66,7	8,77	59,0	13,55	58,3	12,-	41,0	3,92	41,9	26,75	48,6	16,25	55,1	25,36	73,1	9,84	82,0	
1931	10,05	93,1	0,58	34,5	5,04	33,9	8,60	37,0	7,33	25,0	3,08	33,0	21,50	39,1	12,00	40,7	18,65	53,7	8,61	71,8	
1932	8,00	74,1	0,81	48,2	—	—	6,45	27,7	5,21	17,8	3,11	33,3	16,00	29,1	8,50	28,8	11,15	32,1	6,15	51,3	
Jan. 1931	10,30	95,4	0,85	50,6	6,08	40,9	10,30	44,3	8,31	28,4	3,09	33,1	21,25	38,6	12,00	40,7	24,63	71,0	10,11	84,3	
Febr. "	10,30	95,4	0,85	50,6	6,14	41,3	10,95	47,1	9,58	32,7	3,55	38,0	21,75	39,5	12,00	40,7	22,50	64,8	10,21	85,1	
Maart "	10,30	95,4	0,66	39,3	6,07	40,9	10,90	46,9	9,70	33,1	3,56	38,1	25,25	45,9	14,50	49,2	22,25	64,1	10,21	85,1	
April "	10,15	94,0	0,53	31,5	5,66	38,1	10,25	44,1	8,68	29,7	3,31	35,4	24,50	44,5	14,50	49,2	22,25	64,1	10,21	85,1	
Mei "	10,00	92,6	0,53 ⁶⁾	31,5	5,37 ⁶⁾	36,2	9,40	40,4	8,18	27,9	3,01	32,2	23,50	42,7	13,00	44,1	21,75	62,7	10,21	85,1	
Juni "	10,00	92,6	0,34	20,5	4,24	28,5	9,10	39,1	7,54	25,8	3,01	32,2	22,00	40,0	12,50	42,4	19,13	55,1	10,21	85,1	
Juli "	10,00	92,6	0,24 ⁶⁾	14,3	3,40 ⁶⁾	22,9	9,25	39,8	7,73	26,4	3,35	35,8	22,25	40,5	12,50	42,4	20,25	58,4	8,26	68,8	
Aug. "	10,00	92,6	0,43	25,9	3,94	26,5	7,20	31,0	5,94	20,3	2,59	27,7	22,25	40,5	12,00	40,7	18,75	54,0	7,-	58,3	
Sept. "	10,00	92,6	0,56	33,2	5,50	37,0	6,55	28,2	5,77	19,7	2,59	27,7	20,00	36,4	11,00	37,3	18,-	51,9	6,50	54,2	
Oct. "	9,90	91,7	0,56	33,2	4,19	28,2	6,30	27,1	5,82	19,9	2,85	30,5	19,50	35							

AN GROOTHANDELSPRIJZEN¹⁾

ZUIVEL EN EIJEREN						METALEN															
BOTER per K.G. Leeuwarder Comm. Noteering		KAAS Edammer Alkmaar Fabrieks-kaas kl. m/merk		EIJEREN Gem. not. Eierrijm Roermond p. 100 st.		KOPER Standaard Locoprijzen Londen per Eng. ton		LOOD Locoprijzen Londen per Eng. ton		TIN locoprijzen Londen per Eng. ton		IJZER Cleveland Foundry No. 3 f.o.b. Middlesbrough per Eng. ton		GIETERIJ- IJZER (Lux III) p. Eng. t. f.o.b. Antwerpen		ZINK Locoprijzen Londen per Eng. ton		GOUD cash Londen per ounce fine		ZILVER cash Londen per Standard Ounce	
f.	%	f.	%	f.	%	£	%	£	%	£	%	Sh.	%	sh.	%	£	%	sh.	%	pence	%
2,31	100,0	56,—	100,0	9,18	100,0	62.1/6	100,0	36.8/6	100,0	261.17/-	100,0	73/-	100,0	67/-	100,—	36.3/6	100,—	85/6	100,—	32 1/8	100,0
1,98	85,7	43,15	77,1	8,15	88,8	58.1/-	93,5	31.1/6	85,3	290.17/6	111,1	86/6	118,5	68/8	102,5	34.2/6	94,3	85/-	99,5	28 1/4	89,3
2,03	87,9	43,30	77,3	7,96	86,7	55.14/-	89,7	24.4/-	66,4	290.4/-	110,8	73/-	100,0	64/6	96,3	28.10/-	78,8	85/-	99,5	26 1/4	83,3
2,11	91,3	48,05	85,8	7,99	87,0	63.16/-	102,8	21.1/-	57,8	227.5/-	86,8	66/-	90,4	62/8	93,5	25.5/6	69,9	85/-	99,5	26 1/8	81,1
2,05	88,7	45,40	81,1	8,11	88,3	75.14/-	121,9	23.5/-	63,8	203.15/6	77,8	70/6	96,6	68/9	102,6	24.17/-	68,8	85/-	99,5	24 1/8	76,2
1,66	71,9	38,45	68,7	6,72	73,2	54.13/-	88,0	18.1/6	49,6	142.5/-	54,3	67/-	91,8	59/6	88,8	16.17/-	46,6	85/-	99,5	17 1/8	55,4
1,34	58,0	31,30	56,9	5,35	58,3	36.5/-	58,4	12.1/-	33,1	110.1/-	42,0	55/-	75,3	47/6	70,9	11.10/6	31,9	92/6	108,2	13 1/8	41,6
0,94	40,7	22,70	40,5	4,14	45,1	22.17/-	36,8	8.12/-	23,6	97.2/-	37,1	42/-	57,5	37/-	55,2	9.16/-	27,1	118/-	138,0	12 1/8	40,1
1,61	69,7	32,25	57,6	6,63	72,2	45.7/6	73,1	14.-/6	38,5	116.8/-	44,4	60/6	82,9	51/6	76,9	12.18/6	35,7	85/-	99,5	13 1/8	43,2
1,66	71,9	33,80	60,4	6,21	67,6	45.1/6	72,6	13.5/6	36,4	117.-/6	44,7	58/6	80,3	50/7	75,5	12.10/-	34,6	85/-	99,5	12 1/8	38,9
1,47	63,6	35,00	62,5	4,94	53,8	45.1/6	72,6	13.3/6	36,2	122.1/-	46,6	58/6	80,3	48/10	72,9	12.8/6	34,3	85/-	99,5	13 1/8	41,8
1,35	58,4	31,60	56,4	4,20	45,8	42.15/6	68,9	12.10/-	34,3	113.4/-	43,2	58/6	80,3	49/6	73,9	11.12/-	32,1	85/-	99,5	13 1/8	40,9
1,26	54,5	30,85	55,1	4,07	44,4	39.6/6	63,4	11.10/6	31,6	104.17/-	40,0	58/6	80,3	48/-	71,6	10.13/6	29,5	85/-	99,5	12 1/8	40,3
1,29	55,8	33,50	59,8	4,30	46,8	36.6/6	58,5	11.11/6	31,8	106.2/6	40,5	58/6	80,3	47/1	70,3	11.10/-	31,8	85/-	99,5	12 1/8	40,1
1,32	57,1	37,75	67,4	4,40	47,9	34.14/-	55,9	12.15/6	35,1	112.5/6	42,9	58/6	80,3	48/9	72,8	12.11/-	34,7	85/-	99,5	13 1/8	41,2
1,30	56,3	36,00	64,3	4,98	54,2	32.15/-	52,8	11.19/6	32,9	114.19/6	43,9	58/6	80,3	47/9	71,3	11.14/6	32,4	85/-	99,5	12 1/8	39,9
1,27	55,0	32,25	57,6	5,77	62,9	30.3/6	48,6	11.4/-	31,1	111.16/-	42,7	55/6	76,0	46/7	69,5	10.19/-	30,3	91/3	106,8	13 1/8	41,4
1,24	53,7	26,25	46,9	6,27	68,4	28.2/6	45,3	10.9/6	28,8	101.1/-	38,6	46/-	63,0	44/8	66,7	10.7/6	28,7	106/3	124,3	13 1/8	43,0
1,17	50,6	24,75	44,2	7,07	77,0	27.19/6	45,1	11.5/-	30,9	102.-/6	39,0	44/6	61,0	43/6	64,9	10.15/6	29,6	110/9	129,5	14 1/8	45,1
1,18	51,1	21,40	38,2	5,32	58,0	27.6/6	44,2	10.16/-	29,6	98.17/6	37,8	41/6	56,8	43/3	64,6	10.2/6	28,0	122/6	143,3	14 1/8	44,6
1,16	50,2	25,75	46,0	4,71	51,3	27.14/6	44,7	10.14/-	29,4	98.18/-	37,8	41/6	56,8	42/-	62,7	10.6/6	28,5	120/3	140,7	13 1/8	43,2
1,34	58,0	27,75	49,6	3,79	41,3	26.4/-	42,2	10.5/-	28,1	99.2/6	37,9	41/6	56,8	40/-	59,7	10.-/6	27,6	119/6	139,9	14	43,6
0,98	42,4	23,65	42,2	3,42	37,3	24.18/-	40,1	9.9/-	25,9	96.6/-	36,8	44/-	60,3	40/-	59,7	9.11/-	26,4	114/-	133,5	13 1/8	42,8
0,99	42,9	19,60	35,0	2,77	30,2	23.8/-	37,7	8.16/6	24,2	84.15/6	32,4	45/-	61,6	37/6	56,0	9.2/-	25,2	110/3	129,0	13 1/8	40,9
0,82	35,5	19,65	35,1	2,88	31,4	21.6/-	34,3	8.-/6	22,0	89.13/6	34,2	44/-	60,3	37/6	56,0	9.9/-	26,1	112/9	132,0	12 1/8	39,3
1,11	48,1	24,25	43,3	3,08	33,5	20.12/6	33,2	7.5/-	19,9	84.9/-	32,3	44/-	60,3	37/6	56,0	8.13/-	23,9	113/6	132,7	12 1/8	39,3
0,96	41,6	19,55	34,9	3,12	34,0	19.2/6	30,8	7.3/6	19,7	90.17/6	34,7	42/6	58,2	37/-	55,2	8.6/6	23,0	116/-	135,7	12 1/8	38,5
0,76	32,9	17,90	32,0	3,72	40,6	22.4/6	35,8	7.17/6	21,6	101.-/6	38,6	42/-	57,5	36/6	54,5	9.13/6	26,7	118/6	138,6	12 1/8	39,9
0,84	36,4	19,70	35,2	4,64	50,5	25.8/-	40,9	9.10/6	26,1	109.9/6	41,8	42/-	57,5	35/-	52,2	11.2/-	30,7	118/9	138,8	13	40,5
0,82	35,5	25,50	45,5	5,73	62,4	22.5/6	35,9	8.7/-	22,9	105.13/6	40,4	41/-	56,2	34/6	51,5	10.8/6	28,8	121/6	142,1	12 1/8	38,9
0,81	35,1	26,50	47,3	6,65	72,4	21.19/-	35,4	8.4/6	22,6	104.7/6	39,9	40/-	54,8	34/6	51,5	10.8/-	28,7	125/9	147,2	12 1/8	38,3
0,73	31,6	22,55	40,3	5,12	55,7	19.12/6	31,6	7.9/6	20,5	100.10/6	38,4	39/-	53,4	34/6	51,5	10.7/-	28,6	125/9	147,2	11 1/2	35,8
0,73	31,6	21,75	38,8	4,27	46,7	19.17/-	32,0	7.8/-	20,3	100.1/6	38,1	40/6	55,5	34/6	51,5	9.19/-	27,5	122/8	143,5	11 1/8	36,4
0,76	32,9	—	—	3,90	42,5	20.2/6	32,4	7.9/-	20,5	106.6/6	40,6	41/6	56,8	34/6	51,5	9.15/-	27,0	119/9	140,1	11 1/8	37,2
0,67	28,7	21,25	38,0	4,50	49,0	20.11/6	33,1	7.5/6	20,0	105.-/6	40,2	41/6	56,8	33/6	50,0	9.15/6	27,0	119/10	140,2	11 1/8	36,7
0,58	25,1	21,00	37,5	4,90	53,4	20.2/6	32,4	7.7/-	20,2	103.15/6	39,6	41/-	56,2	33/6	50,0	9.16/-	27,1	120/6	141,0	11 1/8	37,0
0,60	26,0	20,50	36,6	4,10	44,7	19.15/6	31,9	7.5/6	20,0	102.7/6	39,1	41/-	56,2	35/-	52,2	9.12/6	26,6	121/5	142,0	11 1/8	37,2

1) Sept. 1932 79 K.G. La Plata. 2) Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74 1/2 K.G. Hongaarsche 74 1/2 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3 Canada. 3) De jaargemiddelden zijn berekend uit de gemiddelde prijzen van Jan., Feb. en Maart van

AN GROOTHANDELSPRIJZEN.

BOUWMATERIALEN						KOLONIALE PRODUCTEN													
VURENHOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finland per standaard van 4.672 M ³ .		S T E E N E N				CACAO G.F. Accra per 50 K.G. c.i.f. Nederland		COPRA Ned.-Ind. f.m.s. per 100 K.G. Amsterdam		KOFFIE Robusta Locoprijzen Rotterdam per 1/2 K.G.		RUBBER ¹⁾ Standaard Ribbed Smoked Sheets loco Londen per lb.		SUIKER Witte kristal-suiker loco R'dam/A'dam per 100 K.G.		THEE Af. N.-I. theev. A'dam gem. pr. Java- en Sumatrasee p. 1/2 K.G.			
f.	%	f.	%	f.	%	sh.	%	f.	%	cts.	%	Sh.	%	f.	%	cts.	%		
159,75	100	15,50	100,—	19,—	100,—	42/6	100,—	35,87 ⁵	100,0	61,375	100,0	2/11,625	100,0	18,75	100,0	84,5	100,0		
153,50	96,1	15,75	101,6	19,50	102,6	49/-	115,3	34,—	94,8	55,375	90,2	2/-	67,4	17,50	93,3	94,25	111,5		
160,50	100,5	14,50	93,5	18,50	97,4	68/-	160,0	32,62 ⁵	90,9	46,875	76,4	1/6,375	51,6	19,12 ⁵	102,0	82,75	97,9		
151,50	94,8	12,—	77,4	18,50	97,4	57/3	134,9	31,87 ⁵	88,9	49,625	80,9	-10,75	30,2	15,85	84,5	75,25	89,1		
146,00	91,4	14,—	90,3	21,25	111,8	45/10	107,9	27,37 ⁵	76,3	50,75	82,7	-10,25	28,8	13,—	69,3	69,25	82,0		
141,50	88,6	12,50	80,6	20,75	109,2	34/11	82,2	22,62 ⁵	63,1	32	52,1	-15,875	16,5	9,60	51,2	60,75	71,8		
110,75	69,3	10,25	66,1	20,25	106,6	22/5	52,8	15,37 ⁵	42,9	25	40,7	-3	8,4	8,—	42,7	42,50	50,3		
69,00	43,2	—	—	—	—	19/6	45,9	13,—	36,2	24	39,1	-1,75	4,9	6,32 ⁵	33,7	28,25	33,4		
125,00	78,2	10,—	64,5	21,—	110,5	26/4	62,0	18,25	50,9	28	45,6	-4,25	11,9	8,20	43,7	66,25	78,4		
125,00	78,2	10,—	64,5	21,—	110,5	22/2	52,2	18,12 ⁵	50,7	26,25	42,8	-3,875	10,9	8,20	43,7	53	62,7		
125,00	78,2	10,—	64,5	21,—	110,5	22/6	52,9	18,62 ⁵	51,9	25,50	41,5	-3,75	10,5	8,30	44,3	45	53,3		
125,00	78,2	10,50	67,																

het Pond oorzaak was van de terughoudendheid der koopers. De noteringen op de Londensche termijnmarkt volgden de fluctuaties te New-York en gaven aan het slot het volgende beeld te zien: Mrt. Sh. 5/4½, Mei Sh. 5/8, Aug. Sh. 5/11¼ en Dec. Sh. 6/1¼, ruwsuiker basis 96 pCt. c.i.f.

Op Java verkocht de N.I.V.A.S. nog ca. 33.000 tons Superieur en ca. 2000 tons bruine suiker.

Hier te lande bleven de fluctuaties zeer gering. De Amsterdamsche termijnnoteringen luiden, na eenige kleine schommelingen, aan het slot: Mrt. f 5½, Mei f 5½, Aug. f 6.— en Dec. f 6¼. De omzet bedroeg 2850 tons.

KOFFIE.

De stemming is en blijft kalm bij zeer matigen afzet. De kost- en vrachtaanbiedingen van Brazilië liepen in de afgelopen week voor Santos 5 à 10 dollarcenten en voor Rio 10 à 15 dollarcenten per cwt. terug. Het cijfer der verscheperingen gedurende de vorige week uit de twee voornaamste havens van Brazilië was evenwel niet slecht. Van Santos gingen naar Europa 60.000 balen tegen 92.000 balen in de week daarvoor en naar Noord-Amerika 123.000 balen tegen 104.000 balen. Van Rio gingen naar Europa 47.000 balen tegen 17.000 balen en naar Noord-Amerika 29.000 balen tegen 15.000 balen. Ook de hoeveelheid, welke door Santos als in de afgelopen week verkocht, wordt opgegeven, is niet onbevredigend. Naar Europa werden namelijk verkocht 60.000 balen tegen 97.000 balen in de week daarvoor en naar Noord-Amerika 124.000 balen tegen 102.000 balen, dus tezamen 184.000 balen tegen 199.000 balen.

Nu acht maanden (ofwel 2/3 gedeelte) van het loopende oogstjaar achter den rug zijn, is een vergelijking van den uitvoer van Brazilië in 1932/33 met dien van vorige jaren in zeker opzicht wel interessant. Rekening dient er mede gehouden te worden, dat door den opstand in Sao Paulo de uitvoer uit Santos gedurende de eerste drie maanden van het oogstjaar heeft stilgestaan en dat dus de cijfers van den uitvoer uit deze haven moeten worden beschouwd als te loopen over vijf maanden inplaats van over acht. De geheele uitvoer uit Santos bedroeg tot einde Februari 3.285.000 balen. Wanneer deze hoeveelheid dus wordt aangenomen als geldend voor vijf maanden, zou, indien de verscheperingen gedurende Maart/Juni in dezelfde verhouding blijven, voor die vier maanden moeten worden gerekend op ongeveer 2.650.000 balen, wat dan zou leiden tot een eindcijfer van ca. 5.935.000 balen tegen 9.737.000 balen in 1931/32, 10.038.000 balen in 1930/31 en 9.517.000 balen in 1929/30. De uitvoer uit de haven van Rio bedroeg in de eerste acht maanden 2.612.000 balen en zal, wanneer de verscheperingen in Maart/Juni in dezelfde verhouding blijven; in de volgende vier maanden bedragen ca. 1.300.000 balen, wat een totaal oplevert van ca. 3.912.000 balen tegen 3.593.000 balen in 1931/32, 4.566.000 balen in 1930/31 en 2.679.000 balen in 1929/30. Voor de beide havens tezamen worden de eindcijfers dan: ca. 9.850.000 balen in 1932/33 tegen 13.330.000 balen in 1931/32, 14.604.000 balen in 1930/31 en 12.196.000 balen in 1929/30. Welk groot nadeel de Sao Paulo-opstand van verleden jaar aan den koffie-export van Brazilië heeft toegebracht, spreekt uit bovenstaande cijfers wel op zeer duidelijke wijze.

Officieel is bekend gemaakt, dat in de vorige week vernietigd zijn 13.000 balen te Rio, 26.000 balen te Santos en 7000 balen te Victoria. De hoeveelheid, op de andere plaatsen vernietigd, wordt niet genoemd.

De kost- en vrachtaanbiedingen van Santos zijn op het oogenblik voor gewoon goed beschreven Superior Santos op prompte verschepering ongeveer \$ 9.80 à 9.95 per cwt. en voor dito Prime ongeveer \$ 9.95 à 10.15, terwijl zij voor Rio type New-York 7 met beschrijving, prompte verschepering, zijn \$ 8.55 à 8.70.

Van Haïti wordt bericht, dat verscheept zijn in Januari 74.000 balen en van het begin van den oogst (October) tot 31 Januari 230.000 balen. De raming van de nog voor verschepering in het loopende oogstjaar beschikbare hoeveelheid bedraagt ca. 200.000 balen, zoodat de geheele oogst geraamd wordt op ca. 504.000 balen. De raming van San Domingo voor het loopende oogstjaar bedraagt 175.000 balen. Voor het geheele eiland is de raming dus ca. 679.000 balen tegen een opbrengst van 560.000 balen in 1931/32, 488.000 balen in 1930/31 en 650.000 balen in 1929/30.

Van Nederlandsch-Indië is bericht ontvangen, dat de uitklaringen van Java, Sumatra en Celebes in Januari bedragen hebben 50.253 balen tegen 76.555 balen in Januari

1932. De uitklaringen in het geheele jaar 1932 hebben bedragen 1.498.600 balen tegen 936.800 balen in 1931.

Met de cif-prijzen voor de ongewasschen Sumatra Robusta-soorten is Indië eer iets hooger (ongeveer ½ ct.) dan verleden week, doch van gewasschen Robusta is de prijs nog onveranderd. De cif-prijzen in de eerste hand zijn op het oogenblik aan te nemen op:

Palembang Robusta, Maart-verschepering, 17½ ct.; Benkoelen Robusta, Maart-verschepering, 18½ ct.; Mandheling Robusta, Maart-verschepering, 19½ ct.; W.I.B. f.a.q. Robusta, Maart-verschepering, 22½ ct., alles per ½ K.G. cif, uitgeleverd gewicht, netto contant.

De noteringen aan de Rotterdamsche termijnmarkt liepen ¼ à ½ ct. terug. Maart noteert thans 19½, Mei 18½, September 17½ en December 17½ ct. per ½ K.G.

De officieele loco-notering van Superior Santos werd verlaagd van 28 op 27 ct. per ½ K.G. en die van Robusta van 24 op 23½ ct.

De slotnoteringen te New-York waren:

	Gemengd contract (basis Rio No. 7)				Santos-contract (basis Santos No. 4)			
	Mrt.	Mei	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.	Dec.
27 Februari	\$ 5.43	5.43	5.11	5.03	8.15	7.89	7.32	7.19
20 Februari	5.66	5.46	5.03	4.92	8.22	7.90	7.23	7.07
11 Februari	5.63	5.42	4.94	4.82	8.18	7.78	7.16	6.99
6 Februari	5.73	5.46	4.95	4.85	8.20	7.74	7.17	7.02

Rotterdam, 28 Februari 1933.

(Vervolg van pag. 178.)

Bankboek 1932. (Uitgave van het Dagblad „De Telegraaf“).

Dit is de negende jaarlijksche uitgave van de serie beschouwingen over het Nederlandsche bankwezen, die geregeld in „De Telegraaf“ worden gepubliceerd. Achtereenvolgens worden behandeld: de circulatiebanken, de algemeene banken, de Ned.-Indische banken, de Banken met meer geografisch beperkt belang, banken met speciaal karakter, een instelling voor de financiering van afbetalingscrediet, banken met speciaal belang bij de bouwnijverheid en banken, die meer speciaal in het buitenland werkzaam zijn.

De heer Paardekooper heeft, evenals vorige jaren, weder zijn medewerking aan de samenstelling van dit boek verleend.

Pro en contra belastingverhoging door J. J. Bekaar en Prof. Dr. H. W. C. Bordewijk. (Baarn 1932; N.V. Hollandia-Drukkerij. Prijs ingen. f 1.—).

De heer Bekaar acht een verhoging van de inkomsten- en vermogensbelasting gewenscht evenals een verhoging van de dividend- en successiebelasting. Verder verhoging van de tabaksbelasting en den wijnaccijns en van de belasting op automobielen.

Tegenstander van de verhoging van de inkomsten- en vermogensbelasting betoont zich Prof. Bordewijk. Juist verlaging is volgens hem gewenscht, teneinde den kostprijs van de productie te verlagen en de kapitaalvorming te doen toenemen.

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.

Bedrijfsleven en de strijd tegen de Armoede in Nederland

door Dr. CH. A. VAN MANEN.

Prijs ingenaaid f 3,—.

Gebonden f 4,75.

Voor leden der Vereeniging en geabonneerden op het Weekblad wordt dit werk beschikbaar gesteld tegen den prijs van f 2,50 ingenaaid en f 4,— gebonden.

Bestellingen richt men tot het Secretariaat van het Instituut, Pieter de Hoochweg 122, onder gelijk-tijdige remise per postwissel of op postchèque en girorekening No. 8408, Rotterdam.